

สรณิพนธ์พุทธทาส ว่าด้วย :

สตรี ในฐานะมารดาของโลก

สรรณิพนธ์พุทธทาส ว่าด้วย : สตรี ในฐานะมารดาของโลก
พุทธทาสภิกขุ

ผู้แต่ง : พุทธทาสภิกขุ

ผู้เรียบเรียง : กวีวงศ์

พิมพ์ครั้งแรก :

ราคา บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม :

ศิลปกรรม/รูปเล่ม : วทีญญ พรอัมรา

พิสูจน์อักษร : มูลนิธิเมตตาธรรมรักษ์

ดำเนินการโดย : กลุ่มพุทธทาสศึกษา มูลนิธิเมตตาธรรมรักษ์

42/370 ถ.พระราม2 ซ.38 แขวงบางมด เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150

mail@metta.or.th, <http://www.metta.or.th>

จัดพิมพ์โดย :

จัดจำหน่ายโดย :

: ชาย - หญิง

สตรี	7
อุปาทานว่าเป็น หญิง เป็น ชาย	13
ภรรยาคืออะไร	16
มุนีในความเป็นมารดา	19

: โสเภณีทางวิญญาณ

โลกนี้กำลังถล่มไปทางไหน ?	25
จิตทรมาน	27
ถนอมเกียรติสตรีไว้ในฐานะเป็นมารดาของโลก	29
โสเภณีทางวิญญาณ	42
หิริโอตตัมปะ	48
ถ้าสตรีดื่มเหล้า	51

: สิทธิ และหน้าที่

สิทธิเสมอภาค	55
สิทธิสตรีในครั้งพุทธกาล	57
การเคารพสตรีของซัตรีย์ลิจฉวี	61
พระนางปชาบดีโคตมี	63
ผู้นำครอบครัว	68
หน้าที่ต่อครอบครัว	70
หน้าที่ต่อตนเอง	72
การรู้เท่าทันเนื้อหนัง	76

: ผู้อยู่ในทิศเบื้องหน้า

ผู้อยู่ในทิศเบื้องหน้า	99
ศีลธรรมในสายโลหิต	105
กรรมพันธุ์กับการเลี้ยงดูบุตร	107
มนต์สำหรับลูก	122

: ภาคผนวก

หนังสืออ้างอิง	129
----------------	-----

สรรณิพนธ์พุทธาส : สตรี ในฐานะมารดาของโลก

: - ชาย - หญิง

น หิ สพฺพสฺส จาเนสฺส, ปุริสส โหติ ปญฺทิต
ไมไ่ว่าบุรุษจะเป็นบัณฑิตไปฝ่ายเดียวในทุ่กฐานะก็หาไ่,
อิตฺถิ ปญฺทิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิกฺขณนา
แบ่ลตริก็เป็บัณฑิตได้เหมือนกัน
ถ้ามีสติปัญญา ฉลาด พิจารณา อยู่ใ้ในกรณีนั้น ๆ.¹

๑

คนทุกคน ไม่ว่าหญิงไม่ว่าชาย; จะต้องทำสิ่งที่ดีที่งาม ที่ถูกต้อง
บริสุทธิ์ยุติธรรม เหมือนกันหมด จึงจะเป็นสิ่งที่นำความสุขความเจริญ,
มาสู่โลกนี้โดยส่วนรวมได้. เพราะเหตุนั้นแหละบุตรหญิงบุตรชาย จึงควร
จะได้รับการศึกษาพอสมควรแก่ฐานะเสมอกัน,²

๒

คำว่าชายหญิงนี้ถ้าภาษาคน ก็คือเรื่องเพศที่ต่างกัน. ในภาษาธรรม
ก็หมายถึงหน้าที่ ที่มันแบ่งกันคนละอย่างคนละครั้ง เพื่อความสมบูรณ์;

^{1, 2} สารททาลิกเทศนา เรื่องที่ ๒, ๒๕๐๒ หน้า ๖๘.

ฉะนั้นชายกับหญิงจะทำหน้าที่เหมือนกันไม่ได้. เดียวนี้โลกกำลังเป็นบ้า เป็นหลัง ที่จะให้ผู้หญิงทำอย่างเดียวกับผู้ชาย ช่วยค่าใช้จ่าย ช่วยหารายได้ มันก็ไม่ใช่หญิงเป็นชาย, เป็นกะเทยหมดทั้ง ๒ ฝ่าย. ฉะนั้นผู้หญิงก็ต้องทำหน้าที่ถูกต้องตามความหมายของเพศสตรี, ผู้ชายก็ต้องตามความหมายของเพศบุรุษ ซึ่งมันไม่เหมือนกัน. ต่อเมื่อมันมารวมกันเข้าแล้วมันจึงจะสมบูรณ์.

นิทานของพวกกรีกเขาเล่าว่า สัตว์มนุษย์นี้ ก่อนนี้มันรวมกันอยู่ เพศชายเพศหญิงมันเป็นตัวเดียวกัน คือมันไม่มีเพศชายเพศหญิง, แล้วมันก็มีฤทธิ์มาก มีอำนาจมาก, มันทำทลายพระเจ้า พระเจ้าตามแบบกรีก. ที่นี้พระเจ้ายกโกรธ หรือเขาเห็นว่าไม่ได้การ เขาก็เลยผ่าออกเป็น ๒ ซีก มันก็ลัดกำลังลงมาครึ่งหนึ่ง มันก็ไม่อวดดีเหมือนแต่ก่อน; เรื่องอย่างนี้ก็เป็นเรื่องที่ต้องตีความนะ. เมื่อก่อนมันรวมเป็นก้อนเดียวกัน มีเท่าไร มันก็มีสิบซีก; เดียวนี้คน ๆ หนึ่งมี หัว มีมือ ๒ เท้า ๒ มันมี ๕ ปุ่ม แต่ก่อนนี้มันมี ๑๐ ปุ่ม มันก็ฤทธิ์มันมาก. พระเจ้าเขาผ่าให้เป็น ๒ ซีก ก็เหลือคนละ ๕, ตัวเหลือคนละครึ่ง มันก็น้อยลง. ที่นี้สัตว์ที่ถูกผ่านนี้ มันรู้ว่ามันถูกลดกำลัง มันก็ต้องการที่จะรวมเป็นอันเดียวกันอีก จะเข้ารวมเป็นตัวเดียวกันอีก; นี่คือความรู้สึกทางเพศ เพื่อให้มันสมบูรณ์เพื่อความสมบูรณ์. ที่นี้เรามันมาหลงเรื่องสมรสทางเนื้อทางหนัง จนเป็นกิเลสไปหมด มันก็เท่ากับเชือดคอตัวเอง, แทนที่จะทำอะไรให้ดีที่สุดได้, มันก็ทำไม่ได้.¹

---

¹ ใจความแห่งคริสต์ธรรมเท่าที่พุทธบริษัทควรทราบ ภาคผนวก สิ่งที่น่าสนใจควรทราบ เรื่องที่ ๓ ภาษาคอน ภาษารธรรม. หน้า ๓๗๙-๓๘๐.

๓

ในเยเนซิส สอง/๒๑-๒๒ มีว่า “ดังนั้นพระเจ้าจึงบันดาลความหลับสนิทให้เกิดแก่มนุษย์ผู้ชายนั้น, เมื่อเขากำลังหลับอยู่ได้ทรงตั้งชื่อโครงของเขาออกมาชื่อหนึ่งแล้วทรงปิดแผลนั้นเสียด้วยเนื้อ.” ด้วยชื่อโครงนั้นพระองค์ได้ทรงสร้างให้เป็นผู้หญิง แล้วมอบให้แก่ผู้ชายนั้น. คำพูดทำนองนี้ คงไม่มีใครยอมรับได้ตรงๆ ตามตัวหนังสือเหล่านั้น และคิดว่าคงจะมีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งแฝงอยู่ และหาทางตีความหมายกันไป, ความหมายนั้น ตามความรู้สึกของพุทธบริษัท รู้สึกว่าหมายถึงการที่ผู้หญิงไม่มีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกันกับผู้ชายนั่นเอง. ทั้งนี้เพราะมีคำกล่าวไว้ในที่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งเรียกคนหนุ่มว่า “บุตรของพระเจ้า” และเรียกหญิงสาวว่า “บุตรีของมนุษย์” - (เยเนซิส หก/๒) ซึ่งหมายความว่ามิอะไรไม่เท่าเทียมกันนั่นเอง. ผู้ชายนั้นสร้างขึ้นจากดิน ซึ่งหมายถึงลักษณะเข้มแข็ง และเรียกว่า man. ส่วนผู้หญิงนั้นสร้างขึ้นมาจากส่วนหนึ่งแห่งร่างกายผู้ชาย จึงได้เรียกว่า woman, ซึ่งหมายถึงส่วนหนึ่งของผู้ชายนั่นเอง. ผู้ชายมีฐานะเป็นถึงลูกของพระเจ้า ส่วนผู้หญิงมีฐานะเพียงบุตรีของมนุษย์ ดังนี้แล้วจะเป็นผู้ที่มีสิทธิและหน้าที่เสมอกันได้อย่างไร, และพึงเข้าใจต่อไปอีกว่าพระเจ้า หรือธรรมชาติก็ตาม, ไม่ได้ต้องการให้ผู้หญิงกับผู้ชายมีอะไรเท่ากันและเหมือนกัน เพราะอย่างน้อยผู้หญิงจะต้องคลอดบุตร และเลี้ยงลูกด้วยเลือดในอกของตัวเอง. การที่คนสมัยนี้พยายามให้ผู้หญิงกับผู้ชายมีสิทธิและหน้าที่เหมือนกัน นั้นเป็นการฝืนความประสงค์ของพระเจ้าโดยตรง หรือฝืนธรรมชาติอย่างลับๆ หลับๆ. ถ้าผู้หญิงคนใดอยากจะทำอย่างผู้ชาย ก็ควรทำการผ่าตัดต่อมเกลนด์ต่างๆ ของผู้หญิงออกเสีย แล้วปลูกต่อมเกลนด์และอื่น ๆ ของผู้ชายลงไปแทน ให้เป็นผู้ชายเต็มตัวเสียก่อนจะเป็นการดีกว่าการตบตา โดยข้าง

นอกเป็นอย่างหนึ่ง ข้างในเป็นอีกอย่างหนึ่ง และไม่เป็นการฝืนกฎของพระเจ้าด้วย. ข้อนี้เป็นการยืนยันว่าคริสตธรรมไม่ยอมรับว่าผู้หญิงมีสิทธิหน้าที่เท่ากับผู้ชาย เช่นเดียวกับพุทธศาสนาเหมือนกัน. พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ข้อที่สตรีจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้, แต่การที่บุรุษจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้” - (อัฐฐานปาลิ เอก. อ. ๒๑/๓๖/๑๖๔) และยังมีการกล่าวถึงการที่สตรีเป็นอะไร ๆ ไม่ได้อีกหลายอย่าง เช่น เป็นจักรพรรดิไม่ได้ เป็นพรหมไม่ได้ ดังนี้ เป็นต้น. และในบาลี จตุก. อ. ๒๑/๑๐๗/๘๐ มีข้อความอันแสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงรับรองข้อที่ปฏิบัติกันอยู่ในอินเดียสมัยนั้นอันมีอยู่ว่า สตรีไม่นั่งในรัฐสภา, สตรีไม่ทำการงานที่สำคัญพิเศษ, สตรีไม่ไปรู้จักมิโซ (ซึ่งเทียบเท่ากับไปเรียนเมืองนอกกันในสมัยนี้), แล้วได้ตรัสเหตุผลที่ว่าทำไมจึงควรเป็นเช่นนั้น ซึ่งสรุปความว่า เพราะสตรีไม่ได้ประกอบไปด้วยกำลังกาย กำลังใจที่บึกบึนเข้มแข็งพอ, เพราะธรรมชาติสร้างสตรีมาเพื่อวัตถุประสงค์อันต่างจากผู้ชาย. ถ้าสตรีขึ้นไปทำหน้าที่ของผู้ชายเสียแล้วหน้าที่ของสตรีในโลกนี้ก็จะไม่สมบูรณ์ และปัญหาใหม่ ๆ อย่างอื่น ๆ จะเกิดขึ้นอีกเป็นอันมาก ซึ่งเท่ากับ การลงโทษของพระเจ้าแก่นุชย์อีกนั่นเอง สรุปความข้อนี้ว่า คำกล่าวในไบเบิลที่ว่า สร้างผู้ชายด้วยดิน สร้างผู้หญิงด้วยซี่โครงของผู้ชายนั้นเป็นการถูกต้องแล้ว, เป็นความจริงแท้ของธรรมชาติแล้ว. ถ้าเราเข้าใจไม่ได้ ก็ควรจะถือเสียว่า เขาเขียนไว้เพื่อให้พวกเราในยุคนี้กลายเป็นคนโง่ไปนั่นเอง, ไม่ควรเห็นเป็นเรื่องเหลวไหล หรือเป็นเพียง “นิทานโบราณของพวกเฮบราย” ดังที่บางคนเข้าใจ¹.

¹ ใจความแห่งคริสตธรรมเท่าที่พุทธบริษัทควรทราบ, คริสตธรรม-พุทธธรรม ตอนที่ ๒ พระบิดาพระบุตร พระวิญญาณ. หน้า ๔๕๔-๔๕๖.

ใครจะด่าผม ผมก็ยอมรับ คือผมคิดว่า สิทธิมนุษยชนที่เรียกร้องกัน ให้เหมือนกันระหว่างสตรีกับบุรุษนี้บ้า. ที่พูดนี้ก็คงจะได้ยินไปไกล; ใครจะด่าก็ได้. นี่เป็นทางลัด เป็นเรื่องห้ามล้อ เป็นเรื่องคด เป็นเรื่องที่ทำให้มนุษย์นี้ไม่ก้าวหน้าไป. ผู้ชายควรจะทำหน้าที่อย่างผู้ชาย ผู้หญิงทำหน้าที่อย่างผู้หญิง ให้สมบูรณ์ที่สุด แล้วมนุษย์ก็จะมีพืชพันธุ์ที่ดีต่อไปในอนาคต; เมื่อพืชพันธุ์ดีแล้วจะงอกงามเร็ว แล้วก็สามารถจะบรรลุความสูงสุดของพระธรรมได้ทันแก่เวลาเป็นแน่นอน⁴.

ความเป็นหญิง

เมื่ออาตมาเป็นเด็ก ๆ อายุ ๑๔ - ๑๕ ปี ไปเยี่ยมยายต่างตำบลออกไป เขาให้พรอย่างพิสดารแล้วสะดุ้งจนงวว่า “ให้ได้เมียที่เป็นหญิงนะลูกนะ” ฟังดู “ให้ได้เมียที่เป็นหญิงนะลูกนะ” นี่เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่รู้ว่าผู้หญิงนั้นคืออะไร, เรางงเลยวว่า ใคร ๆ ก็มีภรรยาเป็นผู้หญิงกันทั้งนั้นและคนเดียวนี้เป็นอย่างไรบ้าง ดูจะไม่สนใจที่จะได้ภรรยาที่เป็นหญิงอะไรก็เอาทั้งนั้นเลย. แล้วยังไม่รู้ความหมายของคำว่าหญิงกับชายนี้ต่างกันอย่างไรด้วยซ้ำไป และยิ่งมาถึงสมัยนี้ยิ่งปนกันยุ่ง คือผู้หญิงทำอย่างเดียวกับผู้ชาย ผู้ชายทำอย่างเดียวกับผู้หญิง, จนไม่รู้วว่าจะเป็นหญิงหรือเป็นชายกันแน่ นี่เสียเวลาสักหน่อย อยากจะพูดให้ฟังวว่า ถ้าตามความหมายทางศาสนาอย่างคริสเตียนนี้ ก็เขียนไว้ชัดในคัมภีร์เยเนซิสนั้นวว่าพระเจ้าสร้างผู้หญิงขึ้นจากกระดูกซี่โครงของผู้ชายซึ่งสร้างขึ้นมา

⁴ โมกขธรรมประยุกต์ เรื่องที่ ๑๓ ผู้เดินทาง ๒๒ เมษายน ๒๕๑๘ หน้า ๓๗๙.

ด้วยดิน พระเจ้าเอาดินขึ้นมาสร้างเป็นมนุษย์ผู้ชาย และตั้งเอากระดูก
ซี่โครงของผู้ชายมาสร้างเป็นมนุษย์ผู้หญิง คิดดูมันต่างกันหรือเหมือนกัน
อย่างไร; นี่ไปอ่านดูเอาเองก็แล้วกัน ข้อความของคัมภีร์ไบเบิล ในเยเนซิส
ตอนท้ายจะเรียกผู้ชายว่า Son of God เรียกผู้หญิงว่า Daughter of man
คนละคำ คนละศัพท์เลย มันจะเหมือนกันไม่ได้. นี่เรามีความมุ่งหมาย
ชัดเจนแล้วว่า ผู้หญิงต้องมีลักษณะอย่างผู้หญิง, ต้องทำหน้าที่อย่างผู้หญิง
ผู้ชายต้องทำหน้าที่หรือมีลักษณะอย่างผู้ชาย.

ทีนี้ในทางพุทธศาสนาเราก็มี, ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า : ผู้หญิงเป็น
พระพุทธเจ้าไม่ได้ เป็นจักรพรรดิไม่ได้ เป็นพรหมไม่ได้แบบนี้; เพราะว่ามันทำหน้าที่ต่างกัน. และพระพุทธเจ้าท่านยังทรงรับรองชนบ
ธรรมเนียมประเพณีในอินเดียสมัยนั้นที่ว่า ผู้หญิงจะไม่นั่งในรัฐสภา ผู้หญิง
จะไม่ไปแคว้นกัมโพช คือไปศึกษาอย่างชั้นสูงเหมือนอย่างไปเรียนเมือง
นอกสมัยนี้. ผู้หญิงจะไม่ทำการงานที่สำคัญหน้าที่การงานที่สำคัญ อย่าง
เป็นนายกรัฐมนตรีอะไรทำนองนี้ ก็เพราะว่าเขาสร้างผู้หญิงมาเพื่อทำ
อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งผู้ชายไม่ทำหรือทำไม่ได้. ทีนี้ถ้าทั้งสองฝ่ายมารวมกัน
ก็เป็นความสมบูรณ์ : การที่ทำแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมันเป็นเพียงครึ่งเดียว
ฉะนั้นความหมายของคำว่าหญิง ว่าชาย นี้จึงมีความสำคัญมาก. ปู่ ย่า
ตา ยาย ของเรากำลังมีเทคนิคมาก ที่ทำให้หาเมียที่เป็นหญิง; ส่วนคนสมัยนี้
ไม่ได้คิด ฉะนั้นจึงถือว่าไม่มีเทคนิคเป็นคนแพ้อัจฉริยะทำอะไรละเมอ ๆ พุ่งไป
ตามความต้องการของ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่มีความหมาย ไม่มี
หลักเกณฑ์ ไม่มีเทคนิค; ถึงจะหาเงินได้ก็หามาเพื่อเป็นพิษร้ายแก่ตน
จะต้องร้องไห้หรือจะต้องฆ่าตัวตายเพราะเงิน เพราะชื่อเสียง. เรื่องกิน
เรื่องกาม เรื่องเกียรติ เหล่านี้จะมาเป็นพิษขั้นทั้งนั้น ถ้าขาดเทคนิคใน
ส่วนนี้. นี่ขอให้ยอมรับกันเสียสักทีว่า ปู่ ย่า ตา ยาย ของเราก็เป็น

นักเทคนิค แล้วเป็นเทคนิคที่สำคัญกว่าเสียด้วย คือเทคนิคในทาง
ธรรมะ¹.

---

¹ ธรรมบรรยาย ระดับมหาวิทยาลัย เล่ม ๑ เรื่องที่ ๑๕ เทคนิคแห่งความเป็นมนุษย์
วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ หน้า ๔๕๖-๔๕๗.

อุปาทานว่าเป็น หญิง เป็น ชาย

เรามีอุปาทานในเรื่องหญิงหรือชายนี้ มากกันจนลืมธรรมชาติที่แท้จริง ว่าความรู้สึกว่าเป็นหญิงเป็นชายนี้ มันเกิดเพราะต่อมหรือเกลนด์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในร่างกายเท่านั้น อาจผ่าตัด หรือสับเปลี่ยน ให้หญิงมาเป็นชายก็ได้ ผู้ชายเป็นหญิงก็ได้ ตามความรู้ที่เจริญทางด้านศัลยกรรม. แต่ความพอกพูนของอุปาทานในเรื่องหญิง - เรื่องชายนี้มันมาก และเป็นไปในทำนองที่จะให้แตกต่างกันเสียเรื่อย คนเราจึงเตรียมที่จะเป็นหญิง - เป็นชายกัน อย่างเต็มที่ ๑๐๐ เปอร์เซนต์ตั้งแต่ที่แรกที่ถูกเรียกว่าเป็นหญิง - เป็นชาย ครั้งเริ่มรู้ภาษามา เพราะฉะนั้นจึงมีการตระเตรียมที่จะเป็นหญิง - เป็นชาย ตามความยึดถือ หรืออุปาทานของตน ๆ มาตั้งแต่เล็ก ๆ ก็เลยมีแยกทางกันไปตามอุปาทานนั้น ๆ เลยถูกลงด้วยของเป็นคู่คู่นี้ จนมีปัญหามาก เกิดความยุ่งยากในการเป็นอยู่ในโลกนี้ และทางศีลธรรม. ที่ไปบัญญัติว่า หญิง จะต้องมีหน้าที่อย่างนั้น ชายจะต้องมีหน้าที่อย่างนั้น; หรือว่า ความงาม ยกให้ฝ่ายหญิงอย่างนี้ ฝ่ายหญิงก็ต้องนั่งทนระบายสีที่ปากที่เล็บ หรือที่ที่เขานิยมกันอย่างไร จนเสียเวลามากมายที่สุด ผิดกว่าฝ่ายชาย. โดยที่แท้แล้ว เราจะเห็นได้ว่า ความต้องการอันแท้จริงของธรรมชาตินี้ ไม่ได้มีความหมายชัด ถึงกับตรงกันข้ามอย่างนี้ มันเป็น

เรื่องที่ธรรมชาติสงวนการสืบพันธุ์ จึงสร้างต่อมหรือแกลนด์มาต่าง ๆ กัน แต่ไม่ต้องการให้มีความยึดถือมากถึงอย่างนั้น. เดียวนี้คนมีความเจริญ ด้วยความคิดความนึก ยึดถืออย่างนี้มากเกินไป ปัญหาจึงมีมากกว่าพวก ที่ไม่มีความยึดถือ หรือยึดถือน้อย.

ที่ว่ามีความยึดถือน้อย อาตมาขออภัยที่จะต้องยกตัวอย่างด้วย ของต่ำ ๆ เช่นสัตว์ที่เราไม่เรียกมันว่า เป็นหญิง - เป็นชาย แต่เรียกว่า ตัวผู้ - ตัวเมีย. ความเป็นคู่ ระหว่าง ผู้กับเมีย และความเป็นของคู่ระหว่างหญิง กับชายนี้ต่างกันมาก เพราะมีอุปาทานน้อยกว่ากันนั่นเอง. ความเป็นสัตว์ ผู้-เมีย นั้นจะเห็นได้ว่า เป็นไปตามอำนาจของต่อมหรือแกลนด์ต่าง ๆ ที่เป็น ต้นเหตุของเพศแล้วทำหน้าที่แต่เพียงสืบพันธุ์; เพราะฉะนั้นปัญหาที่สัตว์ ตัวเมียจะต้องแต่งตัวหรือจะต้องทำอะไรต่าง ๆ อย่างคนเรานี้ ไม่มีเลย; ข้อนี้เพราะอุปาทานส่วนนี้ขาดไปทั้ง ๑๐๐ เปอร์เซนต์เลย ความหมาย จึงต่างกัน. ถ้าหากเราเข้าถึงความจริงของเรื่องนี้ เราก็จะตัดทอนลงได้ มากทีเดียว.

ที่นี่ เราไปดูที่ความแตกต่าง ระหว่างตัวผู้ - ตัวเมีย ถ้าหากว่า ความสืบพันธุ์เป็นความมุ่งหมายของเรื่องนี้ เมื่อเกิดไม่ต้องการสืบพันธุ์ หรือหมดกิเลสตัณหา มันก็เป็นของอย่างเดียวกัน เพียงแต่ความแตกต่าง ระหว่างต่อมและแกลนด์ต่าง ๆ นั้น ไม่มีความหมายอะไร; นี้เรียกว่ามีความยึดถือเบาบาง. ถ้าหากว่าหมดความยึดถือโดยสิ้นเชิง หรือปราศจาก ความต้องการต่าง ๆ แม้แต่จะสงวนพันธุ์ เช่นพระอรหันต์ผู้หมดอุปาทาน อย่างนี้ ก็ย่อมไม่มีความเป็นหญิงหรือความเป็นชาย หรือไม่มีทั้งความเป็น ตัวผู้ ความเป็นตัวเมีย ตามความหมายอย่างโลก ๆ นั้นอีกต่อไป; จิตของ ท่านจึงอยู่เหนือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการถูกลวงด้วยของเป็นคู่.

สามี กับ ภรรยา ก็อย่างเดียวกันอีก เมื่ออุปาทานในทำนองบุรุษสตรี มีมาแล้ว ก็เดินตามมา ถึงความเป็นคู่ ที่เรียกว่า “สามี” หรือ “ภรรยา” คู่นี้ยังเป็นของหลอกลวงมากขึ้นไปกว่าความเป็นหญิง - เป็นชาย. เมื่อเรา ปล่อยให้ถูกลวงมากขึ้น มันก็ช่วยไม่ได้ มันจะไปโทษใครก็ได้ มันก็ต้อง มีเรื่องต่าง ๆ เกิดขึ้น เป็นการรอก หนาแน่นขึ้น ในทางขนบธรรมเนียม ประเพณีทางศีลธรรม ทางอะไรต่าง ๆ ที่ต้องผูกมัดรัดจริงจนยอมอยู่ใน ความทุกข์เกี่ยวกับความเป็นสามี - เป็นภรรยา เป็นพ่อ - ลูก มีความผูกพัน กันตามขนบธรรมเนียมประเพณี หรือศีลธรรมและวัฒนธรรม เป็นต้น. ถ้าหากว่าเราเข้าถึงความจริงเรื่องนี้ ก็จะมองเห็นความที่เป็นคน เหมือนกัน หมดทุกข์เหมือนกัน มีหน้าที่ที่จะต้องบำบัดความทุกข์ที่เกิดมาจากกิเลส ตัณหา เหมือนกัน, เพราะฉะนั้น แทนที่จะเป็นอะไร ๆ มากไปนั้น มันกลายเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บตาย ด้วยกัน; ปัญหาที่เลวน้อย ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น จากความหมายที่เป็นสามีเป็นภรรยา มันก็มีน้อย หรือหมดไป เหลือแต่ ปัญหาของเพื่อน เกิด แก่ เจ็บตาย ด้วยกัน. ดังนั้นจะเห็นว่า เป็นความลวง ของความเป็นคู่¹.

---

¹ ดูลากลัทธิธรรม เรื่องที่ ๖ หลักปฏิบัติเกี่ยวกับ การถูกลวง ด้วยของเป็นคู่. วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๐๐, หน้า ๔๔๒-๔๔๔.

ถ้ามองดูในแง่วัตถุ ชีวิตยากก็อย่างเดียวกันอีก : ภรรยาก็คือแม่พันธุ์ ผู้ที่จะมาเป็นแม่พันธุ์ เหมือนที่เป็นกันในสัตว์เดรัจฉาน ในต้นไม้; สตรีก็มาเป็นฝ่ายแม่พันธุ์ จะไม่พูดถึงก็ได้ในแง่นี้. ถ้าในแง่ของสังคมวิทยา มนุษยวิทยาหรืออะไรก็ตาม เพื่อกันนั้น เดียวนี้ก็ดูว่า สตรีเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ผู้หนึ่งในทางบ้านเรือน; เป็นคู่ทุกข์คู่ยาก คู่ทำมาหากิน อย่างนี้ก็นับว่ามีความหมายที่ดีอยู่; แต่เดี๋ยวนี้มันต่ำลงมาถึงขนาดว่า เป็นเครื่องสำหรับหลงใหล, เป็นสิ่งสำหรับความหลงใหล, เป็นสิ่งสำหรับความโอ้อวด, เป็นสิ่งสำหรับวัตถุนะ, เป็นเครื่องวัตถุนะอย่างนี้. ผู้ชายอุตส่าห์เล่าเรียน เกือบเป็นเกือบตาย ก็เพื่อที่จะหาภรรยาที่มีฐานะ เป็นเครื่องวัตถุนะว่าสวย หรือว่าดี หรืออะไรก็ตามใจ มันเป็นเสียอย่างนี้. ผู้หญิงก็กลายเป็นวัตถุอะไรอันหนึ่ง สำหรับเป็นของเล่น หรืออะไรสำหรับใช้เป็นเครื่องมือทำนองอย่างนี้; ไม่เป็นอุดมคติ. มันเป็นไปตามความรู้สึกธรรมดาสามัญของกิเลส; เป็นเหตุให้ผู้หญิงสาละวนแต่ในเรื่องที่จะทำให้มีความสุข ความงาม ไม่มีความคิดอะไรมากไปกว่านั้น; กลายเป็นหาгинด้วยความงามไปเสีย มันก็เป็นเรื่องหลอกลวง. ถ้าภรรยาตกอยู่ในลักษณะอย่างนี้แล้ว

มนุษย์นี้กลุ่มหลงมาก โง่หลงมาก; ถ้าเป็นฝ่ายที่มีความหมายสำหรับเป็น
คู่สร้างสรรค์ ความเจริญแก่ครอบครัว เช่นนี้ก็นับว่าดี.

ถ้ามองกันในแง่ลึก พันหนือความรู้ลึกของกิเลส เป็นอุดมคติทาง
วิญญาณอย่างนี้ ก็ต้องพูดว่า ภรรยาสามีนี้เป็นคู่เดินทางหรือเป็นเพื่อน
เดินทาง สำหรับไปนิพพานเหมือนกัน. เรื่องนี้มันต้องพูดกันยาว แต่ก็สรุป
ได้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาสำหรับเดินทางไปนิพพาน มันจึงจะจบเรื่อง;
เพราะว่านิพพานนี้ต้องผ่านโลกดีเสียก่อน. การผ่านโลกดี มันก็หนีการ
สืบทอดไปไม่พ้น. จะหนีการที่จะมีคู่ผัวตัวเมียสำหรับการสืบทอดไปไม่พ้น
ในเรื่องการผ่านโลกนี้. ผ่านโลกดี มันต้องมีคู่ผัวตัวเมียที่ดี ที่ให้ความรู้
ความเจนจัดในทางฝ่ายวิญญาณ ว่าชีวิตเป็นอย่างไร? บ้านเรือนเป็น
อย่างไร? ลูกผัวเป็นอย่างไร? อะไรเป็นอย่างไร? จนรู้จักสิ่งเหล่านี้ดี
จนเคยได้ จนเปื้อนระอาได้. ถ้าผ่านไปไม่ได้ไม่ดี ก็ไม่รู้จักเบื่อ ไม่รู้จักระอา
ไม่รู้จักเฉย. เพราะฉะนั้นผัวเมียที่ดีจะต้องช่วยกันและกัน ให้เกิดความ
สว่างไสวในทางวิญญาณ; ไม่ใช่เพื่อให้มาลุ่มหลงอยู่ที่นี่. เพราะฉะนั้น
ภรรยาก็ควรจะเป็นเพื่อนคู่หูเดินทางไปนิพพานของสามี; สามีก็เป็นคู่เดิน
ทางไปนิพพานของภรรยา.

พระพุทธภาสิตในสูตรนี้พูดถึงแต่บุตรภรรยา; เพราะเขาพูดแก่ผู้ชาย
คนที่กำลังฟังนั้นเป็นผู้ชาย จึงพูดถึงแต่บุตรภรรยา. ถ้าพูดทั่วไปก็ต้องพูดว่า
บุตรภรรยา และสามี. แม้ว่าเวลานี้ คนหนุ่มคนนี้จะเข้านิพพานในทำนองว่าเป็น
คู่สนุกสนาน ในการแสวงหาความสนุกสนาน ในทางเนื้อหนังก็ตามใจ มันก็
เป็นชั่วขณะ; แล้วก็รู้ความหมายทั้งหมดของธรรมชาติ ของวิวัฒนาการนี้
ว่ามนุษย์ต้องไปนิพพานเป็นที่สุด เป็นที่สุดจุดหมายปลายทาง, เพราะฉะนั้น
การมีภรรยาสามีก็เพื่อจะเป็นคู่ทุกข์คู่ยาก บุกบันไปในการเกิดทาง เพื่อจะ
ไปนิพพาน; อย่ามาติดตันอยู่ที่นี่ มันจะน่าสมเพช แล้วจะไม่ดีไปกว่าสัตว์

หรือต้นไม้. เมื่อมนุษย์มีใจสูงลิบไปกว่าสัตว์และต้นไม้ ก็ควรจะเดินทาง
ได้ไกลกว่า.

คุณอาจจะเห็นว่า นี่เป็นเรื่องมากไปเสียแล้วก็ได้ ที่พูดว่าแม้กระทั่ง
ลูกก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบการเดินทางไปนิพพาน, ผัวเมียนี้ก็เป็นผู้ที่จะเป็น
เพื่อนทุกข์เพื่อนยาก ในการเกิดทางไปนิพพาน ไม่ใช่มาติดตันอยู่ในที่นี้;
ให้มองไปในแง่เป็นอุดมคติสูงสุด¹.

---

¹ ขรवासธรรม ภาคผนวก เรื่องที่ ๒ อุดมคติที่ควรมีต่อทิศทั้ง ๖
วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๑๓, หน้า ๖๙๔ - ๖๙๕.

มุณีในความเป็นมารดา

- ข้อ ๑. ท่านอาจารย์บอกว่า ผู้หญิงถ้าจะเป็นมุณีได้ ก็ให้เป็นมุณีในความเป็นมารดา. ที่นี้ผู้หญิงที่เก่ง ๆ อยู่เดี๋ยวนี้นั้นเป็นต้นว่า เป็นประธานาธิบดี หรือเก่งในทางการปกครองต่าง ๆ แล้วมีความอดทน มีปัญญาเฉียบแหลมนี้ จะจัดไว้ในพวกอะไร จะเรียกมุณีได้หรือไม่ ?
- ข้อ ๒. ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้หญิงไม่สามารถที่จะเป็นสัมมาสัมพุทธเจ้าได้นั้นใช้อะไรเป็นการตัดสินหรือมีหลักเกณฑ์อะไร ? หรือว่าเล็งญาณเห็นว่าปัญญาผู้หญิงมีเพียงแค่นั้นหรืออย่างไร ?

ตอบ : ผู้หญิงเป็นผู้รู้ ก็ควรจะรู้หน้าที่ของผู้หญิง จึงจะเป็นยอดมุณีของผู้หญิง, ที่นี้ถ้าเป็นประธานาธิบดีก็เป็นกระบะ โดยความหมายในทางจิตทางวิญญาณ เพราะไม่ทำหน้าที่อย่างผู้หญิง. นี้เราก็ไม่ได้ต้องการอย่างนั้น; แต่เราก็ไม่ได้คัดค้านว่า เขาจะเป็นประธานาธิบดีไม่ได้ ถ้าผู้ชายมันโง่งง ๆ . ในบางกรณี ผู้ชายเป็นไม่ได้ ก็ให้ผู้หญิงเป็นก็แล้วกัน ก็เลยยกให้ผู้หญิงคนนั้นอยู่เหนือความเป็นผู้หญิงเท่านั้น; เพราะผู้หญิงต้องมีหน้าที่ของผู้หญิง ถ้าเป็นมุณีผู้หญิงก็ต้องรู้อย่างผู้หญิง จึงจะว่าตรงตามที

ธรรมชาติต้องการ. ถ้าผิดจากนั้นก็ถือเป็นกรณีพิเศษ ก็เป็นไปได้ทำไมจะเป็นไม่ได้ เป็นรัฐมนตรีหรือว่าเป็นอธิบดี เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นทหารอย่างที่เขาจะให้เป็นกันเดี๋ยวนี เป็นตำรวจ เป็นอะไรก็กันไป ก็ไม่ใช่ตรงตามความหมายว่าสตรีหรือผู้หญิง, แล้วก็ไม่เป็นไปเพื่อความสมบูรณ์ของมนุษย์ของโลก ที่จะต้องมีผู้ทำหน้าที่อย่างผู้หญิงที่สมบูรณ์. ผู้ทำหน้าที่อย่างชายที่สมบูรณ์ ถ้าไม่เรียกว่ามุนีก็ได้เหมือนกัน เขาเป็นประธานาธิบดีรู้ในเรื่องของการเมือง; แต่มุนีอย่างนี้ไม่ได้ครึ่ง หรือไม่ได้เศษหนึ่งส่วนสิบหก. ถ้าพูดอย่างภาษาบาลีก็ว่าได้ ๑/๑๖ ของความหมายของคำว่ามุนี ให้เป็นมุนีอะไรไปแบบหนึ่ง หรือไม่ควรจะใช้คำว่ามุนีก็สุดแท้.

ส่วนการเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการบัญญัติไปตามความรู้หรือความหยั่งเห็น หน้าที่ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นมีมาก จนเหลือวิสัยที่ผู้หญิงจะเป็นได้ และสติปัญญาที่จะต้องตรัสรู้ขึ้นมาด้วยตนเองอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นผู้หญิงก็ยังขาดอยู่ เป็นแต่สาวผู้ไฉนได้ฟัง ปฏิบัติเป็นพระอรหันต์ได้; แต่จะเป็นพระอรหันต์ด้วยตนเองนั้นไม่ได้กล่าวไว้ ถือว่ามีไม่ได้. ฉะนั้นถ้าไปเล็งถึงคุณสมบัติที่ทำความเป็นพระพุทธเจ้า เราจะรู้สึก ว่าผู้หญิงจะไม่สมบูรณ์จะขาดอยู่ อริชฐานะ ความเข้มแข็งแห่งจิต ความอริชฐานจิต อย่างเข้มแข็งแห่งจิต คงจะมีได้ยาก สำหรับเพศที่มีความอ่อนไหวอย่างผู้หญิง. ความเข้มแข็งบึกบึน ความอ่อนไหวอ่อนแอนี้ มันต่างกันอยู่ในข้อนี้.

ตามธรรมชาติกันแท้ๆ เราจะได้รู้สึกว่า ตัวผู้เข้มแข็งบึกบึนกว่าตัวเมีย; ดูฝูงสัตว์ฝูงวัวฝูงควาย กา ไก่ สุกร อะไร ตัวผู้มันเข้มแข็งกว่าตัวเมีย; ฉะนั้นอย่างอื่น ๆ มันก็อย่างเดียวกันอีก เพราะผู้หญิงเขาต้องเอาโลหิต กำลังของโลหิตไปใช้หล่อเลี้ยงส่วนอื่นนอกจากจะหล่อเลี้ยงมันสมองส่วนเดียวเหมือนผู้ชายเหมือนตัวผู้ นี่เพียงแต่ทาง physic ทางร่างกายนี้มันก็

ต่างกันมาก. สมมุติว่ามีโลหิตที่ไหลหล่อเลี้ยงร่างกายเท่ากัน ผู้หญิงก็เอาไปหล่อเลี้ยงส่วนอื่นเกี่ยวกับเพศหญิง ผู้ชายก็เอามาเลี้ยงมันสมองหมด. นี่คำนวณโดยลักษณะอย่างนี้ จะพบว่าผู้หญิงไปแบบหนึ่ง, ผู้ชายไปอีกแบบหนึ่ง. คัมภีร์ไบเบิลเขาเขียนว่าพระเจ้าสร้างผู้ชายจากดิน, สร้างผู้หญิงจากกระดูกซี่โครงของผู้ชาย. เป็นอันว่ายอมรับความต่างกันมากระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย.

นี่เราก็มองไปอย่างนั้นก็พอจะเห็นเค้าอยู่ แล้วก็ไม่ใช่เรื่องสำคัญ ก็เลยไม่ได้คิด ไม่ได้คิดมองต่อไป ไม่ถึงแทนผู้หญิง ไม่ได้คิดจะถึงแทนผู้หญิง ก็เลยหยุดคิดเสีย. แต่ในใจยังเชื่อว่า ผู้หญิงจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ หรือได้โดยยากเหลือเกิน, แล้วในโลกในสมัยนั้น ผู้หญิงเขาจัดไว้ให้ทำหน้าที่อย่างผู้หญิง ไม่นั่งในสภา ไม่ไปศึกษาเมืองนอก. เดียวนี้เกิดมีผู้หญิงนั่งในสภาแล้ว ผู้หญิงไปศึกษาเมืองนอกจนมากกว่าผู้ชายเสียอีก ก็ต้องเปลี่ยน โลกนี้ต้องเปลี่ยน. ความสับสนกันระหว่างหน้าที่ของผู้หญิงผู้ชาย ก็มีมากขึ้น ทำอะไรเหมือนกันหมด ก็ไม่มีใครทำหน้าที่แบ่งแยก ก็เลยเป็นกะเทย แล้วจะยุ่ง, แล้วโลกนี้มันจะยุ่ง เพราะภาระหน้าที่ที่แบ่งกันไว้ดีแล้ว ไม่มีใครทำโดยสมบูรณ์. แต่ถึงอย่างไร ๆ ก็คงทำให้ผู้ชายคลอเคลียไม่ได้ ผู้หญิงทำหน้าที่ให้เกิดบุตรนั้นมันทำไม่ได้, มันก็เป็นไปอย่างนี้. ผมเลยรู้สึกว่า สู้ทำให้มันเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ หรือคล้อยตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติไม่ได้; คล้าย ๆ กับบวกกับลบต้องมีทั้งสองอย่าง แล้วมาเอียงกันเข้าแล้ว จึงจะเกิดพลังหรือกำลัง, ผู้ชายเป็นพลังหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ฝ่ายหนึ่ง สูงสุดเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า.

คราวหนึ่งที่ผมไปฉายสไลด์ที่ยูซิส สมาคมอเมริกัน แล้วฉายภาพปริศนาธรรมชุดนั้น เผอิญมันติดภาพที่ว่า ผู้หญิงถูกเปรียบด้วยมนุษย์โลกที่ต้องตามหลังพระหรือเณร ที่โง่ไล่ตามหลังไล่ฆ่า. เนื้ออธิบายว่าผู้หญิง

ต้องพึ่งศาสนาคือพระเณรที่เดินไปข้างหน้า; ส่วนสัตว์โลกนั้นต้องพึ่งพระศาสนา เพราะตัวเองช่วยตัวเองไม่ได้. เพราะฉะนั้นเขาจึงเขียนภาพสัตว์โลกนี้เป็นรูปผู้หญิง ในลักษณะว่าเป็นผู้อ่อนแอ แล้วมีโจรตามฆ่ามาข้างหลังก็ฆ่าไม่ได้ เพราะเขาไปกับพระหรือเณร คือศาสนา. มีผู้หญิงลุกขึ้นตั้งท่าชกมวยให้ดูมวยผู้หญิง, ว่าเดี๋ยวนี้ผู้หญิงก็ชกมวยต่อสู้ป้องกันตัวเองได้, ผู้หญิงไม่ได้อ่อนแออย่างที่ว่าในภาพนั้น หัวเราะกันใหญ่แสดงว่าผู้หญิงเขาไม่ยอมอ่อนแอ, ไม่ยอมเป็นผู้อ่อนแอ.

เอาละเรื่องนี้ไม่สำคัญ ยุติไว้ว่า ผู้หญิงนี้เป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้ เพราะเขามีกำหนดอะไรพิเศษ, ผู้หญิงก็เป็นมุนียอดสุดของผู้หญิงไปไม่ได้ ถ้าไม่ทำหน้าที่ของมารดาให้สมบูรณ์ คือว่ากล่อมเกลาดวงวิญญาณของโลกให้ถูกทิศถูกทางของมัน คือมุนีผู้หญิง¹.

---

¹ ราชภักฎาต เรื่องที่ ๔ ความเป็นมุนีในความเป็นมนุษย์.
๒๑ กันยายน ๒๕๑๘ หน้า ๑๒๕-๑๒๘.

จดหมายของข้าพเจ้า!

2508 กันยายน

4

September 1965

เสาร์

ขึ้น 9 ค่ำ เดือน 10

Saturday

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นเวลา กว่า 40 ปี แล้ว ตามลำดับ และ ความรู้ของข้าพเจ้า จึงเป็นไปในลักษณะ อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นธรรมดาของข้าพเจ้า ที่จะต้องแยกต่าง กับ ความรู้และความคิด ของ ผู้ที่หนึ่ง จะ เว้นก็มีมัน หรือ "งานฝีมือ" และ ที่ เป็นไป ในลักษณะ "เพื่ออาชีพ" ซึ่งมากกว่า อย่างอื่น. ดังนั้น ความเห็นของข้าพเจ้า ก็จะต้องเป็น ของ ผู้ที่ 2 และ 3 ซึ่งมี คนเหล่านั้น เป็นธรรมดา.

เมื่อ คนหนึ่ง จะ วิจารณ์งานของข้าพเจ้า อีกคนหนึ่ง ก็ต้องว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นธรรมดา, ไม่ได้ประหลาดใจอะไร.

ข้าพเจ้า ถูกถามมาตลอดว่า คนที่ไม่ใช่ ของ สิบแปด, นอกเหนือจากนั้นแล้ว คนที่อยู่ในกลุ่มนี้แหละ คือ ข้าพเจ้า ใช่ไหม? ก็ฉันไม่ออกว่า มี เรื่อกว่าอะไร ทั้งๆ ที่ข้าพเจ้าว่า รัชกาลที่ 10. ดังนั้น คำอธิบาย ของข้าพเจ้า จึงเป็นไป หรือเนื้อใจ แต่ในทาง ตามแนว หรือ อมตะ, ล้วนหรือ หรือ พยายาม นั้น มีแต่จะหายไป หรือ ถึงกับเรียกหรือ ผิดไป ก็ได้ พอให้ถือเอาแต่ ความหมาย เพื่อ.

สิ่งที่เรียกว่า "ความหมาย" นั้น ย่อมมี คำที่เป็น Context ประกอบอยู่มากมาย และ ความหมายของข้าพเจ้า ไม่ให้ ข้อสงสัยว่า, ดังนั้น จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ทุกๆ คนที่เห็น พระปณิธานเพียงพอ ที่จะ คือ เอาความหมาย, แทนที่ข้อเสียข้อ.

สรรณิพนธ์พุทธทาส : สตรี ในฐานะมารดาของโลก

:- โสเภณีทางวิญญาณ

โลกนี้กำลังเลิกลำบากทางไหน ?

ขอให้ท่านทั้งหลายสำรวจจิตใจเหลือบตามองไปยังสังคมมนุษย์ทั้งโลก แล้วย้อนหลังให้ยาวเป็นศตวรรษๆ ดีกว่าที่จะมองแต่เราคนเดียวที่นี้ เดียวนี้ หรือมองในประเทศไทย คนไทยที่นี้เดี๋ยวนี้; ให้มองไปทั้งโลกว่า โลกนี้กำลังเลิกลำบากทางไหน? หรือว่าได้เดินไป ตามทางที่จะไปสู่ความดับทุกข์ ตามแบบของพระพุทธเจ้า? โลกกำลังเลิกลำบาก หรือจะถึงกับถลออกนอกทางโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว หรือว่าเขากำลังมีสติสัมปชัญญะ รู้สึกรู้สีกตัวและเดินอยู่. ลองคิดว่าสักศตวรรษหนึ่งก็แล้วกัน ก็พอจะมองเห็นได้ด้วยตัวเราหรือมีหลักฐานประจักษ์พยานที่มีอยู่ ไม่ต้องเชื่อตามคนอื่น.

เหมือนอย่างว่า costume แบบแต่งตัว - แบบเครื่องแต่งตัวของสตรีของโลกที่เจริญสมัยสักศตวรรษหนึ่งมานี้ เขาปกปิดร่างกายมิดชิด ยาวเพียงพอที่จะปกปิดร่างกายมิดชิดถึงข้อมือข้อเท้า แต่ล่วงมาถึงบัดนี้ สักศตวรรษหนึ่งหนึ่ง เครื่องปกปิดร่างกายรัดตึงถึงขนาด แสดงรูปร่างได้. นี่ด้วยอำนาจของอะไร ใครเป็นผู้บันดาล? มนุษย์ทุกคนในโลกเป็นผู้รับผิดชอบหรือเปล่า? ใครเป็นผู้ต้องการให้เป็นอย่างนี้? ถ้าสมมติว่าฝ่าย

ชายต้องการให้สตรีเป็นอย่างนี้ แล้วอะไรเป็นฝ่ายที่บังคับให้ฝ่ายผู้ชายต้องการให้สตรีเป็นอย่างนี้? ลองคิดไปก็จะพบว่า ตัวกู หรือความเห็นแก่ตัวกูของฝ่ายชาย และเป็นกิเลสตัณหา ที่ยึดมั่นถือมั่นในตัวกูของกู ฝ่ายกิเลส. ที่นี้ ฝ่ายหญิงก็เป็นฝ่ายที่ตกอยู่ใต้อำนาจของเข โดยไม่รู้สีกตัว จึงได้ค่อยๆ ยอมในการที่จะใช้เครื่องแต่งกาย แบบซึ่งที่แท้ก็ไม่ได้ให้ความสะดวกสบายแก่ตนเลย แต่กลับตามใจแก่บุรุษมากขึ้น ก็เพราะยอมแพ้ในฝ่ายจิตใจ ในทางจิตใจ.

นี่แหละดูเกิดล่วงมาสิบปี สิบปี สิบปี ฯลฯ จนครบหนึ่งศตวรรษ โดยสมบูรณ์แล้ว มันเปลี่ยนมากถึงขนาดนี้ ซึ่งบางทีอีกสักศตวรรษหนึ่ง ก็อาจจะใช้เครื่องแต่งกายที่ใส่เป็นกระจุกด้วยซ้ำไป ก็อาจเป็นได้ ด้วยอำนาจของอะไร ที่เกลไถลออกไปนอกทางมากขึ้นถึงอย่างนี้ ใครเป็นผู้บันดาล ใครเป็นผู้รับผิดชอบ? ถ้ากล่าวอย่างธรรมะก็ต้องว่า เป็นเพราะความรู้สึที่เห็นแก่ตัวกูแก่ของกู ที่ดำมืดไปด้วยความหลงนั้นแหละหนักขึ้นทุกทีๆ; ยอมรับความทรมานลำบากโดยไม่จำเป็น เป็นการทำความทุกข์ให้แก่ตัวเอง โดยไม่รู้สีกตัว¹.

¹ ธรรมบรรยาย ระดับมหาวิทยาลัย เล่ม ๑ เรื่องที่ ๘ ผลวิเศษที่เดินใน "ทางสายกลาง" แสดงในกลุ่มศึกษาพุทธศาสตร์และประเพณี ณ สโมสร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๐ ธันวาคม ๒๕๐๔, หน้า ๒๒๗-๒๒๘.

เราจะสังเกตเห็นกันหรือไม่? ผมเคยเห็นจากรูปภาพ หรือบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าคนมีจิตใจกรรมเพียงไรอย่างไร. ทำไมจะต้องให้สตรีนั่งน้อยหม่นน้อย? ทำไมจะต้องเห็นสภาพสตรีเลขานุการปฏิบัติงานหน้าทีในออฟฟิศ ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในออฟฟิศ นั่งกระโปรงสั้นจุ? นี่มันเป็นจิตกรรมของใคร? ก็เป็นจิตกรรมของเจ้าของกิจการ หรือผู้จัดการนั่นแหละ. เขามีจิตกรรม เขาจึงต้องการให้สิ่งเหล่านั้นมีอยู่, ถ้าเขาไม่รู้ก็นิยมตามที่เขาทำ ๆ กัน นั่นก็คือ จิตกรรมทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ แล้วก็ไปนิยมความมีจิตกรรม.

สตรีที่ยอมใช้เครื่องนุ่มห่มสั้นจุอย่างนี้ ก็มีจิตกรรม, เพราะหวังจะได้อะไรจากการที่ทำตนอย่างนั้น; เดียวนี้ทั้งโลกกำลังเป็นอย่างนี้. ฝ่ายบุรุษก็ออกแบบเครื่องแต่งตัวให้สตรีมีจิตกรรม โดยยอมรับเครื่องแบบที่เขาออกให้เพื่อหลอกให้สตรีเป็นของเล่นของบุรุษ, แล้วสตรียังมีหน้าไ้มาเรียกร้องสิทธิเสมอภาค ระหว่างสตรีกับบุรุษ ถูกหลอกถึงขนาดนี้แล้วยังไม่รู้สีกตัว. คำว่า “จิตกรรม” ในลักษณะอย่างนี้คำเดียวเท่านั้นแหละ มีปัญหาที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย หลายร้อยหลายพันปัญหา.

ปัญหาทารุณกรรม อาชญากรรมระหว่างเพศ ปัญหาอะไรต่างๆ ที่ว่าเกิดทุก ๆ วินาทีในบางประเทศนั้น มันเกิดขึ้นมาจากการที่มีจิตทราม เพราะไม่มีศีลธรรม เพราะขาดศีลธรรม จึงเกิดมีปัญหา. ขอให้มองเห็นกันอย่างนี้. อย่างปัญหาโสเภณี ซึ่งเป็นปัญหาหนักโลก ก็เพราะคนมีจิตทราม. ผมอยากจะขอร้องว่า ถ้าไม่ยอมมีจิตทราม ก็อย่าไปสนใจเรื่องโสเภณี ในเมื่อสีกออกไปแล้วเพราะมันเป็นเรื่องของความมีจิตทรามแท้ๆ.

สัตว์เดรัจฉานไม่มีปัญหาเรื่องโสเภณีเห็นไหม? มีสัตว์เดรัจฉานที่ไหนที่ว่ามันมีองค์การโสเภณี. ฉะนั้นคนอย่าเลวกว่าสัตว์เดรัจฉานซิ, อย่ามีจิตทรามไปถึงกับทำปัญหาโสเภณีให้เกิดขึ้นอย่างนี้เป็นต้น.

ขอให้ใช้คำว่า “จิตทราม” คำเดียว เป็นต้นตอของปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ในโลก แล้วก็ระวังเรื่องนี้ให้มาก. เรื่องลามกอนาจารกำลังระบาด; เพราะเป็นเรื่องสนับสนุนจิตทราม แล้วมาจากจิตทราม. วัยรุ่นทั้งหลายทั้งชายกำลังมีเรื่องโรคจิตทราม : ทางกามารมณ์ก็ทราม, ทางโมหะก็ทราม ชอบเสพยาเสพติด ชอบเป็นฮิปปี้อะไรต่างๆ ซึ่งมันไม่จำเป็นเลย; นี่ล้วนเป็นลักษณะแห่งความมีจิตทราม¹.

---

¹ มหิตลธรรม เรื่องที่ ๕ หน้าที่ในการใช้ธรรมะให้ถูกหน้าที่.
บรรยายวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๑๗ หน้า ๑๑๖-๑๑๘.

ถนอมเกียรติสตรีไว้ในฐานะเป็นมารดาของโลก

อารยธรรมใหม่ หรืออารยธรรมปัจจุบันนี้เรียกให้มันชัดหน่อยก็เรียกว่า “อารยธรรมของสตรีรสและเมรัย”. คำนี้เก่าแก่มาก ถึงสมัยพวกกรีก; อารยธรรมเก่าแก่ๆ ของเขาไม่ใช่สตรีรสและเมรัย. ไปดูมาตั้งแต่อารยธรรมสมัยหิน สมัยคนป่าไม่แต่งตัวก็ไม่มีอารยธรรมสตรีรสและเมรัย; แล้วมันค่อยเปลี่ยนมาเป็นอารยธรรมที่มีระเบียบ มีแบบแผนมีข้อบัญญัติ มีสิ่งที่จะต้องประพฤติปฏิบัติมากขึ้น จนเกิดระบบศาสนา ศีลธรรมอะไรนี่ขึ้นมา; แล้วเขาก็หนักแน่นอยู่แต่ในเรื่องของศาสนา. มันจึงมาสูงสุดเป็นอารยธรรมที่เนื่องกับศาสนาอย่างแน่นแฟ้นในโลกนี้.

ในสมัยเมื่อหลายพันปีมาแล้วในประเทศจีนก็ดี, ในประเทศอินเดียก็ดี, ในประเทศตะวันตกอย่างพวกฮิบรูเก่าแก่นั้นก็ดี มีการฝากจิตใจไว้กับศาสนา หรือพระเป็นเจ้า, แล้วเชื่อมากแล้วกลัวมาก. มันอยู่ในระเบียบอยู่ในแบบแผน ที่จะไม่กระทำการที่ลามกอนาจาร เป็นหลักใหญ่อยู่อย่างนี้ก็เป็นอารยธรรม ทางศาสนา. ต่อมนุษย์มันดีขึ้นในทางสติปัญญา สติปัญญา มันเลยเกิดจนกลายเป็นเชื่อความคิด ความนึก ความรู้สึกของตัวเอง; เกิดไม่เชื่อศาสนา ไม่เชื่อพระเป็นเจ้ากันแล้ว; นั้มาตกเป็นทาสของเนื้อหนัง

จึงค่อยๆ ละทิ้งอารยธรรมศาสนาหรือพระเป็นเจ้า มาบูชาสตรีนและเมรัยนี้เป็นพระเจ้า; แล้วก็หาความเฟลิดเฟลินระหว่างเพศ แล้วก็ใช้ของมีนเมาทุกชนิดเป็นเครื่องสนับสนุน.

ถ้าเราศึกษาดูจะเห็นว่า พวกกรีกเป็นเจ้าตำรับ หรือว่าเป็นต้นตอของการเปลี่ยนแปลงยุคหน้ามือเป็นหลังมือนี้, กลายเป็นบูชาเรื่องเพศ เรื่องของมีนเมาทำลายอารยธรรมเดิม อารยธรรมทางศาสนา. พวกฝรั่งที่เคยมีอารยธรรมศาสนา ก็มากมายเป็นอารยธรรมสตรีนและเมรัย, แล้วก็ระบดไป ระบดไป จนพวกไทยเราก็ไปตามกันฝรั่ง. ใครจะโกรธหรืออะไรก็ตาม ผมไม่กลัว; แล้วก็บอกพวกคุณทั้งหมดทุกๆ องค์นี้ว่า ระวังให้ดีในเรื่องนี้ ที่จะไปตามกันฝรั่ง ในเรื่องอารยธรรมสตรีนและเมรัยนี้.

จากอารยธรรมสตรีนและเมรัยนี้ เราจะเห็นเจตนาแห่งการยั่วมากมายหลายชนิด จนพูดกันไม่ไหว : จะยกมาให้เป็นอย่าง เป็นเครื่องสังวร ที่มันกำลังระบดทั่วโลกเวลานี้ก็คือ เรื่องกระโปรงสัน. นี่อารยธรรมสตรีนและเมรัยที่แสดงออกชัดทั่วโลกขณะนี้คือกระโปรงสัน สันจนจะไม่มีเหลือ. คุณอย่างเห็นเป็นเรื่องหยาบคาย หรือเอาเรื่องหยาบคายมาพูดกันด้วยจิตธรรม; แต่พูดให้รู้ว่ำนั่นแหละคือลักษณะของควมมีจิตธรรม, กระโปรงสันนั่นแหละคือลักษณะของควมมีจิตธรรม. คุณไปตั้งปัญหาคิดเองว่ามันคืออะไร? เนื่องมาจากอะไร? และเพื่ออะไรในที่สุด? มันก็เพื่อจิตธรรมทั้งนั้นแหละ คือลักษณะของควมมีจิตธรรม, เกิดมาจากจิตธรรม, ก็เพื่อจิตธรรมต่อไปอีก.

จะถามว่าทำไมจะต้องไปทำให้มันสัน ? มันไม่สะดวก, มันไม่สบาย, มันไม่ป้องกันอันตรายของผิวหนัง หรืออะไรได้เลย; แต่แล้วทำไมสมควรให้เป็นอย่างนั้น ? ก็ไม่มีอะไรนอกจากเพราะจิตมันทรามลงไป. มันยินดีที่จะให้ถูกหลอก, แล้วก็เพื่อหลอกกันต่อไป. คุณก็รู้ได้ว่าแบบเครื่องแต่งตัวนี้

ผู้ชายออกแบบแล้วผู้หญิงก็โง่ ผสมโรงกับความมีจิตทรมานของผู้ชาย คือจะลงผู้หญิงให้เป็นของเล่นหรือยั่วได้มากขึ้น; แล้วความโง่ของผู้หญิงก็สมควรจะทำอย่างนั้น. มันบวกกับจิตทรมานทั้งของผู้หญิง ทั้งของผู้ชาย ผลิตผลเกิดขึ้นมาเป็นกระโปรงสั้น; แล้วก็สั้นเรื่อยไปๆ จนเป็นปัญหายุ่งยากลำบากไปหมดทั่วทั้งโลกในทางศีลธรรม. แต่ไม่เป็นปัญหาในทางเรื่องที่จะทรมานลงไปในความเป็นลามกอนาจาร. นั่นไม่เป็นปัญหา ไม่เป็นอุปสรรค. แต่เป็นอุปสรรคในทางศีลธรรม ที่โลกนี้จะมี ศีลธรรม. เพราะว่า การนุ่งกระโปรงสั้นนั้น เป็นบาปอยู่ทุกลมหายใจเข้า ทุกลมหายใจออก.

คุณไปบอกเพื่อนคุณที่นุ่งกระโปรงสั้นเกิดว่ามันเป็นบาปอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก; เพราะมันทำไปด้วยเจตนาชั่ว คือยั่ว คือตกเบ็ด. ในเวลาที่มีมันนุ่งกระโปรงสั้น มันต้องการจะตกเบ็ดคนที่เห็น เพื่อให้อยู่ในอำนาจของมัน; มันก็คืออนาถิกชนที่มีความหวังจะตกเบ็ด จะจูงจูง. เจตนาชั่วนี้ถือว่าบาป แล้วมันเป็นบาปอยู่ทุกลมหายใจเข้าออกที่นุ่งกระโปรงสั้น; จนกว่าจะได้ผลดีเสียใหม่. นี่แหละคือเจตนาแห่งการยั่ว ข้อแรก มันก็อยู่ที่กระโปรงสั้น ซึ่งไม่ให้ความสะดวกสบาย หรือผลประโยชน์อะไรนอกจากความยั่ว แล้วเป็นบาปอยู่ตลอดเวลา.

เรื่องถัดไปเป็นเรื่องเลยกระโปรงสั้นไปอีก ก็เป็นเรื่องเปลือย; พยายามหาโอกาสที่จะใช้ความเปลือยเป็นเครื่องจูง, เป็นเครื่องยั่ว, เป็นเครื่องหลอกให้คนมาอยู่ในอำนาจของตน. เปลือยอวัยวะที่ไม่ควร จะเปลือย แล้วก็นิยมเป็นของสูงสุด จนเมื่อจะกินอาหารก็ต้องมีระบำ เปลือยแสดงอยู่ด้วย. ผมไม่เคยเข้าไปในโรงเหล่านั้ แต่คนที่เคยเข้าไป เขามาเล่าให้ฟัง หรือว่าอ่านหนังสือหลายๆ อย่างรู้ว่าเขาทำกันอย่างนั้น. พวกทหารฝรั่ง ทหารรับจ้าง ได้เงินมาแพง, ได้เงินค่ารับจ้างแพงๆ แล้ว ก็เอามาถู เพื่อจะกินอาหารชนิดที่มีการเปลือยแสดงอยู่ตลอดเวลา.

เงินมันก็หมดไป หมดไป; ไปหามาใหม่ก็เพื่อผลอย่างนี้. มันไม่ใช่มีแต่เรื่องอย่างนี้อย่างเดียว มันมีมากมายหลายสิบเรื่อง. เดียวนี้ก็ได้ยินว่า วัฒนธรรมปิศาจกำลังระบาดเข้าไปทั่วทุกหนทุกแห่ง, แล้วขยับขยายกัน อย่างนั้นขยับขยายกันอย่างนี้ให้มันแปลกออกไป ให้มันวิถึถาวรออกไป. ได้ยินเขาพูดกันว่า เดียวนี้ทางแหลมสะแกดินเวิย สองสามประเทศที่ตรงนั้น กำลังนำหน้าในเรื่องอย่างนี้จนคนประเทศอื่นอุตสาหะขึ้นเรือบินไปเพื่อจ่ายเงินที่นั่น เพื่อผลอย่างนี้. นี่แหละคูนุชยในโลกลี หรือโลกของมนุษย์ในเวลานี้ ที่มันมีจิตทรมานอย่างนี้ เต็มไปด้วยการยั่ว.

ที่นั่นมันก็มาถึงเรื่อง แก่ไซศีลธรรม หรือว่าเหยียบย่ำศีลธรรมที่มีอยู่แต่กาลก่อน. ศีลธรรมข้อไหนมันเป็นอุปสรรคแก่การที่เขาจะลุ่มหลงกันให้มาก ๆ อย่างนี้ เขาจะแก้ไขมันเสีย, หรืออย่างน้อยก็ด้วยการทำไม่รู้ไม่ชี้เสีย; นี่เรียกว่าเหยียบย่ำศีลธรรม ถือเป็นเรื่องไม่บาป ไม่กรรม ไม่ชั่ว ไม่ลามกอนาจาร. เรื่องลูกเรื่องเมียของใครก็ตามใจ ไปอยู่ในลักษณะที่หยิบยืมกันได้เหมือนของใช้หรืออะไรอย่างนี้ มันมากขึ้นทุกที. ถ้าคุณยังถือศีลธรรมดั้งเดิมอยู่ คุณก็จะไม่มีที่อยู่ในโลกลี, และเดี๋ยวนี้เขาจะมีอารยะธรรมอย่างนี้กันแล้ว.

รวมความแล้วก็คือความที่มันทรมานลง ทรมานลง ตกต่ำลง; วัดได้จากสิ่งเหล่านี้ ที่มันมากขึ้น มากขึ้น. ที่เป็นตัวอย่างอันหนึ่งที่แสดงว่าจิตทรมานลงอย่างไร ก็คือเรื่องราวที่มันเกี่ยวกับสถานที่ตากอากาศแห่งหนึ่ง ในประเทศหนึ่ง อย่าไปออกชื่อ เดียวมันจะเป็นเรื่องด่าเขาตรง ๆ. ประเทศที่มีสถานตากอากาศที่มีชื่อเสียง เมื่อตอนแรก ๆ แผ่นโฆษณาให้ไปเที่ยว ที่สถานที่ตากอากาศเหล่านั้นเมื่อ ๒๐-๓๐ ปีมาแล้ว เขาใช้ภาพของธรรมชาติที่เขียวสอาดสวยงามตามธรรมชาติ พิมพ์เป็นโปสเตอร์ตั้งให้คนไปเที่ยวที่นั่น. นี่ก็แปลว่ายังมีจิตใจยังเป็นศิลปิน แล้วก็ชอบอย่างนี้ จึงไปเที่ยวที่นั่นไปเที่ยว กันมาก. ต่อมา

ภาพโปสเตอร์ขึ้นนั้นมันช่วยไม่ได้ ไม่มีใครไปเสียแล้ว; ก็เปลี่ยนเป็น
เรื่องชาตินิยม เอาภาพเรือรบที่มีชื่อเหมือนกับสถานที่ที่นั่นมาโฆษณา
มันก็คึกคักกันขึ้นมาพักเดียว; เป็นเรื่องชาตินิยม ก็ไปเที่ยวที่นั่น.
ทีนี้ต่อมารูปเรือรบมันก็ใช้ไม่ได้ มันก็ไม่ดึงดูดใจได้ ก็เลยกลายเป็นเอา
เรื่องกินอยู่ สนุกสนาน เล่นหัว อะไรที่นั่นมาเป็นภาพโปสเตอร์โฆษณา;
ก็ไปได้พักหนึ่ง. ในวาระหลังๆ ครั้งสุดท้ายนี้ก็คือภาพบิกินี แล้วก็มาเป็น
ภาพเปลือยโดยปริยาย คนจึงไปเที่ยวที่นั่น; ที่ชายหาดนั้นเต็มไปด้วย
คนสวมชุดเปลือย หรือคนครึ่งเปลือย.

ทีนี้ คุณก็ดูซิว่า จิตมันตกต่ำหรือทรมลงไปอย่างไร ที่แรกมี
วิญญานของศิลปิน ธรรมชาติอันสวยงามมันตึงไป, แล้วก็วิญญาน
ชาตินิยม เรือรบชื่อนี้ นำไป, ต่อมาก็เรื่องกิน เรื่องเล่น เรื่องหัว เรื่องชาว
บ้านมากขึ้น, แล้วอันสุดท้ายก็คือเรื่องเปลือย. นี่วัดความมีจิตทรมลงไป
ไปเป็นระดับๆ อย่างนี้. มันก็คงไม่แต่ที่นี้ ที่ไหนก็เหมือนกัน ความมีจิต
ทรมอย่างนี้. ฉะนั้นเราเรียกว่าความมีจิตทรมลงไปตามลำดับๆ ตาม
ที่ความก้าวหน้าทางประดิษฐกรรมแผนใหม่มันเกิดขึ้น มันก้าวหน้าขึ้น.
เมื่อประดิษฐกรรม เพื่อการย้วยก้าวหน้าขึ้นเท่าใด, จิตของมนุษย์ก็จะ
ทรมลงไปเท่านั้น. นี่ก็ภาวะจิตทรมที่จะพอมองเห็นได้ เป็นตัวอย่างใน
อารยธรรมแผนปัจจุบัน.

เอาละ ทีนี้ เราลองแยกกันดูว่าจิตทรมของบุรุษ จิตทรมของสตรี
มันมีอยู่อย่างไร ?

จิตทรมของฝ่ายบุรุษมันทรมลงไปในทางที่จะเหยียบย่ำสตรี;
ข้อนี้ไม่ใช่มีความหมายเล็กน้อย มีความหมายซึ่งเป็นที่มาในพระไตรปิฎก
หรือในความคิดนึกของผู้เป็นบัณฑิต มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น. จิตของบุรุษ
มันทรมเมื่อมันเหยียบย่ำเกียรติของสตรีลงเป็นของเล่น. เมื่อบุรุษ

ยังเคารพสตรีว่าเป็นภักทิสถะสูงสุด อย่างบาลีว่า อิตฺถิ ภณฺทานมุตฺตมํ - สตรีเป็นภักทิสถะสูงสุดของภักทิสถะทั้งหลาย. นี่ก็ยกย่องสตรี ไม่เอาลงมา เป็นของเล่น; อย่างน้อยก็ยกย่องสตรีเป็นเพศของมารดา เป็นเพศที่ควร แก่การบูชา.

อีกทางหนึ่งมันเห็นสตรีเป็นของเล่นทางกามารมณ์, ถือเอาประโยชน์ ในทางกามารมณ์ ก็เหยียบย่ำสตรีลงเป็นของเล่น. มีเรื่องเล่าในบาลีว่า พวกลิจฉวี กษัตริย์ลิจฉวี เป็นประเทศเล็ก ๆ ประชาธิปไตยเล็ก ๆ อยู่ใน สมัยพุทธกาลนั้น. ประเทศมหาอำนาจเช่นประเทศมคธ โกศล นี่ทำอะไร ไม่ได้; ประเทศใหญ่ ๆ นั้นจะเคียบแพ้วประเทศเล็ก ๆ คือลิจฉวี. ในคำตรัส ของพระพุทธเจ้า ก็ว่าพวกลิจฉวีเป็นประเทศที่นับถือสตรี. ในบรรดาหา- ประเทศนั้น มันเป็นประเทศที่เหยียบย่ำสตรีเป็นของเล่นต่าง ๆ. แต่มีข้ออื่น ประกอบ คือว่า เป็นผู้เคร่งครัด เข้มแข็ง ในเรื่องหนูนหมอนไม้ก็อยู่ ในชุดนี้. พวกกษัตริย์ลิจฉวีหนูนหมอนไม้ นอนเสื่อเนื้อหยาบ ตื่นแต่ตีก ฝีกอาวุธ, แต่ว่าหลักใหญ่ทางจิตทางวิญญาณ ก็คือยกย่องสตรี เทิดทูน สตรี. ต่อมามีคนไปยุ คือมีสภายุทำให้พวกลิจฉวีเลิกความเป็นอย่างนี้ แล้วก็แตกสามัคคีกัน เพราะเหตุที่เหยียบย่ำสตรีลงเป็นของเล่น มันก็ แย่งกามารมณ์กัน. ที่นี้ก็เลยเป็นประเทศที่ล่มจมไปเลย. ประเทศมคธ ประเทศใหญ่นั้นก็เลยยึดเอาเป็นเมืองขึ้น. นี่คำว่ายกย่องสตรีกับเหยียด หยามสตรีมีความหมายอย่างนี้.

ถ้าจิตใจสูง ยกย่องสตรีเป็นเพศของมารดา, จิตใจมันยังมีศีลธรรม เมื่อมีศีลธรรมแล้ว มันก็ดีตลอดไป. พอมันเหยียบย่ำสตรีลงเป็นของเล่น มันก็หมดศีลธรรม, มันก็เป็นสัตว์เลว. เดียวนี้บุรุษในโลกนี้กำลังเหยียบย่ำ สตรี โดยเจตนาบ้าง โดยไม่เจตนาบ้าง โดยไม่รู้สึกรู้สึกลัวบ้าง, เอาเพศของ มารดาลงไปเป็นเครื่องมือสำหรับแสวงหาความเพลิดเพลินทางกามารมณ์

เป็นเบื้องหน้า เป็นหลักใหญ่. คุณจำไว้ว่า ผมพูดว่า เป็นเบื้องหน้า หรือเป็นหลักใหญ่.

จิตทราของบุรุษ สรุปลความทั้งหมดได้ก็คือว่า ลุ่มหลงสตรีในฐานะเป็นของเล่น ไม่ใช่เป็นที่ควรให้เกียรติ หรือบูชา ในฐานะเป็นเพศของมารดา.

มองดูฝ่ายสตรี จิตทราของฝ่ายสตรี ที่เกิดแก่สตรี นี่ก็คือตรงกันนั้นแหละ เข้าคู่กัน คือทำตัวเป็นของเล่นของฝ่ายบุรุษ. ไม่ถนอมเกียรติ ในฐานะเป็นมารดาของโลกไว้. ผมพูดแล้วอย่าว่าดูถูกพวกคุณ ซึ่งมีอายุไม่กี่ปีนี้ คุณไม่ทันเห็นคนสมัยปู่ย่าตายายที่เป็นสตรี เขาถนอมเกียรติกันไว้อย่างไร เขาไม่ได้ปล่อยตัวให้เป็นเครื่องเล่นของบุรุษเหมือนสตรีสมัยนี้ ซึ่งยอมนุ่งกระโปรงสั้นเข้าไปสั้นเข้าไป ปิละหลาย ๆ เซ็นติเมตร; เพราะสตรีสมัยนี้มันยอมเพื่อจะเป็นอย่างนั้น นี่คือจิตทราของสตรี; พลอยผสมโรงกับบุรุษ ที่เขาจะเอาสตรีเป็นของเล่น. แล้วก็อย่าลืม เมื่อตะกี้ที่พูดว่า เครื่องแบบแต่งตัวของสตรีนี้ บุรุษเป็นฝ่ายออกแบบนะ จะมีต้นตออยู่ที่ฝรั่งเศสหรืออยู่ที่ไหนก็ตาม; แต่ผู้ชายเป็นผู้ออกแบบเครื่องแต่งกายของสตรี. มันก็มีโอกาสที่จะดัดยาสตรีได้; แล้ว สตรีก็โง่พอที่จะรับเอาด้วยความสมัครใจ. นี่ความมีจิตทราของสตรีก็มีโดยการหลงของบุรุษ บวกกับความโง่ของตนเอง. ความหลงของบุรุษกับความโง่ของสตรี บวกกันเข้าก็มีความมีจิตทราของสตรี เป็นปรากฏการณ์ชัดอยู่ในที่ทั่ว ๆ ไป; แล้วที่มันเป็นพยานหลักฐานชัดเจนก็คือ ยอมรับเอาแบบกระโปรงนั้น หรือสิ่งอื่น ๆ ที่คล้ายกันเพื่อจะเปิดเผยอวัยวะที่ไม่ควรเปิดเผย.

เราก็ตูได้เลยต่อไปอีกว่า จิตทราของสตรีก็คือ ยอมทำตัวเป็นนะคะระโสภณี; แต่ที่ผมกำลังพูดนี้ไม่ใช่ นะคะระโสภณีอย่างที่เขา

รับจ้างหากิน, นะคะระ แปลว่า นคร, โสเภณี แปลว่า ผู้ทำให้งาม; นะคะระโสเภณี แปลว่าผู้ทำนครให้งาม นี่เขาแต่งตัวตามแบบสมัยใหม่ กระโปรงสั้นเพื่อทำเมืองทั้งเมืองให้งาม; นี่โสเภณี “นครโสเภณี” ในคำพูดภาษาธรรม ไม่ใช่คำพูดภาษาโลก. คำพูดภาษาโลก “นะคะระโสเภณี” คือหญิงรับจ้างหาเงินด้วยการกระทำอย่างนั้น, แต่ภาษาธรรมภาษาที่ลึกลับ ภาษาทางวิญญาณนี้ หมายความว่าผู้ที่ทำให้บรรยากาศทั้งปวงงดงาม เช่นผู้หญิงแต่งตัวสวยงามทั่วๆ ไปนี้ เขาก็ใช้กระโปรงสั้นนุ่งกัน ทั่วทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลกนี้นะ เพื่อจะทำเมืองให้งาม, สมควรเป็นคนที่จะทำนครให้งาม ด้วยอาการอย่างนี้. แล้วความงามนี้ มันมีความหมายหลายแง่หลายมุม งามของภูตผีปิศาจก็มี, งามของบัณฑิตนักปราชญ์มี พระพุทธเจ้าเป็นประมุขก็มี. ที่นั่นครโสเภณีแบบนี้ คือมันงามชนิดไหน? ความงามของคนพวกไหน? ผมว่างามของพวกภูตผีปิศาจที่ผู้หญิงทุกคนในประเทศ หรือในโลก จะชวนกันนุ่งกระโปรงสั้นจนแทบจะไม่มีเหลือ, สั้นจนแทบจะไม่มีเหลืออยู่สักก็เซนติเมตรนี้เป็นความงามสำหรับภูตผีปิศาจ ให้มันเป็นโลกของภูตผีปิศาจ ที่มีความงามอย่างนั้น.

คุณก็ดูต่อไป โดยเปรียบเทียบเครื่องนุ่งห่ม costume หรือชุดนุ่งห่มกันนี้ ลองเทียบดูเป็นศตวรรษๆ เมื่อศตวรรษที่แล้วมาเป็นอย่างไร? ศตวรรษนี้เป็นอย่างไร? หาได้ง่ายๆ จากรูปภาพ ผู้หญิงในศตวรรษที่แล้วๆ มา เขาปกปิดมิดชิด เหมือนกับว่าหุ้มห่อเพชรพลอย ยากที่จะเห็นเนื้อหนังของเขา; แล้วแถมบางชาติ บางประเทศหุ้มหน้าเสียมิดชิดเลย เพราะถ้าเห็นหน้าสวยมันเกิดราคะแก่ผู้เห็น; ฉะนั้นเขาก็ไม่ยอมให้หน้าสวยๆ ของเขาเป็นเครื่องยั่วให้เกิดราคะแก่ผู้ชายที่เห็น แล้วเกิดความคิดนึกสกปรกในจิตใจต่อความงามของเขา; ดังนั้นเขาคลุมหน้ามันเสีย. นี่ศตวรรษที่แล้วมา ผู้หญิงทุกชาติทุกประเทศทั้งประเทศไทยเรา หรือประเทศฝรั่ง, ฝรั่งก็ยิ่งคลุมมากกว่าอีก. ในศตวรรษที่แล้วมาหรือว่าต้นศตวรรษนี้ก็เถอะ ฝรั่งยังคลุมมากกว่าเดี๋ยวนี้นะ.

เดี๋ยวนี้ฝรั่งก็นำไปในทางที่เปิดออก เปิดออก เปิดออก เพราะเขาไปบูชาอารยธรรมเนื้อหนังเก่งกว่าเรา ก่อนกว่าเรา แล้วไทยเราก็กำลังจะตามกันฝรั่งเขาในเรื่องนี้; เดี่ยวนี้จะเหลืออยู่ก็แต่ในชุดแต่งงานของพวกเขาฝรั่ง การคลุมร่างกายมิดชิด มีเหลืออยู่แต่ในชุดแต่งงาน. ส่วนชุดอื่นๆ นั้น มันก็สั้นเข้าไป สั้นเข้าไป. นี่เราก็มองตามกันเขา ก็ยังเหลืออยู่แต่ชุดแต่งงานเหมือนกัน. การแต่งชุดแต่งกายตามแบบวัฒนธรรมเดิมของไทยไม่มีอย่างนี้เลย.

บัดนี้ก็ได้ยินว่ามีชุดยาวขึ้น เป็นชุดไทย ชุดอะไรที่สตรีไทยใช้สวมนี้ก็เป็นสิ่งที่น่าอนุโมทนา. แต่แล้วหาเวลาแต่งยาก, มีแต่แต่งด้วยชุดกระโปรงสั้น ไปในที่ทุกหนทุกแห่ง แม้ในโบสถ์. เพราะฉะนั้นขอแสดงความเสียใจอย่างสูงสุด ไว้ในที่นี้ว่า ชุดที่โบสถ์ฝรั่งเขาไม่ยอมให้เข้านั้น โบสถ์ไทยยอมให้เข้า. นี่แหละคุณไปคิดดูเถอะ คุณก็คงจะร่วมเสียใจกับผม ว่าชุดที่โบสถ์ฝรั่งเขาไม่ยอมให้เข้านั้นโบสถ์ไทยยอมให้เข้า. ชุดกระโปรงสั้นจนนั่งแล้วยุ่งยากลำบากไปหมดนั้น โบสถ์ฝรั่งเขาไม่ยอมให้เข้า แล้วโบสถ์ไทยยอมให้เข้า. ดังนั้นขอแสดงความเสียใจ อย่างสูงสุด ไว้ที่นี้ต่อพวกคุณ ว่าพุทธบริษัทไทยเรานี้กำลังเป็นทาสของพวกเขาฝรั่งในทางวัฒนธรรม. พวกฝรั่งเองนำในเรื่องนี้ พวกไทยตามกัน.

ไปดูที่ชายหาดริมทะเล ที่เล็ลียงโฮเต็ล หรือที่ไหนต่างๆ นี้; ผมดูแล้วสะดุ้งว่าที่เดินมาคู่หนึ่ง ไม่รู้สึกว่ามันเป็นมนุษย์คู่หนึ่ง. รู้สึกว่าเป็นคนกับ สัตว์เลี้ยงคู่หนึ่ง. ผู้ชายดูยังเป็นคนอยู่ แต่ผู้หญิงกลายเป็นสัตว์อย่างกับสัตว์เลี้ยงไป. มันเดินมาสองคน คนหนึ่งเป็นคนเลี้ยง คนหนึ่งเป็นสัตว์เลี้ยง, ไม่ใช่เป็นมนุษย์คู่หนึ่งเดินมา. ผมไม่ใช่แก๊งจะไปดู แต่เมื่อมีโอกาสไปเที่ยวชายทะเล หรือตามที่อย่างนั้นบ้างเหมือนกัน เขาพาไป. ผู้ชายแต่งตัวอย่างเรียบร้อยทุกอย่าง มีเสื้อเชิ้ต มีกางเกงยาว มีอะไร; แต่ผู้หญิงที่เดินไปด้วยกันนั้น แทบจะไม่มีอะไรเลย แล้วก็ใช้เครื่องนุ่งห่ม

ปิดอวัยวะนั้นโปร่งแสงสีใสอะไรด้วย, เดินไปด้วยกัน จนทำให้เราสะดุ้งว่าคน ๆ หนึ่ง แล้วก็ไม่ใช่คนอีกคนหนึ่ง, เป็นสัตว์อะไรชนิดหนึ่ง ซึ่งเดินไปด้วยกัน; ตามริมน้ำก็ตาม, ตามบนริมเฉลียงไฮเต็ลก็ตาม ก็มีอยู่ทั่วไป. มันอาจจะไม่สะดุดตา สะดุดใจ พวกคุณก็ได้ เพราะคุณเกิดมาก็เห็นเสียแล้ว ไม่เป็นของแปลก. ผมนี้มีบาป มันเกิดมาตั้งแต่สมัยที่ไม่มีอย่างนี้ ยังไม่เคยมี และส่วนมากก็ไม่เคยเห็น มาเห็นครั้งแรกมันก็ต้องสะดุ้ง.

นี่คือความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่มีจิตทรมานของมนุษย์แห่งยุคปัจจุบัน. มันก็เป็นเรื่องที่ไม่เป็นปัญหาแล้ว เพราะว่ามันมุ่งแต่จะแสวงหาความสุขสนุกสนาน เอรีดอ์รอยทางเนื้อ ทางหนัง. ภาษาในไบเบิลเขาเรียกว่า flesh คำเดียวเท่านั้น เรียกว่า “เนื้อหนัง” คำเดียวพอ พยางค์เดียว. Flesh หมายถึงสิ่งสกปรกลามกอนาจาร ตามความหมายทางศาสนา. คือศาสนาต้องการให้ควบคุมเนื้อหนังซึ่งเป็นที่ตั้งของกิเลส เดียวนี้มนุษย์ในโลกกลับส่งเสริม; นี่เขาเรียกว่าเป็นทาสเนื้อหนัง, ไม่เป็นนายเนื้อหนัง. ศาสนาต้องการให้มนุษย์ทุกคนเป็นนายเหนือเนื้อหนัง; แต่มนุษย์เดี๋ยวนี้ยอมเป็นทาสของเนื้อหนัง; มันตรงกันข้าม. เพราะฉะนั้นเรามองเห็นแล้วสังเวช ที่ว่าสตรีทั้งหลายยอมเป็นทาสแห่งเจตนาทรมานของบุรุษ. บุรุษก็ต้องการจะยั่ว หลอกสตรี ให้ยอมเป็นเครื่องเล่นด้วยเจตนาทรมาน. โลกนี้เลวลงอย่างวูบวาบอย่างน่าใจหาย, มันจึงเต็มไปด้วยสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา.

ถ้าคุณไปคิดทบทวนคุณก็จะเห็นอีกว่ามีเรื่องระเบิดขวด มันก็มีต้นเหตุมาจากอันนี้. มันจะระเบิดขวดไปทำไม ถ้ามองดูผิวเผิน มันไม่เกี่ยวกับเรื่องนี้. แต่ว่าจิตมันทรมานลง เพราะเหตุนี้ มันจึงทำระเบิดขวด. ดังนั้นจึงถือว่าแม้ระเบิดขวดก็มีต้นตอมาจากจิตทรมานในเรื่องเนื้อหนังนี้.

ผู้ที่สามารถจะทิ้งระเบิดขวด ขว้างระเบิดขวด ต้องมีจิตทรมานทางเนื้อหนัง นี่ถึงที่สุดเป็นพื้นฐาน.

เราก็จะต้องนึกกันให้กว้าง มองดูกันให้ลึก ให้ทั่วถึงว่าจิตทรมานนี้ คือต้นตอของทั้งหมดของวิกฤตกาลในโลก; การรบราฆ่าฟันกันอย่าง น่าสังเวช คือตายกันเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ นั้นมันมีมูลมาจากจิตทรมาน.

พวกทหารที่รับจ้าง ถ้าเป็นทหารจ้างนี้ก็ต้องจ้างด้วยเหยื่อละเงิน ก็เพื่อเอาไปหาเนื้อหนัง. เขาจ้างรบ เอาชีวิตเข้าแลกนี้ เพื่อเอาเงินไป หาความสุขทางเนื้อหนัง หรือเอาไปซื้อเนื้อหนัง. ที่นี้พวกที่ไม่ได้มารบเอง แต่ต้องการให้รบนี้ มันเป็นคนหลงเนื้อหนัง. เช่นพวกนายทุนอย่างนี้ ต้องการมีเงินมากต้องการมีทรัพย์สินสมบัติมากนี้ เงินทรัพย์สินสมบัตินั้นก็เพื่อประโยชน์แก่เนื้อหนังอย่างเดียว; ให้มันมีมากเข้าไว้ มากจนไม่มี ขอบเขต. พวกกรรมกรก็เหมือนกัน มันต้องการเนื้อหนัง มันจึงทำลาย นายทุน. นายทุนเหมือนกับกำแพงทำนบกั้นน้ำเอาไว้มาก. กั้นน้ำแห่ง เนื้อหนังเอาไว้มาก; ที่นี้พวกกรรมกรชนกรรมาชีพ มันก็ต้องการ เนื้อหนังอย่างยิ่งเหมือนกัน มันจึงพยายามที่จะเจาะทะลุกำแพงให้ทำนบกั้นพังทลายลงมา เพื่อตนจะได้เงยหน้าอ้าปากทางเนื้อหนัง. ดังนั้นสงคราม ในโลกระหว่างนายทุนกับกรรมกรนั้น มีมูลมาจากเนื้อหนัง. ต้องมอง กันอย่างนี้ มันจึงจะถึงที่สุด; นี่แหละคือความมีจิตทรมานของมนุษย์ ในโลกในยุคปัจจุบัน.

นี่เรากำลังพูดถึงเรื่องจิตทรมานของสตรี, จะพูดต่อไปถึงข้อที่ว่าสตรี เป็นเพศสวยงาม มีไว้เพื่อความงาม; นี่สำหรับมนุษย์กลายเป็นอย่างนี้. แต่ถ้าสำหรับสัตว์เดรัจฉานแล้ว บุรุษหรือตัวผู้เป็นฝ่ายสวยงาม ฝ่ายตัวเมียไม่ต้องสวยงาม. แต่มนุษย์นี่กลายเป็นว่าสตรีเป็นฝ่ายสวยงาม บุรุษไม่ต้องงาม. เมื่อสตรีมีความงามเป็นความหมาย หรือเป็นทรัพย์สิน.

จึงพูดกันมาแต่โบราณว่า ความงามเป็นทรัพย์สินของสตรี; ถ้าสตรีงามแล้ว
ละก็ มันมีราคา มีค่า อย่างนั้น. แต่มันต้องรู้ก่อนว่าความงามชนิดไหน
ความงามอย่างลามกอนาจาร หรือความงามอย่างที่มีมันถูกต้องตาม
ระเบียบแบบแผน คือความงามที่ไม่เป็นอันตราย. ดังนั้น การที่ว่ามันงาม
ดีอยู่แล้ว มันก็ดีอยู่แล้ว แล้วทำไมมาทำให้เป็นเรื่องลามกอนาจารด้วย
การหุดกระโปรงหรือว่าด้วยการไม่ปกปิดสิ่งที่ควรปกปิด นั้นมันไม่ใช่
ความงามมันไม่ใช่แสดงความงาม. ฉะนั้นการประกวดนางงามที่ไม่ปกปิด
ก็คือประกวดความหน้าด้าน ไม่ใช่ประกวดความงาม. คุณไปดูให้ดีๆ มัน
ประกวดความหน้าด้านว่ามีกันก็มากน้อยที่ยอมมากถึงขนาดนั้น. เพราะ
ฉะนั้นถ้ายังยึดหลักว่า สตรีคือสัญลักษณ์แห่งความงามแล้ว จะต้อง
มีความงามที่ถูกต้องตามแบบฉบับ, ไม่ใช่ความยั่วเพื่อเนื้อหนังกำเริบ
ลูกกลม เป็นการทำลายศีลธรรม.

ทีนี้เราพูดกันถึงเรื่องวัฒนธรรมปัจจุบัน อารยะธรรมปัจจุบัน
พอสมควรแล้ว ก็อยากจะพูดถึง ๒-๓ คำเกี่ยวกับอารยะธรรมโบราณ
ของปู่ย่าตายาย.

วัฒนธรรมหรืออารยธรรมโบราณของปู่ย่าตายายนั่น เขาจะห่มห่อ
ประดับประดาผู้หญิงไว้ในลักษณะอย่างที่เป็นของเก็บไว้นูชา หรือมี
เกียรติ. นี่เขาจึงพยายามห่มห่อให้มิดชิด เหมือนจะเก็บเพชรพลอย แก้ว
แหวนเงินทอง เขาห่มห่อให้มิดชิด ให้เหมาะสม. นี่วัฒนธรรมโบราณ
ก็พยายามห่มห่อสตรีไว้ในภาวะที่เหมาะสม, แล้วก็ประดับประดาตกแต่ง
ในภาวะที่เหมาะสม; ไม่ใช่เปลื้องออก เปลื้องออก ปลดทิ้ง ปลดทิ้ง
เหมือนอารยธรรมแผนปัจจุบันนี้. ใช้คำว่า “ห่มห่อและประดับไว้”
ในลักษณะที่เป็นของมีค่า เหมือนกับว่าจะเอาไว้เป็นของบูชา เพราะว่า
เป็นเพศของมารดา. ในครั้งพุทธกาลก็พูดถึงโสเภณี โสเภณีครั้งพุทธกาล
ยิ่งตกแต่งด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องประดับอื่นๆ มากกว่าคนธรรมดา;

เขาไม่ใช้การเปลือยเป็นสิ่งยั่วคนเหมือนโสเภณีสมัยนี้. คุณจำไว้เกิดไปคันดูในพระไตรปิฎก ในอรรถา จะพบว่า ยิ่งเป็นโสเภณียิ่งใช้เสื้อผ้ามาก ยิ่งใช้เครื่องประดับประดาตกแต่งมาก, มีความสะอาดมาก มีอะไรมากกว่าคนธรรมดา; แล้วเขามีกันเฉพาะในหมู่คนชั้นร่ำรวยเป็นเจ้าเป็นนาย เป็นเศรษฐี แล้วทั้งนั้น ไม่ได้มีสำหรับสำมะเลเทเมา.

ดังนั้น สตรีควรจะถือว่า เป็นภักทะสูงสุด, ถูกประคบประหงม ถูกเชิดชูไว้ในฐานะเป็นเพศของมารดา จึงห่มห่อมิดชิด แล้วประดับประดาให้น่าดูน่าเลื่อมใส; นี่คือการยอมรับมโนของบรรพบุรุษเรา. ดังนั้น จึงไม่มีภาวะจิตทรมานอยู่ในอารยธรรมแผนนั้นในทางโลกะ. เดียวนี้เราพูดเรื่องโลกะ จิตทรมานเพราะโลกะ เต็มไปในการยอมรับมโนปัจจุบัน ไม่มีในการยอมรับมโนโบราณของ ปู่ย่าตายายของเรา หรือของชนชาติอื่นๆ ด้วย ซึ่งกำลังจะเปลี่ยนแปลง. ชาติที่ต่อต้านไว้ดึกก็มียุ่หลายชาติ. บางชาติไม่ยอมเลิกใช้สำหรับ; สำหรับที่พวกลังกาพวกอินเดียใช้พันด้วยผ้าผืนยาวให้มิดชิดขึ้นมาถึงศีรษะนั้น เขาไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเครื่องนุ่งห่มแบบนี้. เมื่อธรรมปาละแห่งประเทศลังกาก่อนจะตาย ก็ยังขอร้องว่า ขอสตรีในประเทศของเราอย่าได้เลิกใช้สำหรับเลย. คือเป็นห่วงว่าจะไปนุ่งผ้าแบบฝรั่ง. นี่เพราะเขากลัวความมีจิตทรมานอย่างนี้.

คนไทยเราก็เคยมีเครื่องนุ่งห่มที่มิดชิด ก็ควรรักษาสงวนไว้ และอย่าไปตามกันฝรั่ง จะมีจิตทรมานด้วยการลดเครื่องนุ่งห่มให้สั้นเข้า, หดเครื่องนุ่งห่ม ให้สั้นเข้า สั้นเข้า สำหรับผู้หญิง, เพื่อเป็นเครื่องยั่วเครื่องเล่นของผู้ชาย เป็นความเพ้อในทางจิตใจ ที่กำลังเพ้อ ลั่น เหลือไปสู่การมณณ์, แล้วก็ส่งเสริมกันใหญ่ เพื่อให้สำเร็จตามนั้น.

โสเภณีทางวิญญาณ

ระบบโสเภณีทางวิญญาณ คือสตรีเพศขอบอด้วยวะ
ที่ไม่ควรอวด มีลักษณะมันหมายให้เขาหลงใหล อย่างนี้เรียกว่า
โสเภณีทางวิญญาณ สว ๆ ก็มี แก่ ๆ ก็มี¹

โสเภณีทางวิญญาณครอบงำโลก

เดิยวนี้บุชากามารมณ โสเภณีทางวิญญาณเต็มไปทั่วโลก คือ
สตรีเพศที่แต่งกายอย่างยั่วเย้าที่สุดเต็มไปทั้งโลก ทำจิตใจของมนุษย์
ให้หันเหไปทางวัตถุอะไร อะไรจะมาเป็นศาสตร์ คืออาวุธที่คมที่จะตัด
ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากโสเภณีทางวิญญาณที่ครอบงำโลกเวลานี้ยิ่งขึ้น ๆ,
ทำกันอย่างไรก็ไม่ทราบ ไป ๆ มาๆ ก็ให้สตรีเพศนี้เปิดเผยอวัยวะที่เป็น
เครื่องยั่ววนมากขึ้น ๆ, ก็มีปัญหทางสังคม มีอาชญากรรมทางเพศ
เต็มไปทั่วทุกหัวระแหง.

¹ เรื่องไกรวัลยธรรม เรื่องที่ ๔ - ไกรวัลยธรรม ในฐานะกฎแห่งอิทัปปัจจยตา.
๒๘ เมษายน ๒๕๑๖ หน้า ๑๔๕

ดูข่าวหนังสือพิมพ์มาเปรียบเทียบกัน หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับในปัจจุบันนี้ป็นี่, ไปเทียบกันดูกับหนังสือพิมพ์เมื่อสัก ๑๒ ปี ๑๕ ปี. จะเห็นว่าข่าวพาดหัวต่าง ๆ ต่างกันลิบ, เดิวนี่เต็มไปด้วยเรื่องอันธพาล, เรื่องการฆาตกรรม ทั้งหน้า หน้าในหน้านอกหน้าหลังเต็มไปหมด พร้อมด้วยรูปภาพด้วย แต่หนังสือพิมพ์เมื่อสิบกว่าปีมาแล้วไม่มีอย่างนี้ มันมีพาดหัวด้วยสาระคดี หรือข่าวที่เป็นสาระน่าชื่นใจ, นี่มันแสดงว่าโลกได้เปลี่ยนมาอย่างไร. อารยธรรมเนื้อหนังมันเจริญรุ่งเรืองอย่างไร เอามาจากไหน, ปัญหามันได้เกิดขึ้นอย่างไรในยุคที่เรียกว่าวัตถุนิยมพัฒนา.

ถ้าเกิดเศรษฐกิจขึ้นมา ก็เศรษฐกิจที่จะเห็นแก่ตัวอย่างยิ่ง, แล้วคนจนมันก็จนอย่างยิ่ง มันต้องทำลายเศรษฐกิจ. ถ้าใช้ระบบโบราณ เศรษฐกิจแข่งขันสร้างโรงงานนี้, คนจนได้รับการเลี้ยงดู มันก็ไม่เกิดปัญหาอันนี้ขึ้น. อย่างสังคมนิยมประเทศคอมมิวนิสต์ หรืออะไรที่ยิ่งกว่านั้น มันมีไม่ได้ เพราะมันมีการป้องกันอยู่โดยอัตโนมัติ. นั่นแหละคือ ผลของธรรมศาสตร์, ศาสตร์ที่เป็นธรรมะ ธรรมะที่เป็นศาสตร์, อาวุธที่มีคมคือธรรมะนั้นตัดปัญหาเหล่านี้ออกไป, มนุษย์ก็เลยอยู่กันเป็นผาสุก.

ทีนี้มันเริ่มจางลง ๆ ของยุคที่นิยมจิตวิญญาณ นิยมจิตใจหรือวิญญาณเป็นใหญ่จางไป ๆ มานิยมวัตถุเป็นใหญ่มากขึ้น ๆ, ไม่ก็ร้อยปีความก้าวหน้าทางวัตถุ มันเหมือนกับวิ่ง เช่น ไปดวงจันทร์ได้นี่ ก็เรียกว่าความเจริญทางวัตถุนี้มันเหมือนกับวิ่ง, ล้วนแต่เป็นเรื่องที่ทำให้คนเราหาประโยชน์ความสุขทางเนื้อ ทางหนัง จากวัตถุกันทั้งนั้นจนไม่มีใครฟังใคร ไม่มีใครละอายใคร, ไม่มีใครจะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ใคร. นี่คุณจะไปขอความเมตตาจากใครเดี๋ยวนี้ เมื่อเขาทั้งธรรมะกันเสียหมดแล้ว, พุทธศาสนาก็ถูกทอดทิ้งว่าที่จริง ถือกันแต่ปากเป็นส่วนมาก, ศาสนาคริสต์ย่นนี้ อื้อฉาวกันเป็นการใหญ่ ว่า พระเจ้าตายแล้ว. การถือว่าพระเจ้าตายแล้วนี้เป็นของจริงหรือไม่ ถูกหรือไม่ ก็ถูกนำไป

วิจารณ์ วิพากษ์กันในที่ประชุมของผู้มีสติปัญญา, มันก็มีคนที่เห็นว่าพระเจ้าตายแล้วจริง ๆ นี่ คือไม่จำเป็นต้องมี คำว่าพระเจ้าหรือสิ่งที่เรียกว่าพระเจ้า.

นี่มามองซิ ที่แท้จริงมันนั่นแหละคือพระเจ้า พระเจ้าตายไม่ได้ แล้วพระเจ้าจำเป็นอยู่เสมอ. ถ้าพระเจ้าไม่จำเป็นหรือตายแล้ว ก็หมายความว่าไม่มีธรรมะแล้วในโลกนี้, แล้วก็จะมีธรรมศาสตร์ คืออาวุธที่คมที่สุดอันได้แก่ธรรมะ, แล้วก็เกิดปัญหายุ่งยากทั้งหลายทั้งปวง. นี่เดี๋ยวนี้ธรรมศาสตร์ก็เหลือแต่ชื่อแล้วเห็นไหม, เอามาเป็นชื่อของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ระวังให้ตีจะเหลือแต่ชื่อ จะไม่มีธรรมะที่แท้จริงที่จะตัดปัญหายุ่งยากของมนุษย์ได้ทั้งโดยส่วนบุคคลและส่วนสังคม. ถ้ายังมีอยู่จริงธรรมะยังมีอยู่จริง ไม่ได้ตาย, พระเจ้าก็ไม่ได้ตาย ก็มีสิ่งที่มีอำนาจตัดปัญหาสังคมได้แล้วมนุษย์จะอยู่เป็นผาสุก ไม่มีเรื่องน่าเกลียดน่าชังน่ากลัว เหมือนกับพาดหัวเต็มไปในหน้าหนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่วางขายอยู่.¹

โสภณทางวิญญาณ

เรื่องเสริมสวณี่ก็เพื่อหลอกลวง; มันไม่สวยทำให้สวย จะไม่เรียกว่าหลอกลวง แล้วจะเรียกว่าอย่างไร? มันก็คือการหลอกลวง.

หลอกลวงก็เพื่อการมรณ; เพราะว่ามันไม่มีเรื่องไหน ที่จะครอบงำจิตใจของมนุษย์ เท่ากับเรื่องการมรณ. อย่างพระพุทธเจ้าท่านก็ว่า ไม่มีอะไรจะครอบงำจิตใจผู้ขายมากเท่าเรื่องผู้หญิง ไม่มีอะไรจะครอบงำจิตใจผู้หญิงมากเท่ากับเรื่องผู้ชาย; ท่านว่าอย่างนี้.

¹ ธรรมศาสตร์ เรื่องที่ ๑ ธรรมศาสตร์มีค่าเท่ากับปัญญาธ.
บรรยายวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๑๖, หน้า ๑๖-๑๘.

เดี๋ยวนี้ เราก็มีเรื่องเสริมสวยสำหรับผู้หญิงสำหรับผู้ชาย, แล้วมันไปตกหนักอยู่ทางฝ่ายผู้หญิง คือผู้หญิงถูกหลอกให้ลุ่มหลงในการเสริมสวย มุ่งหมายจะหลอกอีกฝ่ายหนึ่ง, ให้เพศตรงข้ามนั้น มาอยู่ในอำนาจของตัว เพื่อตัวจะได้ประโยชน์. มีความหลอกหลวงอย่างนี้ ก็เลยกลายเป็นโสเภณีทางวิญญาณกันไปหมดทุกคน ที่ทำการเสริมสวยให้เกินกว่าธรรมชาติ ที่เนื้อที่ตัวของตน.

ผู้หญิงทุกคนเป็นโสเภณีทางวิญญาณ เพราะว่าไปทำการเสริมสวยให้มันสวยกว่าที่จะแสดงออกไปตามธรรมชาติ หรือว่าสะอาดเรียบร้อยอะไรนั้นไม่ต้องการ ต้องการให้มันหลอกกันให้มากขึ้น.

เดี๋ยวนี้เขาก็ใช้ปิดบังร่างกายแต่น้อย เพื่อจะส่งเสริมการเสริมสวย; นุ่งผ้า ปิดไม่ค่อยจะมิด; อย่างนี้เรียกว่าสวย เรียกว่าเสริมให้มันสวยยิ่งขึ้นไปอีก. นี่ ความชั่วอย่างนี้ มันเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจเป็นโสเภณี. โสเภณีทุกคนเขามุ่งจ้อง ที่จะล้วงกระเป๋ ของผู้ที่ลุ่มหลงเขา; ถ้าเป็นโดยตรงก็เป็นโสเภณีธรรมดา, ถ้าเป็นอยู่ในจิตใจก็เป็นโสเภณีทางวิญญาณ.

การเสริมสวยก็ดี การอะไรเหล่านั้นก็ดี มันเป็นเรื่องที่ทำให้สตรีเพศเป็นโสเภณีทางวิญญาณกันเต็มไปทั่วโลก แล้วเอาอย่างกัน, เอาอย่างกัน; แล้วใจคอมันจะปรกติสุขได้อย่างไร; มันไม่รู้ว่าจะอย่างไรควรละอายเสียแล้ว. ในเมื่อพระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า เครื่องนุ่งห่มนี้เพื่อจะปิดอวัยวะที่ทำให้เกิดความละอาย.

เดี๋ยวนี้ เขาก็เปิดมันมากขึ้น ๆ ผิดวัตถุประสงค์ของการมีเครื่องนุ่งห่ม; นี่ก็เป็นเรื่องไปตามกันฝรั่งสมัยปัจจุบัน. ฝรั่งสมัยหนึ่งผู้หญิงปิดกายมิดชิดมาก : ลากยาวเป็นหาง ปิดมือ ปิดหน้า ปิดแขน ปิดขาหมด; แต่ฝรั่งเดี๋ยวนี้ก็กลายเป็นเรื่องเปิด ให้ยั่วได้มากเท่าไรก็ดี เป็นโสเภณีทางวิญญาณ; แล้วคนไทยเราก็ไปตามกันเขา.

วิวัฒนาการทางการเสริมสวย   ทางการกระตุ้นความรู้สึกทาง
การมรณัม เป็นความวิเศษในทางวิญญาณ; ไม่มีความเป็นมนุษย์โดย
แท้จริง, เป็นมนุษย์ที่ไม่ใช่มนุษย์ไป. เรื่องเพลง เรื่องดนตรี เอามาเป็น
อุปกรณ์ของสิ่งเหล่านี้ ก็สูญเสียจิตตวิเวก คือจิตจะได้พักผ่อนสักหน่อย
ก็เอาเพลงเอาดนตรีมากระตุ้นไว้เรื่อย จนเป็นโรคเส้นประสาท¹.

วัฒนธรรมการแต่งกาย

วัฒนธรรมที่ให้สตรีนุ่งห่มอย่างเหมือนกันไม่ได้นุ่งห่ม. นี้วัฒนธรรม
ตะวันตกออกแบบเครื่องนุ่งห่ม ให้สตรีนั้นนุ่งห่มชนิดที่จะปิดอะไรไม่มีด
ยั้งขึ้นทุกที, ยั้งขึ้นทุกที, เอาผู้หญิงเป็นเหยื่อสำหรับหาความเพลิดเพลิน
ของผู้ชาย โดยหลอกให้เขานุ่งห่ม ชนิดที่ไม่เป็นการนุ่งห่มยั้งขึ้นทุกที.

นุ่งห่มอย่างนี้   อาตมาเคยบอกและเคยเรียกมาหลายหนแล้วว่า
นุ่งห่มแบบโสเภณีทางวิญญาณ; เพราะจิตใจของเขาเป็นผู้สมัครจะยั่วคน
ให้มาลุ่มหลงในเขา. เขาจะได้รับประโยชน์ มันเป็นเจตนารมณ์ของ
โสเภณี; ฉะนั้นใครก็ตามเพียงแต่นุ่งห่มวับ ๆ แวม ๆ หรือไม่เป็นนุ่งห่ม
อย่างนี้แล้วก็เรียกว่าเป็นโสเภณีได้แล้ว; แต่ว่าเป็นทางวิญญาณก่อน
แล้วคงจะไปเป็นถึงที่สุด ที่หลังก็ได้.

แต่เดี๋ยวนี้นั้นเป็นโสเภณีทางวิญญาณ นุ่งผ้าไม่ปิดขา; ไม่อยากจะ
ปิดเพราะอยากจะรอด เพราะอยากจะยั่ว ก็คือมีจิตทราม; พิจารณา
ในทางไหน ๆ ก็เห็นเป็นมีจิตทรามไปทั้งนั้น มันไม่เห็นแง่ดีเลย. ดูเถะ
แม่ศรีเรือน นุ่งผ้าปิดขาไม่มิดแล้วยังจะเผยออกมาเรียกตัวเองว่าแม่ศรีเรือน
ตามแบบของพุทธบริษัทไทย.

¹ เมื่อธรรมะครองโลก เรื่องที่ ๒ วิวัฒนาการเพื่อวิวัฒนาการ
๒๑ กรกฎาคม ๒๕๑๖ หน้า ๘๒-๘๔.

ในสมัยบรรพบุรุษ แม่ศรีเรือนสมัยบรรพบุรุษของเรา ไม่ได้นั่งผ้าอย่างนี้. นี่ไปถูกพวกฝรั่งเขาหลอกมาให้นั่งผ้าอย่างนี้ แต่งตัวอย่างนี้แล้วยังอยากจะเรียกตัวเองว่าแม่ศรีเรือน; มันมีจิตใจเป็นแม่ศรีเรือนไม่ได้ เพราะจิตมันทราม ถึงขนาดที่จะพยายามให้ตัวเองเป็นเหยื่อสำหรับคนอื่น. วัฒนธรรมไทยหรือวัฒนธรรมตะวันตกออกแท้ๆ ไม่เป็นอย่างนั้น เว้นไว้แต่ไปตามกันวัฒนธรรมตะวันตก; แล้วลูกหลานคนไทยของเราก็กำลังเป็นอย่างนี้.

นี่เท่าที่ยกตัวอย่างมานี้ มาคิดกันดูที่ว่า ธรรมะครองอยู่ในจิตใจชนิดนี้หรือว่าอะไรครองอยู่ในจิตใจนี้; วัฒนธรรมจับมือก็ดี, วัฒนธรรมจุมพอกดในที่ธารกำนัลก็ดี, วัฒนธรรมชูแก้วเหล้าเหนือหัวก็ดี, วัฒนธรรมนุ่งห่มแบบโสเภณีทางวิญญานก็ดี, ดูเข้าไปในจิตใจของเขา ว่ามันมีธรรมะอยู่หรือไม่? มันหนีไปหมดแล้ว มันมีอะไรเข้ามาอยู่แทน. นี่เรียกว่าธรรมะครองใจหรือไม่ครองใจก็ดูกันที่นี้¹.

“การที่สตรีจะต้องไปหาอาชีพทางโสเภณี เพราะความบีบคั้นทางจิตใจเป็นส่วนใหญ่; ถ้ามีรสของธรรมะ²เข้าไปช่วยให้พ้นจากความบีบคั้นอันนั้น แล้วยังมีกำลังใจที่จะอดทนความยากจน อดกลั้น อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อย; แล้วก็จะไปประกอบอาชีพที่ไม่ผิดศีลธรรมได้³.”

¹ เมื่อธรรมครองโลก, เรื่องที่ ๔ อันตรายจากวัฒนธรรมตะวันตก
แห่งยุคปัจจุบัน, บรรยายเมื่อ ๔ สิงหาคม ๕๒๑๖ หน้า ๑๕๕- ๑๕๖.

² รสของธรรมะในที่นี้คือสมาธิรส

³ อริยะศีลธรรม, เรื่องที่ ๑๓ สิ่งกระตุ้น และอันสืบของศีลธรรม,
บรรยาย เมื่อ ๒๔ กันยายน ๒๕๑๗ หน้า ๔๖๙.

เรื่องนี้เป็นรากฐานตั้งแต่เรื่องต่ำที่สุด จนถึงสูงที่สุด ตั้งแต่เรื่องในบ้านในเรือน ไม่ใช่หลักธรรมะ ธรรมเมอะอะไร, อยู่ที่นี่ อยู่ที่นี่ ความละเอียดและความกลัวนี้ ที่จะทำให้เรียบรรยากาศได้ กระทั่งมาปฏิบัติธรรมะ กระทั่งจะไปนิพพาน นี่ก็ต้อง อาศัยความกลัวต่อความทุกข์ละเอียดยิ่งขึ้นทุกที, แล้วละเอียดแก่ใจเอง เมื่อทำผิดพลาด, มีความทุกข์เกิดขึ้น ไม่มีใครรู้ ก็ละเอียดแก่ตัวเองเหลือประมาณ.

เด็ก ๆ ก็ไม่ทำอะไรให้มันผิดพลาด, อย่างหกล้ม ถ้าหกล้มเขาละเอียด เขากลับเจ็บด้วย นั่นแหละหมายความว่าหิริและโอตตปปะมันตั้งต้นที่นั่น; ถ้าหกล้มมันก็ละเอียดเพื่อนฝูงทั้งหลาย แล้วมันก็เจ็บด้วยความละเอียดและความกลัวอยู่ที่นี่. ที่นี้ก็ขึ้นมาถึงเรื่องศีลธรรม ก็มี ความละเอียดอย่างเดียวกัน ความกลัวอย่างเดียวกัน ขึ้นมาถึงเรื่องปรมัตถธรรม เรื่องกิเลสอันลึกซึ้ง ก็ยังอาศัยของสองอย่างนี้. ในเรื่องศีลธรรม ถ้ามีหิริโอตตปปะ มันทำไม่ได้ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม นี่มันทำไม่ได้, เรื่องปรมัตถธรรมที่จะปล่อยให้ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความยึดมั่น ถือมั่นเกิดก็ทำไม่ได้เหมือนกัน.

จงใช้หิริ และ โอตตัปปะนี้ เป็นเครื่องช่วยสนับสนุน คือเป็นรากฐาน อยู่ เป็นรากฐานที่สำคัญอยู่ ไม่สามารถวินัยได้ ก็เพราะไม่มีหิริโอตตัปปะ, ไม่ระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็ขาดหิริโอตตัปปะอยู่มาก. พอมีอันนี้ นี่ก็เรียกว่ารากฐาน มีการสำรวมได้ดี เพราะมีหิริและโอตตัปปะ; ฉะนั้น เราต้องทำให้มันถึยบเข้าไว้ ความละอายและความกลัวนี้ ให้มีในทุกกรณี ให้มันถึยบไว้ คืออย่าประมาท, ให้มันเหมือนกับตะแกรงที่ตามันถึยบ ไม่มีอะไรมันรั่วไปได้ง่าย ๆ แล้วสิ่งต่าง ๆ จะดีขึ้นได้โดยง่าย จะทำได้ง่าย ขึ้นด้วย ในการที่จะทำได้.

เดี๋ยวนี้โลกทั้งโลกกำลังเสื่อม ในข้อนี้ เสื่อมก็เพราะเหตุอย่างเดียวกันอีก เพราะไปหลงไหลในวัตถุนิยม เอรีตอร้อยทางเนื้อทางหนัง ก็ทำให้หิริโอตตัปปะ ลื่นไป ๆ ๆ , กระทั่งเดิวนั้นการเปลือยกายจะไม่มี ความหมายเป็นความเปลือยกายแล้ว, ได้ยินข่าววิทยุว่า มหาวิทยาลัยไหน ต้อนรับน้องใหม่กันโดยจับนิสิตน้องใหม่ที่เป็นผู้หญิงเปลือยกาย เท็จจริง อย่างไรก็ไมรู้. แต่วิทยุมี นี่ไปถึงขนาดนี้ เรื่องอนาจารมันก็กลายเป็นไม่มีไป กลายเป็นไม่ใช่อนาจารไป มันก็เข้ามาที่ละนิด ๆ ๆ. การแต่งกายของสตรี, แล้วเรื่องที่เสียหายอย่างอื่น ก็พลอยตามหลัมา กลายเป็นไม่ผิด จะยกเลิก ศีลข้อกาเมสุมิจฉาจาร และข้ออื่น ๆ ที่คล้าย ๆ กัน นี่คือผลของการที่ว่า ไม่มีหิริและโอตตัปปะ.

เกี่ยวกับข้อนี้ ขอให้นึกถึงปัจฉาเวกขณของเราที่ปัจฉาเวกขณอยู่ทุกวัน : เรื่องจิวร ห่มจิวรนี้ก็ไม่ใช่เพื่อนั่นเพื่อนี่เลย เพื่อจะปกปิดอวัยวะอันจะทำความละอายให้กำเริบ ทำหิริให้เสียไป; ถ้าเราไม่นุ่งผ้า เพราะเราไม่ละอาย นี่เรานุ่งผ้าเพื่อจะป้องกันในข้อนี้ คือยังมีรู้สึกละอายอยู่ สิ่งที่ทำหิริให้กำเริบ ก็ปกปิดไว้ แล้วจึงห่มจิวรอย่างที่เราห่ม นุ่งห่มปกปิดร่างกาย อย่างที่ห่ม.

ที่นี่ ผู้นำไปด้านนี้คือพวกฝรั่งเขาค่อย ๆ เปิดมันเปิดมันเปิดมัน จน
จะไม่ต้องปิดกันแล้วเดี๋ยวนี้, แล้วมันไม่ได้อยู่ตรงนั้นดอก มันอยู่ที่จิตใจ
เลวลง ๆ, มันไม่ได้ตรงที่ร่างกายถูกเปิด แต่มันอยู่ที่จิตใจเลวลง ๆ; แต่เขา
ก็ว่าดี ว่าดี ว่าไม่ต้องลำบากไม่ต้องยึดถือ นั่นแหละวิญญูณของฮิปปี.
พวกฝรั่งเมื่อก่อนเขาก็ปิดกายมากกว่า พวกฝ่ายตะวันออกทั้งหญิงทั้งชาย
ดูรูปภาพเก่า ๆ เกินกว่า ๑๐๐ ปี ผู้หญิงเขา แต่งตัวกันอย่างไร, แล้วเดี๋ยวนี้
เขาแต่งตัวกันอย่างไร, แล้วพวกตะวันออกไปตามเขา ก็เลยหมดสิ่งที่เคยดี;
ฉะนั้น หิริโอตตปปะ ก็เสียไป ๆ. เรากำลังเดือดร้อน เพราะข้อนี้ เรื่อง
อันธพาล เรื่องเด็กหนุ่มไม่อยู่ในระเบียบวินัย มันมีมูลมาจากข้อนี้,
ก็ชนิด ๆ ก็ร้อยชนิด ก็มีมูลมาจากข้อนี้ เพราะมันขาดหิริและโอตตปปะ.
ทีนี้ในฐานะที่เป็นบรรพชิต จะต้องทำอย่างดีที่สุด สุดความสามารถ
ไม่อย่างนั้นไม่เป็นพระ.

นี่อย่าทำเล่นไป. คำสองคำนี้ว่าหิริโอตตปปะ เมื่อเด็ก ๆ แม่บอกให้
สวดทุกคืน, เราเด็ก ๆ จะต้องสวดมนต์ว่า หิริโอตตปปะสมปณนา สุกกมฺม-
สมาหิตา สนฺโต สปปุริสา โลเก เทวธมฺมาติ วุจฺจเร ที่แรกก็ไม่ว่าอะไร
ก็สวดไปอย่างนั้น. เดี่ยวนี้ ก็ยังจำได้ว่ามันสวดไปทั้ง ๆ ที่ไม่ว่าอะไร
แล้วบอกว่าหิริโอตตปปะนี้เป็นเทวธรรม เป็นธรรมะสูงสุด ถ้าเด็ก ๆ เข้าใจ
กันอย่างนี้แล้ว ถือกันอย่างนี้ก็ดีนะ. หิริโอตตปปะสมปณนา-สมบุรณด้วย
หิริและโอตตปปะ สุกกมฺมสมาหิตา-ถึงพร้อมด้วยธรรมะอันขาวสะอาด
สนฺโต สปปุริสา-เป็นสัตบุรุษ ผู้สงบรำงับ, นี่เขาว่า เทวธมฺมาติ วุจฺจเร-
นี่คือเทวธรรม. ถ้าโลกมีสิ่งนี้สิ่งเดียว ก็มีสันติภาพถาวร. นี่คือความหมาย
ของคำว่า หิริและโอตตปปะ¹.

¹ นวกานุสาสน์ เรื่องที่ ๘ จะเป็นพระกันให้ได้มากอย่างไร? (ต่อ)
๒๘ กรกฎาคม ๒๕๑, หน้า ๑๑๘-๑๒๑

ถ้าสตรี กินเหล้า เข้าเรื่อง “บ้า”
ไม่รู้ว่า กินทำไม กินไปได้
หรืออยากเป็น กินนรี ที่ไวไฟ
ยี้มละไม อยู่เพราะเหล่า: ผีเข้าทรง

ดัดจริต ตามใคร บอกไม่ถูก
เพราะปีศาจ จูจุมุก ให้ลุ่มหลง
เห็นผีเป็น เทวดา ดูนางาม
โลกก็ส่ง ตามแต่ แม่ผีตวง

ยิ่งลูกผี มีแต่ จะเมาใหญ่
มีอะไร ก็ต้องเหล้า ฝ้ายืดหน่วง
พอขาดเหล้า ร้อนร่า เสียเต็มทรวง
โลกทั้งปวง เป็นโลกเหล้า น่าเศร้าจัง

ถ้า “สตรี” คำนี้มาจาก “สติ”
ก็แปลว่า “คนผู้มี สติยิ่ง”
ไม่ควรไป หลงเหล้า เข้าเรื่องถึง
ควรจะหยิ่ง ธรรมแท้ ของแม่เอ๋ยฯ

วันแม่

๑ วันแม่ เริ่มแม่ ทำอะไร?
" ลูก " "

๒ "แม่ของโลก" หรือ "แม่ของโลก"
คือแม่ มี ๑ องค์ ละ ๒ ความหมาย
: ๑. แม่โลก - ๑. แม่ธรรม
คือแม่ กิเลส "ลูกของแม่" - "โลกของแม่"

๓ ส.แม่แม่ ชนดโนน ก็ตาม
ลูกชั้นและ ทำ ให้ได้
V
มากมาย แม่ ทำอะไร. แต่ก็ทำสิ่งที่ดี
ทำไมเกิดมีชื่อว่า "ลูกของแม่" //

๔ ต้นไม้ - วัฏ - คน ล้วน มี แม่
พระพร อภัสสโกภัสสิท ล้วนมี
กำลังช่วยนี้ แม่ โยง จะไร - แม่

สรรณิพนธ์พุทธทาส : สตรี ในฐานะมารดาของโลก

:- สิทธิ และหน้าที่

ผมอยากจะพูดตามความเห็นส่วนตัวยิ่งกว่าอย่างอื่นว่า ไม่ถือหลักที่ให้สิทธิเสมอภาคแก่สตรีอย่างบ้าหลัง; เหมือนที่กำลังนิยมกันอยู่ในเวลานี้ คำว่าเสมอภาคนั้น มันมีความหมาย ๒ ชนิด :-

ความหมายของคนโง่ ก็คือ ทำอะไรเหมือนกัน. เมื่อเช้านี้ก็ได้ยินวิทยุประกาศถึงว่า จะให้สตรีเป็นผู้พิพากษาได้เต็มรูปเหมือนกับผู้ชายเป็นนายทหาร เป็นอะไรก็ได้ เหมือนกับผู้ชายในรูปเดียวกัน, โดยอ้างหลักว่า สิทธิเสมอภาคของสตรี. อย่างนี้ผมรู้สึกว่ามันเป็นเรื่องหลับามากขึ้น ในเรื่องทำไปอย่างบ้าหลัง, ไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมากขึ้น มันควรพูดในทางที่ว่า ให้สตรีก็ได้ทำหน้าที่ ที่สตรีควรจะทำให้สุดเหวี่ยงของสตรี, บุรุษก็ทำหน้าที่ของบุรุษ ให้สุดเหวี่ยงของความ เป็นบุรุษ. อย่าไปทำให้เหมือนกัน; ถ้าเหมือนกันแล้วมันจะโง่ ในลักษณะที่ว่า เลี้ยงซึ่งกันและกันไม่ได้. มันจะเลี้ยงซึ่งกันและกันอย่างไรได้ ถ้ามันไปเหมือนกันทุกกระเบียดนิ้ว. นี่ความหมายธรรมดาสามัญต้องพูดอย่างนี้. เพราะฉะนั้นต้องมีหน้าที่ที่จัดสรรไว้โดยเฉพาะ แล้วโดยอย่างยิ่ง ที่ธรรมชาติมันจัดสรร. ผู้ชายมันคลอดลูกได้เมื่อไร.

มันก็ต้องนึกถึงข้อที่ว่า ธรรมชาติมันจัดสรร แต่เขาไม่มองในแง่ นี้แล้ว ไปมองเตลิดไปถึงว่า มันไม่เท่ากัน, มันควรจะเท่ากันโดยน้ำหนัก โดยสัดส่วน, แต่ว่ารูปลักษณะที่ทำ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน.

ถ้าเราจะถือว่า ให้เลี้ยวซึ่งกันและกัน มันก็ต้องมีการกระทำที่ไม่เหมือนกัน, ถ้าไปทำเหมือนกันมันเป็นกระเทยไปหมดทั้งสองฝ่าย, ไม่มีพ่อแม่ หรือไม่มีบุรุษสตรี, มันจะเป็นกระเทยหรืออะไรกันไปเสียหมดทั้งสองฝ่าย แล้วใครจะเลี้ยวลูก แล้วโลกนี้จะไม่มีการดา, โลกนี้มันจะเป็นบ้าเป็นหลังไปเลย เพราะไม่มีการดาที่อบรมวิญญูณของลูกเด็ก ๆ. หน้าที่มันต้องต่างกันโดยรูปลักษณะ จึงจะสามารถสนองให้แก่กันและกันอย่างครบถ้วน เลยเรียกว่า ถูกต้องตามธรรมชาติต้องการ.

มันน่าประหลาดที่ว่า มนุษย์เราในโลกยังมีการศึกษามาก ความคิดความรู้สึกมันยิ่งแล่นไป ในลักษณะที่ขัดขวางต่อธรรมชาติมากขึ้น. การศึกษาอะไรก็รู้ ยิ่งทำไป ๆ จะยิ่งขัดขวางต่อธรรมชาติมากขึ้น, แล้วมันก็กระต้อนกลับออกมา เป็นวิกฤตการณ์อยู่ในโลกนั่นเอง. นี่คอยดูเถอะ จะให้ผู้หญิงทำเหมือนผู้ชายทุกอย่างนี้ จะมีปฏิกิริยาจากธรรมชาติ เกิดขึ้นมาอย่างเป็นวิกฤตการณ์ ไม่มีสันติภาพ เพราะไม่มีโอกาสที่จะเลี้ยวซึ่งกันและกัน ในลักษณะที่ถูกต้องตามหน้าที่.

สิทธิสตรีในครั้งพุทธกาล

สตรีเป็นสิ่งที่เคยถือกันว่าเป็นทรัพย์สินสมบัติชนิดหนึ่ง. ในตอนแรกก็เป็นทรัพย์สินของบิดามารดา ที่เลี้ยงไว้สำหรับขายให้แก่บุรุษในตระกูลที่จะมาขอซื้อเอาไป. ครั้นผู้เป็นสามีซื้อเอาไปแล้ว ก็ถือเสมือนหนึ่งทรัพย์สินหรือสัตว์เลี้ยงชนิดหนึ่ง ปรากฏจากสิทธิและเสียงใดๆ. เพราะเชื่อกันว่า สตรีเป็นมนุษย์ที่ไม่มีอะไรๆ สมบูรณ์เหมือนผู้ชาย จึงไม่ให้การศึกษาแก่สตรี สตรีก็มีอันที่จะเป็นไปในทางเสื่อมเสียมากขึ้น จึงกลายเป็นธรรมเนียมที่ถือกันว่า สตรีไม่ควรถูกยกขึ้นมาเทียมบุรุษ ทุกๆ อย่างให้อยู่ในอำนาจของฝ่ายชายอย่างเดียว.

จุดดำได้เกิดขึ้นแก่เพศที่เป็นมารดาของโลกอย่างเปื้อนไปหมด ทั้งที่บุรุษผู้ถือลัทธินั้น ก็ต้องเกิดมาจากสตรีนั่นเอง. ครั้นพระองค์ทรงอุบัติขึ้นทรงรับรองข้อที่ว่าสตรีสามารถบรรลุผลเช่นเดียวกับบุรุษ โดยไม่มีข้อแตกต่าง และตรัสข้อปฏิบัติสำหรับสตรี เพื่อ “เอาชนะ”¹ ได้ทั้งโลกนี้และโลกหน้า คือความมีหน้ามีตา ในทางสมาคมหรือวงสังคม และการ

1 ดูบาลี พลวรรค มาตุคามลัญจก สุตที่ ๔ ไตร.ล.๑๘ หน้าที่ ๓๐๖ และบาลีอุโบสถ วรรค อัญจ.อ.ไตร.๑๓ หน้าที่ ๒๗๕ และอื่นๆ

ไปสู่สุคติสวรรค์โดยเท่าเทียมกับผู้ชาย ให้รู้จักหน้าที่ของตัวที่จะพึงปฏิบัติ ต่อสามี ซึ่งก็มีหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง อันจะพึงปฏิบัติต่อภรรยา และให้ทั้งสองฝ่ายถือเสมือนที่จะพึงกระทำตอบแก่กัน โดยเท่าเทียมกัน.

การยกสถานะสตรีเช่นนี้ ปรากฏในตระกูลวงศ์ของพระองค์ คือพวก ศากยะมาก่อนแล้ว โดยที่ถือว่าสตรีเป็นเพศที่ควรยกย่อง ไม่ยอมยกให้ ไปกับพวกที่มีเชื้อชาติต่ำกว่า แม้จะมีอำนาจ และสตรีควรมีสิทธิที่จะ ปฏิเสธ หรือไม่ถูกยกให้แก่บุรุษที่ไม่มีคุณสมบัติทัดเทียมกัน. หรือกล่าว อย่างสั้น ๆ ก็คือว่า เกียรติยศของสตรี เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาอยู่อย่าง รอบคอบสุขุม. ข้อนี้ทำให้สตรีพวกศากยะก้าวออกจากประตูเรือนบวช ในสำนักภิกษุณีได้ โดยปราศจากการขัดขวางของฝ่ายชาย. และธรรม ของพระองค์ซึ่งมีผู้รับถือกันมากขึ้นสืบมาในตอนหลัง ได้ช่วยยกสถานะ ของสตรีให้สูงขึ้นอย่างประจักษ์ มีสิทธิและโอกาสที่จะทำการกุศลและ การศึกษาตามประสงค์ของตนมากขึ้น.

อีกอย่างหนึ่ง อันเดียวในสมัยโบราณมีธรรมเนียมบูชาญญด้วยเนื้อ และเลือดทั้งของสัตว์และมนุษย์. โบสถ์ส่วนมากคือโรงฆ่าสัตว์ ที่แดง ไปด้วยเลือดและไฟที่ส่งควันตระหลบ. ผู้มีทรัพย์และอำนาจจัดให้ พวกนักบวชประกอบการบูชาญญ เพื่อไถ่ถอนบาปของตน และช่วย ให้ตนมีความเจริญยิ่งขึ้นไปตามลัทธิที่เชื่อกันอยู่. พวกนักบวชเหล่านั้น ช่วยทำพิธี ให้บาปของผู้เป็นเจ้าของญญนั้น ตกลงรวมกันอยู่ที่ศีรษะ ของสัตว์ที่จะฆ่า แล้วพินมันเสีย โดยไม่มีขณะที่มันอาจสำนึกถึงรส ของความเจ็บและความตาย เอาโลหิตรองใส่ถาดมาเผาไฟสมนาคุณ พระเป็นเจ้าในเบื้องบน. ศัตรูย่อมตอบแทนศัตรูด้วยเลือดและชีวิต การ วิชาอาฆาตจองเวร ถือกันว่าเป็นเกียรติยศ ไม่ถือกันว่าการให้อภัยเป็น สิ่งที่ควรนิยม.

ครั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอุบัติขึ้น พระองค์ทรงสอนว่า ความบริสุทธิ์และไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตัว คนอื่นจะช่วยทำคนอื่นให้เศร้าหมองหรือบริสุทธิ์หาได้ไม่. กรรมเป็นสิ่งเด็ดขาดแน่นอนในข้อที่ว่าทำเช่นไรต้องได้ผลเช่นนั้น และผู้ทำนั่นเองเป็นผู้รับผล ไม่มีการไถ่ถอนสับเปลี่ยนกันได้ด้วยอำนาจ หรือทรัพย์ หรือสิ่งอื่น ๆ. เวรย่อมไม่ระงับด้วยเวร แต่จะระงับเพราะความไม่ผูกเวรของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และการให้อภัยเป็นความกล้าของนักปราชญ์ แม้พวกคนพาลจะถือกันว่าเป็นความขลาดหรืออะไรก็ตาม.

สัตว์ทุกชนิด รู้จักรักชีวิตเหมือนมนุษย์ และเท่ากับมนุษย์ และตกอยู่ในภาวะอันหนัก เพราะถูกความแก่ ความเจ็บ และความตาย ครอบงำเช่นเดียวกัน ควรที่จะเป็นเพื่อนทุกข์ยากด้วยกัน ดีกว่าที่จะล้างผลาญกัน ซึ่งเป็นการกระทำอย่างหยาบช้าและน่าละอายยิ่งขึ้น. ครั้นผู้นับถือศาสนาของพระองค์มากขึ้น ธรรมที่ทรงนำมาสั่งสอนก็ยิ่งมีอิทธิพลในดวงใจของมนุษย์ที่เคยนิยมการฆ่าและการจองเวรมากขึ้น ซึ่งช่วยให้เขาบันเทาความโหดร้ายนั้นลงเสียได้ ตามควรแห่งธรรมที่ได้ศึกษา. ครั้นแพร่หลายไปถึงชั้นพระราชาก็มีกฎหมายบัญญัติห้ามการฆ่าสัตว์ และตั้งโรงพยาบาลขึ้นสำหรับสัตว์เดรัจฉาน ดังที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกแทบทั่วไปทั้งอินเดีย หรือชมพูทวีป สมตามที่พระราชาราชองค์นี้มีอาณาจักรอันกว้างขวาง เพราะทรงอาศัยอำนาจธรรมเป็นเครื่องปราบและขยายอาณาจักร อันปรากฏตามประวัติศาสตร์ว่า ทรงขยายอาณาเขตได้กว้างกว่ากษัตริย์องค์ใดในอินเดีย.

การปฏิวัติได้เกิดขึ้นในดวงใจของประชาชน จนถึงกับทำให้โรงฆ่าสัตว์ชนิดที่หุ้มคลุมอยู่ด้วยลักษณะของโบสถ์นั้นลดจำนวนน้อยลงไป และมีโรงพยาบาลสำหรับสัตว์ที่เจ็บป่วยเกิดขึ้นแทนดังกล่าว. นี่คือการแห่ง

พระพุทธคุณ ที่จารึกติดอยู่ในประวัติศาสตร์ของอินเดีย และประเทศใกล้เคียงเท่าที่ทราบมาจักรของพระเจ้าอโศกราชแผ่ไปถึง, และลารอยขอมันสืบต่อมาจนกระทั่งบัดนี้ได้แผ่ไปในประเทศอื่นโดยกว้างขวางจนกระทั่งเกิดมีชนหมู่มากที่ถือไม่กินเนื้อสัตว์ เพราะอาศัยรัศมีธรรมของพระองค์ก็มี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือพุทธบริษัทที่ปฏิญาณตนไม่เสพเนื้อสัตว์ตลอดชีวิต หรือบางคราว. สัตว์ไม่ถูกฆ่า หรือไม่เป็นเหตุให้ถูกฆ่าเพราะชนพวกนี้ หรือในวันที่กำหนดเป็นวันทางศาสนานั้นมีจำนวนมากมายเหลือที่จะนับได้ ซึ่งเป็นเสมือนการปิดเสียซึ่งลำธารของโลหิต อันเคยไหลนองให้หยุดไหล หรือน้อยลง ซึ่งย่อมทำให้ฉากแห่งประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงไปอย่างยากที่จะพิจารณาเห็นได้ง่าย ๆ เพราะการปฏิวัตินี้มีสังคม หรือสมาคมส่วนใหญ่ของมนุษย์เป็นมูลฐาน.

เมื่อย้อนมามองดูอีกครั้งหนึ่ง จะพบว่า สังคมใดหนักแน่นในพุทธธรรมแล้ว การเหยียดชั้นวรรณะของกันและกัน จะไม่มีในสมาคมนั้น ๆ จะมีแต่ความวางตนเสมอ พร้อมเพรียงสามัคคีกันก่อการะของประเทศชาติ. การยกสถานะของสตรี และการให้อภัยด้วยความเมตตา กรุณา ย่อมหาได้ง่ายในสมาคมนั้น. มนุษย์ชาติส่วนใหญ่ จึงได้มีรูปทางประวัติศาสตร์ แปลกไปกว่าตามที่จะปล่อยให้มันหมุนไปเอง โดยปราศจากหลักธรรมของพระองค์ ด้วยประการฉะนี้.

การเคารพสตรีของบัตริย์ลิจฉวี

พวกลิจฉวี กษัตริย์พวกหนึ่งในอินเดียสมัยพุทธกาล รัฐเล็ก ๆ แต่
เก่งกาจมาก ถึงขนาดรบพุ่งกับมหาประเทศ เช่นแคว้นมคธ แคว้นโกศลได้
เพราะว่าตระกูลกษัตริย์ลิจฉวีนี้ พวกกันหนุนหมอนไม้ ตื่นแต่ดึก อย่างดีสี่
อย่างนี้ ฝึกวิชาอาวุธในกลางดึก มีการเคารพสตรี ในฐานะไม่ใช่ของเล่น.
คำว่าเคารพสตรีนี้ คือยกสตรีไว้เหนือฐานะของความเป็นของเล่นสนุก
ของเพศชาย. โลกสมัยนี้ตรงกันข้าม เอาสตรีเป็นของเล่นของเพศชาย
หลอกให้กระโปรงสั้นเข้าไปทุกที ๆ อย่างนี้เป็นของเล่นของผู้ชายมากขึ้น
ไปทุกที; อย่างนี้เรียกว่าเหยียดสตรี. กษัตริย์วงศ์ลิจฉวียกย่องสตรีไว้เหนือ
ฐานะของเล่น ฉะนั้นจึงเป็นรัฐเล็ก ๆ ที่เก่งกล้า สามารถรบชนะรัฐใหญ่
เช่นมคธรัฐได้. ที่นี้ต่อมาเลิกหนุนหมอนไม้ นอนบนฟูกหนุนหมอนข้าง
แดง นอนจนตะวันสาย สายแล้วยังไม่ตื่น เหยียบย่ำสตรีลงไปเป็นของ
เล่น ไม่เท่าไรรัฐลิจฉวีก็สูญเสียความเป็นรัฐอิสระ.

ฉะนั้นทรงขอร้องให้ภิกษุหนุนหมอนไม้ ตื่นแต่ดึก ฝึกวิชาอาวุธ
คือต่อสู้กับกิเลส ด้วยสติปัญญาน ไม่เห็นอะไรเป็นของเล่นของควรมหา
แบบกามารมณ์ คือเป็นภิกษุโดยแท้จริง เป็นอนาคาริกโดยแท้จริงอย่าง
นั้นเถอะ แล้วก็พ้นจากมาร; จึงทรงขอร้องว่า "กถิงคุรูปธานิ ภิกขเว
วิหระตฺถ ภิกษุทั้งหลาย เธอจงเป็นผู้อยู่โดยมีท่อนไม้เป็นหมอนเถิด;

เมื่อเธออยู่อย่างนี้ มารจักไม่ได้โอกาส” เมื่อหนูนมอมนมอยู่ มารจักไม่ได้โอกาส; ลองเป็นอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างนั้นดูบ้าง ในหอพักนักศึกษาในวิทยาลัย ลองหนูนมอมนม ตั้งแต่เด็ก ฝึกวิชาอาวุธ คือฝึกเรื่องที่มีมันเป็นหน้าที่ แล้วก็ไม่เห็นเพศตรงข้ามเป็นของเล่น เป็นเหยื่อนั้นแหละ ผมว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยที่แท้จริงขึ้นมา เป็นอุดมศึกษาที่แท้จริงขึ้นมา แล้วคิดดูเถิด มีแต่ได้ ไม่มีใครตาย. หอพักนักเรียนไหน ตั้งแต่ตีสี่ ฝึกวิชาอาวุธ หนูนมอมนม ไม่มีใครตาย ไม่มีใครเสียอะไร มีแต่ได้ที่ดี ที่งาม ที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง ยิ่งขึ้นไปกว่าเดิม. เดียวนี้มีแต่นอนสายนอนบนเตียงนอนสบาย นอนไม่ยากตื่น ไม่ยากลุก ตามใจกิเลสตามใจเนื้อหนัง.

พระนางปชาบดีโคตมี

ทีนี้มีเรื่องสำคัญที่สุด ที่เกี่ยวกับผู้ที่ตั้งอยู่ในฐานะเป็นพระพุทธรูป มารดา รับช่วง คือพระมหาปชาบดี เป็นทั้งนำ และเป็นทั้งแม่เลี้ยง ซึ่งได้รับช่วงการเลี้ยงดูพระกุมารจนเติบโต จนกระทั่งออกบวชไป. นี่มีพระพุทธรูปที่จำเป็นต้องพิจารณากันบ้าง. เมื่อพระพุทธรูปเจ้าตรัสรู้แล้ว, มีคณะสงฆ์ประดิษฐานขึ้นแล้ว ก็มีเรื่องราวที่ว่า พระเจ้าแม่ปชาบดีนี่ก็อยากจะบวชเป็นนักบวชในพุทธศาสนา. ครั้งหนึ่งเมื่อพระพุทธรูปเจ้าเสด็จไปเยี่ยมบ้านคือที่กบิลพัสดุ์ ประทับอยู่ที่ในอารามใกล้ ๆ นครกบิลพัสดุ์นั้น พระนางปชาบดีโคตมีก็ไปเฝ้าและทูลขอว่า : สาธุ ภนุเต ลมหาย มาตุคามิตถาคตปุเปเวทเต ธมมวินเย อาคารสุมมา อนคาริยัม ปพพชนุติ ซึ่งมีใจความว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอโอกาส ขอให้มาตุคามได้บวชจากเรือน เป็นผู้ไม่มีเรือนในธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศดีแล้วนี้เกิด, คือขอให้พระพุทธรูปเจ้าทรงอนุญาตให้ผู้หญิงบวชได้.

พระพุทธรูปเจ้านั้นตรัสว่า : อลัม โคตมี-อย่าเลยโคตมี อย่าเลย. มา เต รุจจิ มาตุคามสสุ ตถาคตปุเปเวทเต ธมมวินเย อาคารสุมมา อนคาริยัม ปพพชนุติ เพราะการที่มาตุคามจะออกบวชในธรรมวินัย ที่ตถาคตประกาศดีแล้วนี้ อย่าเป็นที่ชอบใจอย่าชวนชวายเป็นเธอเลย. พระนางปชาบดีก็อ่อนน้อมเป็นครั้งที่ ๒ ก็ทรงปฏิเสธเป็นครั้งที่ ๒, อ่อนน้อมครั้ง

ที่ ๓ ก็ทรงปฏิเสธเป็นครั้งที่ ๓. นี่ขอให้ดูว่า พระพุทธจริยาเป็นอย่างไร. พระนางปชาบดีก็ต้องร้องไห้ แล้วกลับไป.

ต่อมานั้นหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่เมืองเวสาลี ไม่ไกลจากกบิลพัสดุ์, ที่นี้พระนางปชาบดีก็มาไม่ใหม่; นี่พูดภาษาโลกิโก ขอย้ายเพื่อรวบรัดเวลา. ที่นี้พระนางโกนหัวไปเลยพาพวกผู้หญิงที่เป็นบริวารจำนวนหนึ่งไปด้วย โกนหัวไปเลย, แล้วก็เดินไปเป็นระยะทางไกล ขนาดที่ว่าเท้าพองและตัวเต็มไปด้วยเหงื่อด้วยฝุ่น, เข้าไปยืนอยู่ที่ประตู ที่ภูฏาคารปามหาวัน ที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่. พระอานนท้ออกมาเห็นเข้า ร้องว่า อ้าว, ทำไมเป็นอย่างนี้, ถามกันจนรู้เรื่อง ว่าถ้าอย่างไรก็จะต้องบวชให้ได้. พระอานนทื่ก็เลยรับอาสาว่า จะไปทูลขอกับพระพุทธเจ้า.

พระอานนทได้เข้าไปเล่าเรื่องที่พระนางปชาบดีได้ทำอย่างไร, ได้มาในลักษณะอย่างไร; ได้ทูลขอให้ช่วยทรงอนุญาตให้ได้บวช. พระพุทธเจ้าก็ทรงปฏิเสธอีก. พระอานนทื่ก็ขอเป็นครั้งที่ ๒ พระพุทธเจ้าก็ปฏิเสธอีก, ขอเป็นครั้งที่ ๓ ก็ทรงปฏิเสธอีก. ที่นี้พระอานนทื่ใช้วิธีอื่น คือทูลถามไปในทางอื่นว่า : ถ้ามาตุคามบวชแล้วจะบรรลุมรรคผลได้ไหม? พระพุทธเจ้าก็ต้องตรัสตอบตามตรงว่า ได้. พระอานนทื่เลยถือโอกาสว่า ถ้าได้ก็ควรเจຍอมให้พระนางปชาบดีโคตรมีบวช; อ้างคุณของพระนางปชาบดีว่า : พหุอุปการา-มีอุปการะคุณมาก, โปสิกา-ได้เลี้ยงดู, ชีรสส ทายิกา-เป็นผู้ให้นม. พระอานนทื่ทูลอย่างนี้ เพราะว่าพระชนนีของพระองค์ได้กระทำกาละ, พระนางปชาบดีได้ให้ตมฺนม; ถ้าหากว่าผู้หญิงบวชแล้วบรรลุมรรคผลได้ก็ควรจะให้บวช.

นี่คิดดูซิว่า พระพุทธเจ้าทำจะอย่างไร? พระอานนทื่ก็ฉลาด พระพุทธเจ้าก็ทรงเป็นพระพุทธเจ้า. ในที่สุดพระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า : ถ้ายอมรับครุธรรม ๘ ประการก็พอจะบวชได้. นี่พระพุทธเจ้าท่านตรัส, ถ้าพูดอย่างภาษาเราก็คือ ใช้ลูกไม้เหนื่อเมฆ, คือครุธรรม ๘ ประการนั้น

มันล้นแต่หนัก ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้หญิงทนไม่ไหวแล้วภิกษุณีก็จะหมดไปเอง. เมื่อจะต้องให้บวชนั้นแล้ว เพราะมีเหตุผลอย่างนี้ แต่เพื่อเห็นแก่ศาสนาก็ป้องกันไว้แต่เนิ่น ๆ บัญญัติครุธรรมที่มันหนัก ซึ่งจะถือไว้ได้ไม่มากนักน้อยแล้วมันก็จะสลายตัวไปเอง. นี่เป็นพระพุทธรักษาหรือไม่ ก็ลองคิดดู, แล้วเป็นอย่างไร.

พระอานนท์ก็กลับมาบอกพระนางปชาบดี; พระนางปชาบดีก็ดีใจ ทูลรับอาสาว่า : ข้าพเจ้าจะยอมรับเอา ครุธรรม ๘ ประการนั้นด้วยความเต็มอกเต็มใจสูงสุด เอาไว้เหนือเกล้าเหนือเศียร เหมือนชายหนุ่มหญิงสาว เมื่อได้ดอกไม้งามและถูกใจ; ก็เป็นอันว่า บวชเพราะรับครุธรรม ๘ ประการนั้น แล้วก็ป็นภิกษุณีได้.

ที่นี้พระอานนท์ก็เข้าไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่า เตี่ยนี้พระนางปชาบดียอมรับครุธรรมนั้นแล้ว เป็นอันว่าบวชแล้ว. พระพุทธเจ้าก็เลยตรัสเรื่องที่มันเกี่ยวกันนี้ว่า : ถ้ามีสตรีเข้ามาบวชในธรรมวินัยนี้ ธรรมวินัยจะอยู่ได้เพียง ๕๐๐ ปี ไม่ถึง ๑,๐๐๐ ปี. นี้กล่าวตามตัวหนังสือที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกเอง ในบาลีเองว่าอย่างนี้ว่า : ถ้าผู้หญิงเข้ามาบวชในธรรมวินัยนี้ ธรรมวินัยจะอยู่ได้เพียง ๕๐๐ ปี ไม่ถึง ๑,๐๐๐ ปี ก็เปรียบเหมือนบ้านเรือน ตระกูลหนึ่งที่มีแต่ผู้หญิง, และมีบุรุษน้อยใจรักทำอันตรายได้ง่าย, หรือเหมือนกับว่า หนองชยอก ลงในนาข้าว ข้าวก็เสียหายเร็ว, หรือว่าเหมือนเปลี้ยลงในไร่อ้อย อ้อยก็เสียหายเร็วเสียหายมาก.

นี่ถือว่า สตรีเข้ามาบวชในธรรมวินัยนี้ จะทำให้ธรรมวินัยนี้มีอายุน้อยลง; และยังตรัสตรง ๆ ว่าเขาทำทำนบเพื่อกันน้ำ, เตี่ยนี้เราก็ทำทำนบ เพื่อสะกັດกันความมียู่แห่งภิกษุณี, คือการบัญญัติครุธรรมนั้นเป็นเหมือนการสะกັດกันภิกษุณี ไม่ให้มียู่ในธรรมวินัยนี้ไ้เด็ดขาด ให้หมดไปโดยเร็ว.

นี่เรียกว่าพระพุทธรจริยาเกี่ยวกับพระนางปชาบดีโคตมี ซึ่งเป็นเหมือนพระพุทธรูปมารดาทุกอย่าง. เราจะเห็นใจความของเรื่องว่า พระพุทธรเจ้าท่านมีพระทัยอย่างไร เข้มแข็งอย่างไร เห็นแก่ธรรมอย่างไร; และพร้อมกันนั้นก็เห็นแก่ความกตัญญู กตเวที ใดๆด้วย.

สรุปความว่า มันไม่มีอะไรที่เสียไป มันได้มาทุกอย่าง แต่มันต้องได้ไปในลักษณะที่เป็นผลดีแก่ส่วนรวม; เพราะพระอานนท์อ้างว่า ได้ใช้น้ำนมของพระนางปชาบดีโคตมี, และผู้หญิงบวชแล้วก็บรรลุมรรคผลได้ พระองค์จึงทรงยอม เพราะความกตัญญูกตเวที. แต่แล้วก็มีแผนการที่จะไม่ให้มันเป็นอันตรายแก่พระศาสนา จึงทำท่านบวรธรรม ๘ ประการนี้กันเอาไว้.

นี่คือพระพุทธรจริยา คือว่าทรงเข้มแข็ง ไม่เห็นแก่พระญาติ จนถึงกับเป็นผลเสียแก่พระศาสนา. เมื่อพระองค์ต้องพ่ายแพ้ จำนวนแก้ถ้อยคำของพระอานนท์ ก็ทรงหาทางออกอย่างอื่น ซึ่งก็คงได้ผลอย่างเดียวกันนั่นแหละ. นี่จะเห็นได้ว่าไม่มีส่วนไหนที่เสียไป, คือไม่ใช่ว่าจะไม่เห็นแก่พระญาติเสียเลย แล้วก็ไม่ใช่ว่าจะไม่เห็นแก่พระศาสนาส่วนใหญ่. เป็นอันว่าสำเร็จประโยชน์ทั้งสองฝ่าย. นี่คือพระพุทธรจริยาที่ทุกคนจะต้องนึกให้เข้าใจ และเอาเป็นตัวอย่าง.

ทีนี้เราลองนึกต่อไปถึงพระนางพิมพา พระราหุล อะไรเหล่านี้ พระพุทธรเจ้าท่านทรงประพฤติต่ออย่างไร. ในพระพุทธรประวัติโดยพิสดาร เราก็ทราบกันอยู่ว่า ทรงออกไปเสีย ในวันที่พระราหุลคลอดใหม่ๆ เช่นนั้น ย่อมไม่เป็นความประสงค้อย่างยิ่งของพระนางพิมพา; แต่ก็ออกไปทั้งอย่างนั้น; นี่จะเรียกว่าประพฤติประโยชน์อย่างไรงั้น. ตอนนี้ก็มิเขียนไว้ในรูปของวรรณคดีกวีนิพนธ์ไพเราะมาก, ไม่มีในพระบาลี; แต่ว่ามันก็มีเหตุผล ที่ตรัส สรุปความว่า : ออกไปนี้เพื่อหาทางช่วยพวกเธอ; ถ้าเรายังจมน้ำอยู่ เราจะช่วยยกคนที่จมน้ำได้อย่างไร. เราต้องไม่จมน้ำ

เสียก่อน แล้วจึงจะมายกคนที่จมน้ำอยู่ขึ้นได้, แล้วก็ออกไป เพื่อหาวิธี
ชนิดที่เรียกว่า ไม่จมน้ำเสียก่อน, แล้วก็มาช่วยคนที่ทั้งหลายที่ยังจมน้ำอยู่;
มีเรื่องยืดยาวพิสดาร.

สรุปความแล้วว่า การออกไปนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องใจจิตใจดำ เหมือน
ที่คนสมัยนี้เขาคิดกัน, คนสมัยนี้เขาหาว่าพระสิทธัตถะใจดำ หรือว่า
อำมะหิต, หรือว่าพระเวสสันดร ใจดำอำมะหิต; นี่มองกันคนละแง่. เป็น
อันว่าพระพุทธรุจิยานั้น จะเล็งถึงประโยชน์อันใหญ่หลวง เรื่องส่วนตัว
เป็นเรื่องเล็กน้อย เรื่องการช่วยคนนั้นแหละสำคัญ, คนที่รักก็ตาม คน
ที่เกลียดก็ตาม มันต้องช่วยด้วยกันทั้งนั้น. เรื่องที่เกี่ยวกับพระญาติใกล้ชิด
ก็มีอยู่อย่างนี้.

เรื่องเกี่ยวกับพระนันทะพุทธรอนุชา ลูกผู้เรียงน้องนี้ ก็ทรงกระทำ
จนออกบวชไปได้ในที่สุด. เรื่องพระนันทะ ใคร ๆ ก็รู้ว่ากำลังแต่งงาน,
กำลังอยู่ในพิธีแต่งงาน, พระพุทธเจ้าท่านยังพาออกไปได้, กลายเป็น
ภิกษุไปเลยในวันแต่งงาน. ชาวบ้านสมัยนี้ก็ย่อมว่า ทำทารุณแก่เจ้าสาว
เหลือประมาณ, ทำทารุณหรือค่อนข้างจะทารุณต่อเจ้าสาวด้วย.
พระพุทธรุจิยาไม่ใช่เป็นอย่างนั้น, ไม่ถือว่าเรื่องอย่างนั้นเป็นเรื่องทารุณ;
แต่เป็นเรื่องที่ทรงเห็นว่า ควรกระทำแน่แล้วก็กระทำ. ถ้าคนที่เรียกว่า
ถูกทารุณนั้นกลายเป็นได้ประโยชน์อะไรยิ่งไปกว่าเดิม. นี่เป็นพระพุทธรุ-
จิยาที่ตรงนี้; ไม่ใช่ว่าตามใจกันไปเรื่อย, ต้องเอาประโยชน์สูงสุดเป็น
หลักไว้เสมอ. ญาติทั้งหลายได้รับประโยชน์ที่ดีกว่าประโยชน์ที่กำลัง
ได้รับเสมอไป ในลักษณะที่เรียกว่า ถูกกระทำทารุณโดยพระพุทธเจ้า.
ใจความสำคัญมันก็มีอยู่อย่างนี้.

ผู้นำครอบครัว

ถ้าพ่อบ้านมีธรรมะ ก็จะช่วยคนบ้านให้มีธรรมะ ก็เป็นครอบครัวที่มีธรรมะ ก็พอจะฝันเห็นสันติสุขสันติภาพได้ แม้ยังทำไม่ได้ถึงนั้น.

เดี๋ยวนี้คงจะมีข้อแก้ตัวแทรกเข้ามาว่า ก็เดี๋ยวนี้เขามีสิทธิเสมอภาคระหว่างหญิงกับชาย ระหว่างบุรุษกับสตรี ระหว่างพ่อบ้านกับแม่บ้าน; แล้วพ่อบ้านก็ไม่สามารถจะทำได้ เพราะมันมีสิทธิเสมอกัน; เมื่อแม่บ้านเขาไม่ยอม ก็เลยวางมือเสีย. ถ้าพูดอย่างนี้ก็จะเป็นเรื่องแก้ตัวมากกว่า, หรือถ้ามันจริงตามนั้น ที่เขาจะนิยมนับถือกันอย่างนั้น มันก็ต้องถือว่ามันเป็นโชคร้าย โชคร้ายของมนุษย์; แต่มันไม่ถึงอย่างนั้นดอก. ไปดูให้ดีเถอะ มันจะต้องมีเพศตัวผู้เป็นผู้นำอยู่เรื่อยไป.

คุณดูสุนัขทุกฝูงในวัดนี้ ที่มันแบ่งเป็นย่อยๆ เป็นฝูงๆ มันมีตัวผู้นำฝูงทั้งนั้นแหละ สุนัขอื่นแปลกปลอมเข้ามาๆ ตัวผู้นำฝูง นะมันออกรับ, ออกต่อต้าน. ทำไมตัวเมียมันทำไม่ได้ละ. ว้าว ควาย ในทุ่งนา ในป่าในเขาอะไรก็ตามมันก็มีตัวผู้ที่แข็งแรงเป็นหัวหน้าฝูง มันจึงคุ้มครองกันอยู่ได้.

ถ้าให้ทำอะไรเหมือนกัน เท่ากัน ไปตัดรอนสิทธิของฝ่ายที่จะทำได้มากกว่าลงเสีย มันก็เป็นความโง่ของมนุษย์; ถ้าขึ้นต้นทูลงือหลักนี้ จะมีแต่เรื่องเสื่อมเสียทั้งนั้นแหละ. เรื่องสตรีกับบุรุษสิทธิเท่าเทียมกันนี้เดี๋ยวนี้ฝ่ายสามมีสิทธิที่จะไปเที่ยวผู้หญิงค่าๆ คินๆ, ต่อไปฝ่ายภรรยา

ก็มีสิทธิที่จะไปเที่ยวผู้ชายค่า ๆ คื่น ๆ โดยเสมอกันได้ซี; แล้วเรื่องอะไร มันจะเกิดขึ้น คุณก็ไปคิดดูเอา; มันก็ต้องมีความจริงอะไรของมันอยู่ อย่างหนึ่งตามธรรมชาติ ซึ่งจะเปลี่ยนไปจากนั้นไม่ได้.

ฉะนั้นขอให้นึกหรือถือไว้ก่อนดีกว่าว่า ผู้ชายจะต้องเป็นผู้นำ ของครอบครัวเสมอไป; อย่าแค้นหรือว่าเล่นไม่ซื่อ เบี่ยงบ่ายความรับผิดชอบ; พยายามเตรียมตัวที่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดี คือทำให้ ครอบครัวนั้นมีธรรมะนั้นเอง ก็เตรียมศึกษาไว้ ปฏิบัติไว้ คั่นคว่ำ ทดสอบ ทดลอง อะไรไว้จะได้เป็นครอบครัวที่มีธรรมะ.

หน้าที่ต่อครอบครัว

ถ้าถามว่า ครอบครัวคืออะไร? คนที่ไม่เคยมีครอบครัวก็คงจะฝันเอาเองอีก, ฝันอย่างเป็นสุขสนุกสนาน คืออย่างนั้นอย่างนี้; ไม่มองเห็นในลักษณะที่ว่า มันเป็นความหนักอึ้งของชีวิต คือบุคคลที่อยู่ในอาศรมคฤหัสถ์นั้น เต็มไปด้วยความหนักอึ้ง ในการต่อสู้ ในการอดทน ในการอะไรต่างๆ ว่ามันเป็นภาระหนักอย่างไร; นี่เป็นหลักทั่วๆ ไป. คนหนุ่มสาวที่ยังโง่ ก็จะรู้สึกว่สิ่งที่เรียกว่าครอบครัวนั้น เป็นที่น่าสนุกอย่างหนึ่ง. คนที่เป็นพ่อบ้านแม่เรือนผ่านมาแล้ว ก็รู้สึกว่ามันเป็นความทุกข์ทรมานอย่างหนึ่ง. แต่ถ้าโศเครติสว่า หรืออริบาย มันก็ไปในรูปว่า นี่คือการไปสู่พระเจ้า. การที่มีครอบครัวมีลูกมีหลาน คือการที่เรากำลังใกล้พระเจ้าเข้าไปทุกทีๆ; ถ้าเราตายเสียก่อน ลูกของเราก็จะเดินต่อไป จนถึงพระเจ้า ในนามของมนุษย์ให้จนได้, ให้มนุษย์ถึงพระเจ้าให้จนได้. ฉะนั้น ครอบครัวคือ ทายาทที่จะรักษาไว้เป็นอย่างดีสำหรับให้มนุษย์ถึงพระเจ้าให้จนได้. เขาจึงอบรมลูกหลานเหลน ในลักษณะที่จะต้องให้เข้าถึงพระเจ้าจนได้. ไม่อบรม ลูก หลาน เหลน ให้เห็นแก่ตัว ให้เห็นแต่วงศ์สกุลของตัวเอง เห็นแก่อะไรๆ ล้วนแต่เป็นของตัวเอง เหมือนคนสมัยนี้ตัวเองก็ไม่รู้จักที่จะไปหาพระเจ้า แล้วจะเอาปัญญาไหนมาอบรมลูกหลาน ให้ไปหาพระเจ้า. ฉะนั้น ก็อบรมลูกหลานของตัวเองให้บำบากยิ่งไปกว่าตัว แล้วก็ไม่มีอะไรอีก.

คุณลองไปหาลับตานีกดู พ่อแม่กำลังหวังจะให้ลูกเป็นอย่างไร ? ต้องการให้ดี ให้สวย ให้ขายได้แพงๆ. พูดอย่างภาษาของผมนักก็ว่า ให้ลูกขายมันดี ให้ลูกหญิงมันสวย แล้วก็ขายกันได้แพงๆ; ไม่มีอะไรที่จะพูดถึงพระเจ้า ที่ว่าเพื่อให้มนุษย์ถึงพระเจ้า ด้วยการที่ เรามีลูก มีหลาน มีเหลน. นี่แหละแม้แต่ว่าครองครัวคืออะไร? มันก็ยังมีตอบกันได้ แตกต่างมากมายอย่างนี้.

หน้าที่ต่อตนเอง

คนโบราณเขาพูดไว้ว่า : คนเราเกิดมากว่าจะตายนี้ ให้แบ่งเป็น ๔ ระยะ.

ตั้งแต่เกิดมาหรือ วัยรุ่น อย่างนี้ เขาเรียกว่า พรหมจารี อย่าเพิ่งเข้าใจผิดๆ คิดเอาเองว่า พรหมจารีคืออะไร; เดี่ยวจะว่าให้ฟัง. ตั้งแต่เกิดมา ตั้งแต่หนุ่มสาวก่อนแต่งงาน เขาเรียกพรหมจารี. พอแต่งงานแล้ว เขาเรียกว่า คฤหัสถ์ เป็นคฤหัสถ์ไปจนพอใจถึงที่สุด. ที่เขาเรียกว่า เกษียณอายุนั้น อายุ ๖๐ ปีเขาก็ไปเป็นผู้หาความสงบเรียกว่า วนปรัสถ์; ไปหาความสงบส่วนตัว ไม่ยุ่งด้วยเรื่องนั้นนี่. ถ้ายังอยู่ต่อไปได้อีกอายุ ๘๐-๙๐ ปี ถึง ๑๐๐ ปี เขาเรียกว่า สันยาसी เป็นผู้บำเพ็ญให้แก่มนุษย์ พุดจาให้เป็นประโยชน์แก่เด็ก ๆ.

ถ้าทำได้อย่างที่กล่าวมานี้ เรียกว่าถูกต้องครบบริบูรณ์; ถ้าไม่ได้ อย่างนี้เรียกว่าเกิดมาได้ไม่ครบ ไม่เต็ม, ไม่เต็มคน, เขาเรียกว่าไม่เต็มคน, เกิดมามีความเป็นมนุษย์ไม่เต็ม. ถ้าเต็มก็ต้องเป็นพรหมจารี คือตั้งแต่เกิดมาถึงหนุ่มสาวที่ดี เป็นพ่อบ้านแม่เรือนไปถึงที่สุดมันก็ดี นับว่าไม่หลงจนเข้าโลง, อายุมากพอสมควรแล้วก็รู้จักหาความสงบ, ได้ความสงบส่วนตัว ก็รู้จักทำผู้อื่นให้ได้รับแสงสว่าง ด้วยการพุดจา.

ที่เราเกิดมาเป็นหนุ่มสาว อายุสมมติว่า ๒๐ ปี, ๒๐ ปีนี้ควรจะเป็นพรหมจารี, ๒๐ ปีถึง ๖๐ ปี เป็นคฤหัสถ์ ผู้ครองเรือน, เหลือนั้นก็เป็นผู้สบบ เป็นนางปรีดิ์บัง, เป็นสันยาสิ อบรมสั่งสอนพุดจาหรือเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นบ้าง. ๑ ปี ถึง ๒๐ ปี นี่คือจุดเริ่มต้น; คือว่าตั้งต้นดีก็ดี ตั้งต้นไม่ดีก็ไม่ดี. ฉะนั้นจึงขบอภพวกรวอทุกคนที่นี้ว่า เธอกำลังอยู่ในระยะที่อันตราย เป็นระยะตั้งต้น; ถ้าตั้งไม่ดีก็ไม่ดี, ตั้งดีก็ดี. อย่าไปคิดเรื่องอื่นให้คิดแต่ในเรื่องตั้งต้นให้ดี, ตั้งต้นให้ดีก็คือเป็นพรหมจารีที่ดี. พรหมจารีในที่นี้เขาเรียกว่า ประพตติดี ประพตติประเสริฐ : พรหมแปลว่า ประเสริฐ, จารี แปลว่า ประพตติ, พรหมจารี แปลว่า ผู้ประพตติประเสริฐ.

ตรงนี้สำคัญมาก ต้องให้ประพตติให้ดีที่สุดเอาไว้ก่อน; เพราะฉะนั้นจึงเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี, ระเบียบวินัยที่เข้ามามีไว้สำหรับคนรุ่นสำหรับคนหนุ่มสาว; ดังนั้นอย่าเหยียบย่ำระเบียบขนบธรรมเนียมวินัยเหล่านั้นเป็นอันขาด. พอเธอเหยียบย่ำเธอก็เป็นอันธพาลผีสิง ไม่ต้องมีใครมาพุดมากล่าวแล้ว พอไปทำเข้ามั้นก็เป็นเท่านั้น, การเหยียบย่ำกฎประเพณีวินัยอะไรต่างๆ ของนักเรียน นี่ก็เป็นอันธพาลแบบผีสิง : คือต่อสู้ต่อสู้ดื้อดื้อด้าน ไม่ยอมที่จะประพตติตามกฎระเบียบ, ถือว่าการต่อสู้หรือการฝึกกฎระเบียบนั้นได้ นั่นดี นั่นเก้; นั่นเป็นอันธพาลผีสิง. แล้วเรื่องต่อไปมันจะเป็นอย่างไร; เราดูเอาเองก็แล้วกัน. เด็กคนนี้เป็นอย่างนี้ เด็กคนหนึ่งมันเป็นตรงกันข้าม; อย่างนี้จะเหมือนกันไม่ได้ มันจะต้องต่างกันลิบ. ดังนั้น อยากจะขอร้องวิงวอนพวกรวอทุกคนว่า ขอให้ช่วยตั้งหน้าตั้งตาสังเกตดูเด็กบางคนที่เขาดี ๆ ให้มากสักหน่อย. อย่าไปหัวเราะเยาะเขา อย่าไปล้อเลียนเขา อย่าไปแกล้งขัดคอเขา, กลัวว่าเขาจะดีกว่าเรา แล้วก็หาทางให้มันเสื่อมเสียไป; นี่มันก็ไม่ถูก.

ถ้าสังเกตดูแล้วจะเห็นได้ว่า คนที่รอดตัวไปได้, เรียนได้ดี มีความเจริญเรื่อนั้นเพราะเขาเป็นคนดี. คนดีในที่นี้ คือเป็นพรหมจารีที่ถูกต้อง คือไม่ประพฤติกะทำสิ่งที่มันนอกคอกนอกเรื่อง ทำแต่ในสิ่งที่มันเป็นหน้าที่โดยตรง : ชั้นแรกก็คือ ศึกษาเล่าเรียนอย่างดีที่สุด ไม่ไปเสียเวลา ไม่ต้องไปทำนั้นนี่ ไม่ต้องเปิดวิทยุพลาซทำการบ้านเขียนหนังสือพลาง. เดียวนี้มันกันมาก ทำบทเรียน หรือทำการบ้าน ก็เปิดวิทยุพร้อมกันไป, มือเขียนไป; อย่างนี้เป็นคนที่มีจิตใจเลื่อนลอย. จริงอยู่ฟังวิทยุพลาซทำงานพลาซก็ได้เหมือนกัน; แต่มันไม่ดี. นี่เรียกว่าเราตามใจกิเลสมากเสียแล้ว, ไม่เคารพระเบียบ.

ที่นี้ตามใจกิเลสไม่เท่าไรก็กลายเป็นนิสัย เป็นคนชอบนั้นชอบนี้ ชอบดนตรี ชอบเพลง ชอบอะไรมากขึ้น, แล้วมันก็ชอบเกินขอบเขตจนมาเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม. เหมือนกับผู้หญิงคนหนึ่ง ที่แรกนุ่งผ้าพอพันเข้า ละอวยกระดาก; แล้วก็ขึ้นทำไป. ที่นี้ก็ถกขึ้นมา; ที่แรกๆ ยังรู้สึกกระดาก ที่หลังมันก็ไม่กระดาก; แล้วไปนุ่งชุดบิกินี อะไรก็ได้, ไม่กระดาก ผลสุดท้ายเปลือยก็ได้ ไม่ละอวย ไม่กระดาก; คือค่อยๆ เลื่อนขึ้นไปทีละนิดๆ; แล้วเขาก็เป็นคนเหมือนเรานี่ ไม่ใช่จะเลวกว่าเรา หรือวิเศษวิโสอะไร, เขาเกิดมาในพ่อแม่ที่เป็นอย่างนี้ ในที่สุดมันก็ไม่มี ความละอวย.

ความลับในเรื่องนี้ มันมีอยู่คือ ค่อยๆ ทำไปที่ละนิดๆ คือเลเวลทีละนิด; มันไม่รู้สึกหรรอก. อะไรๆ ที่ว่าทำไปที่ละนิดจะรู้สึก; ถ้าเป็นไปในทางที่ดีก็ดีไป ไม่รู้สึก, ถ้าเลวก็เลวไปไม่รู้สึก. เหมือนที่แรกเราเดินเท้าเปล่าไม่ได้, ปวด. แต่ถ้าเราขยันเดินไป มันก็เดินได้ที่หลัง; หินขรุขระก็เดินได้ไม่ปวด เป็นไปในทางดี มันต่อต้านได้เอง. ดังนั้น ขอให้อดทนให้มีความสุขดี ไปในทางดี คืออดทนให้มันดี ไปในทางดี. อย่าให้มัน

ค่อย ๆ รุดไปในทางหน้าด่าน ไม่ละอาย, ไม่มีหิริโอตตปปะ แม้เป็นผู้หญิง ก็ไม่ละอายยังทำได้เช่นนั้น; แล้วพวกผู้ชายก็ไปกัมหวัชชชชคนทีนึ่งผ้า น้อย, หรือคนไม่ละอายนั้น. นี่พวกวัยรุ่นผู้ชายต้องระวังให้ดี อย่าไปบูชา สิ่งชนิดนั้น; มันจะเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง, แล้วก็จะมีการเรียนที่เลว.

วัยรุ่นผู้หญิงก็เหมือนกัน ก็ต้องระวังอย่างเดียวกัน; ก็จะต้องมี ระเบียบวินัย มีกฎเกณฑ์อะไรเป็นหลัก, แล้วก็ประพฤติอย่างดีที่สุด. อย่าเพิ่งแหกคอกแหกวินัยกฎระเบียบ; ถ้าทำอะไรผิดระเบียบแล้ว จะต้องละอาย ให้รู้จักละอายให้มาก นี่เรียกว่าจิตใจมันยังอยู่ในความดี อยู่ในขอบเขตของความดี; พอไม่ละอายต่อความผิด ก็ถือว่าเลวแล้ว เป็นผู้ชั่วไปแล้ว.

การรู้เท่าทันเนื้อหนัง

ความไม่ตกเป็นทาสของเนื้อหนังนี้ เมื่อกล่าวโดยแท้จริงแล้ว ย่อมจำเป็นอย่างยิ่งแก่คนเรา ทุกชั้นทุกตอนแห่งวิวัฒนาการ : นับตั้งแต่เป็นเด็ก จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ จนกระทั่งเป็นผู้แก่ชรา ดังที่เราเคยแบ่งชีวิตนี้เป็น ๔ อาศรม คือพรหมจารี คฤหัสถ์ วณปรสภ์ และสันยาสี; เป็นเด็กที่ดี, เป็นพ่อบ้านแม่เรือนที่ดี, เป็นผู้มองเห็นความสงบในด้านจิตใจว่าเป็นความสุขที่สูงไปกว่าความสุขทางเนื้อหนัง, แล้วก็บำเพ็ญตนเป็นผู้ส่องแสงสว่างให้แก่ผู้อื่น. ทั้ง ๔ ระยะนี้ ถ้ามีการตกเป็นทาสของเนื้อหนังแล้วก็ย่อมล้มละลาย.

ดังที่เราจะเห็นได้ในเมื่อเราพิจารณาดู ความล้มเหลวในการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ๆ หรือคนหนุ่มสาวที่มีขึ้นมา ก็เพราะความเป็นทาสของเนื้อหนังโดยรู้สึกตัวบ้าง โดยไม่รู้สึกตัวเสียเลยบ้าง. พ่อบ้านแม่เรือนไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องทรัพย์ เรื่องเกียรติ หรือเรื่องความมีสังคมดี อย่างนี้ก็เพราะสิ่งเดียวกัน คือไปตกเป็นทาสของเนื้อหนังมากเกินไป. ในที่สุดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ของโลกเกิดขึ้นเป็นสงครามยืดเยื้อ พิจารณาดูให้ดีก็จะเห็นว่า มันมีมูลเหตุมาจากการที่บูชาเนื้อหนังมากเกินไป. มันไม่ใช่พิพาทเรื่องดินแดน หรือว่าเรื่องอะไรอื่น นอกจากลัทธิบูชาเนื้อหนังฝังอยู่ในจิตใจ; มันก็ต้องมีความกลัวที่จะสูญเสีย ก็ต้องมีการป้องกัน

มีการขยายออกไป มีการแสวงหา ไม่มีที่สิ้นสุด; มันก็เลยมีการกระทบกระทั่งกันอย่างไม่มีการสิ้นสุด; กระทั่งว่า เวลาวันคืนล่วงไปด้วยการกระทบกระทั่ง โดยส่วนบุคคล โดยหมู่คณะ โดยประเทศชาติ นี่เป็นการกระทบกระทั่ง ซึ่งพูดกันตามภาษาธรรมะก็ว่าแย่งชิงกามารมณ์ เหมือนสุนัขตัวหนึ่งมีชิ้นเนื้อในปาก ก็ถูกสุนัขตัวอื่นรุมแย่ง.

ครั้นเมื่ออยู่ไปจนถึงวัยที่ควรจะแสวงหาความสงบทางจิต ทางวิญญาณก็ล้มเหลว มัวแต่บริโภคความสุขทางเนื้อหนัง, แล้วแย่งชิงกันจนกระทั่งเฝ้าเข้าโลงไปเลย ไม่เคยประสีประสาถึงเรื่องที่จะออกพักผ่อนทางจิตทางวิญญาณ อย่างที่เราเคยพูดกันมาแล้ว. นี่ก็ไม่ต้องพูดถึงขั้นที่เป็นผู้เที่ยวแจกของสองตะเกียง หรืออะไรทำนองนั้น วิวัฒนาการของชีวิตไม่เป็นไปถึงที่สุดไม่สมบูรณ์. ความเป็นมนุษย์ไม่เต็มเปี่ยม, เพราะความที่ตกเป็นทาสของเนื้อหนัง; ซึ่งตรงกันข้ามกับบรรพธรรม ๔ อย่าง อย่างที่เคยพูดถึงหรือบรรพธรรมคือนิพพานในพระพุทธศาสนา.

สรุปความสั้น ๆ ในส่วนนี้ว่า มนุษย์ไม่ได้สำนึกในความที่ตนเป็นทาสของกามวัตถุ ประเภทแรก คือกามารมณ์ หรือที่เราสรุปเรียกว่า เนื้อหนังคำเดียวสั้น ๆ; ตลอดจนถึงไม่ได้สำนึกในการเป็นทาสเรื่องผัสสาหาร ซึ่งไม่ถึงขนาดกามารมณ์; ตลอดถึงการเป็นทาสในการสืบพันธุ์ ที่ธรรมชาติเป็นนายจ้าง. มนุษย์เป็นลูกจ้างในการสืบพันธุ์; ซึ่งพอจะเข้าใจกันได้, มนุษย์ไม่สำนึกในการที่ตนตกเป็นทาสของเนื้อหนังในหลาย ๆ ประเภท เช่นนี้ แล้วกลับพอใจในการทำลงเป็นทาส หรือได้เป็นทาสอย่างนั้น คือมีความเอร็ดอร่อยทางเนื้อหนัง เป็นที่มัวเมา ก็เลยพอใจที่จะเป็นทาสโดยไม่สำนึกตัวก็มี โดยสำนึกตัวก็มี.

ถ้าไม่สำนึกตัว มันก็เป็นไปเองอย่างง่ายดาย ตกเป็นทาสถึงที่สุดอย่างง่ายดาย โดยไม่รู้สีกตัวอย่างนี้. ถ้าเกิดรู้สึกตัวขึ้นมา ก็ถือว่าไม่

เป็นทาส เช่น บางพวกบัญญัติว่าเป็นความถูกต้องทางศีลธรรมไปเลย ถึงกับบูชาเป็นสิ่งสูงสุด วิเศษสูงสุด ดังเช่นในลัทธิตันตริก หรือก่อนหน้านั้น ก็ถือลัทธิบูชาการมณเฑาะเป็นนิพพาน กระทั่งในวันนี้หยกๆ นี่ในปัจจุบันวันนี้ก็ยังบูชากัน เป็นของวิเศษสูงสุดกว่าสิ่งใดกันอยู่ทั่วๆ ไป. นี่แหละเรียกว่าที่ไม่รู้สึกตัวก็เป็นไปอย่างนั้น ที่รู้สึกตัวก็สมัครใจที่จะเป็นอย่างนั้น แล้วก็แก้ไขศีลธรรม ให้ความเป็นอย่างนั้นเป็นความถูกต้อง หรือเป็นของธรรมดาในภาษาวิทยาศาสตร์.

พอมาถึงสมัยนี้ ก็เลยเข้าใจยาก คือเข้าใจเป็นความถูกต้องไปเสีย. นี่เท่ากับว่าทำให้เป็นการสำคัญผิด ให้เด็กๆ สำคัญผิด มาตั้งแต่เกิด ตั้งแต่อ่อนแอออกมาเรื่อยๆ ว่าการได้ตามใจตัวเองในทางเนื้อหนังนี้ เป็นสิ่งที่วิเศษที่สุด ประเสริฐที่สุด; และวัฒนธรรมเก่าแก่โบราณที่ไม่ต้องการจะเป็นทาสทางเนื้อหนัง ก็เลยค่อยๆ สูญไปๆ. วัฒนธรรมไทยมีมูลมาจากพุทธศาสนาตำหนิตีเดียกับการเป็นทาสทางเนื้อหนังนี้ และก็เป็นอย่างเก่าแก่บรมโบราณ ตั้งแต่สมัยหิน คนป่าสมัยถือดาบเป็นหลัก ก็ประณาม over sex นี้ว่ามันเป็นสิ่งบาปอย่างยิ่ง. สมัยนี้เขาไม่รู้สึกอย่างนั้น เพราะฉะนั้นจึงมีผลเกิดขึ้นในหมู่มนุษย์ ในภาวะที่ไม่น่าปรารถนา เช่น ความเสื่อมเสียทางศีลธรรม หรือสงครามนิรันดร์หรืออะไรอื่นอีก ซึ่งเนื่องมาจากสิ่งเหล่านั้น. เพราะฉะนั้นเราควรจะสนใจสิ่งที่เป็นบาป หรือเป็นตัวชราตนา เป็นตัวพญามารที่แท้จริงนี้กันเสียบ้าง.

สำหรับคำว่า “เนื้อหนัง” แม้จะเป็นคำสั้นๆ เพียงคำเดียว มันก็มี ความหมายครอบคลุมโลก คือครอบคลุมไปทั่วโลก ปัญหาต่างๆ ทั้งหมด ในวิสัยโลกเกิดขึ้นจากสิ่งนี้; อย่างความคิดเห็นของซิกมันด์ ฟรอยด์ ก็เป็นเรื่องที่ถูกต้อง ว่าปัญหาทั้งหมดของมนุษย์ หรือ motive ต่างๆ ของมนุษย์นี้รวมอยู่ที่สิ่งที่เรียกว่าการมณเฑาะ : แม้ที่ปฏิบัติทางศาสนา ก็เพื่อ

ผลทางกามารมณ์ จะไปอยู่กับพระเจ้าก็เพื่อผลทางกามารมณ์, ไปไกลถึงอย่างนี้สำหรับความคิดนึกของคนสมัยนี้. ทำดีก็เพื่อกามารมณ์, ที่ทำบาปลงไปก็เพราะกามารมณ์ การศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ๆ ก็เพื่อกามารมณ์, ความสุขของมนุษย์ก็ขึ้นอยู่กับกามารมณ์; อะไรก็เป็นเรื่องอย่างนี้ไปหมด มันเรียกว่ามีอำนาจครอบงำโลก.

แต่เราจะต้องมีข้อแม้สักหน่อย ว่าในทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะ หรือในโลกของพระอริยเจ้านั้น อะไร ๆ ไม่ใช่เพื่อกามารมณ์ หรือไม่ใช่โดยกามารมณ์ หรือเพราะกามารมณ์ อย่างซิกมันด์ ฟรอยด์ว่า; ยังมีอุดมคติอย่างอื่น มีบรรทัดฐานโดยเฉพาะ เป็น motive เป็นจุดที่หมาย หรือเป็นอะไรที่มนุษย์จะประพฤติหรือกระทำ. แต่ถ้าว่าโดยทางโลก ในฝ่ายโลก วิสัยโลก อย่างชาวโลกกันละก็จริง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์อย่างนี้ ซิกมันด์ ฟรอยด์ว่า. สำเร็จอยู่ที่คำ ๆ เดียวคือ เนื้อหนัง ในที่นี้.

ที่นี่ ขอให้ระลึกย้อนไปถึงเรื่องที่พูดกันเมื่อวานนี้ ที่แบ่งออกเป็น ๓ ; กามวัตถุ ให้เป็นที่ตั้งของสิ่ง ๓ ฝ่าย หรือ ๓ ประเภท คือ - กามารมณ์ - ผัสสาหาร - แล้วก็การสืบพันธุ์.

อันดับที่แรก เมื่อกามวัตถุ ถูกใช้ไปในทางกามารมณ์ เพื่อกามารมณ์ อย่างนี้เรามีวิธีอันแรกสุดคือรู้เท่าทัน. เราจะต้องรู้เท่าทันว่า กามวัตถุถูกใช้ไปเพื่อกามารมณ์นี้ มันมีอะไรที่จะต้องสนใจ. ถ้าเราไม่ต้องการจะตกเป็นทาสของกามารมณ์ เราจะต้องทำอย่างไรบ้าง? อย่างน้อยเราจะต้องรู้จักธรรมชาติ หรือข้อเท็จจริง หรือความลับของสิ่งที่เรียกว่ากามารมณ์ ซึ่งได้สรุปความให้ฟังแล้วว่า ความเอร็ดอร่อยทางกามารมณ์นั้น มันเป็นเพียง mechanism ทาง mentality ตามกฎของธรรมชาติ.

เมื่ออารมณ์ข้างนอกคือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส กระทบอายตนะ ภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ. ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไปตาม

วิธี mechanism แต่มันเป็นทาง mentality คือฝ่ายจิตทางระบบประสาท ไม่ใช่ฝ่ายวัตถุธรรมชาติทางฟิสิกส์ข้างนอก. แต่มันก็เหมือนกันที่สุด คือมีกฎเกณฑ์ที่เหมือนกันที่สุดกับเรื่องทางฟิสิกส์ เช่นมีการกระต่ายอย่างนี้ หรือมีการกระทบอย่างนี้ ปฏิกริยาย่อมจะต้องเกิดขึ้นอย่างนี้, มันก็กลายเป็นมูลเหตุอันต่อไป; แล้วปฏิกริยาก็คงจะเกิดขึ้นอย่างนี้ ทำให้ระบบประสาทหรือต่อมแกลนด์ต่าง ๆ มีความรู้สึกอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นความรู้สึกสูงสุด พอเหมาะสมดีกับที่จะเป็นความกระตุ้นเป็นความบำรุงบำเรอ กลุ่มเลาหรือ entertainment แก่ระบบประสาทนั้น. พุดง่าย ๆ เป็นเพียง mechanism ตามกฎของธรรมชาติ แต่มนุษย์ก็หลงไปว่าเป็นเรื่องวิเศษ. เรามีบทประพันธ์คำโคลงบทหนึ่งว่า :-

(สิ่งนี้เป็นเพียงเครื่องจักรในกาย)

สัมผัส กำหนด นั้น	เครื่องจักร ในกาย
อารมณ์ พบ อินทรีย์	เข้าแล้ว
ทำงานเที่ยงตรงหลัก	ธรรมชาติ ต่างหาก
แต่โลกหลงว่าแก้ว	กำกวม.

ที่ว่านี้ คือความเอ็ดอรร้อยทางเนื้อหนังนี้ ที่แท้เป็นผลของเครื่องจักรหรือว่าเป็นตัวเครื่องจักรชนิดหนึ่งในร่างกายนี้; พออารมณ์กับอินทรีย์กระทบพบกันแล้ว ทำงานเหมือนเครื่องจักร ไปตามกฎของธรรมชาติ เที่ยงตรงตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ; มีเพียงเท่านั้น. แต่มนุษย์หลงว่าแก้วกำกวม คือว่ามึนเมาในกาม ว่านี้เป็นของวิเศษที่สุด.

นี่เป็นข้อที่จะต้องรู้จัก หรือจะต้องรู้เท่าทัน และว่ากามารมณ์นี้ มันเป็นเรื่อง imagination มากไปกว่าที่ธรรมชาติกำหนดไว้ และมากก็เพราะการศึกษาของมนุษย์ ที่ศึกษาอบรมมาในลักษณะอย่างนี้ ให้มี

ความคิดฝัน หรือความฝันที่เรียกกันว่าฝันตื่น ๆ นั้น อันเป็นที่นิยมกัน ขึ้นมาในหมู่มนุษย์. การศึกษาอบรมก็เพื่อให้เป็นคนคิดฝันเก่ง ประดิษฐ์ ประดอยเก่งแม้ในทางจิต. การทำมโนภาพ หรือความเคลิ้มฝัน มันก็ เป็นรุนแรงเป็นไป得多. มนุษย์สมัยปัจจุบันด้วยแล้ว ยิ่งเก่งกว่ามนุษย์ สมัยโบราณ; เพราะฉะนั้นเราจึงแยกทางเดินกันกับสัตว์เดรัจฉาน คือ มาเป็นผู้ที่สามารถจะเสวยรสของกามวัตถุนี้ ในลักษณะที่เป็นกามารมณ์ ซึ่งสัตว์เดรัจฉานทำไม่เป็น, มีได้แต่เพียงเป็นผัสสาหาร หรือว่าเป็นการ สืบพันธุ์ตามธรรมชาติ ในวงจำกัด. มนุษย์ขยายขอบเขตได้ไม่มีความ จำกัดกลายเป็นเรื่องกามารมณ์ไป, แล้วก็ต้องเป็นเรื่องเพศตรงกันข้าม ทั้งนั้น. ถ้าเกิดแก่ฝ่ายสตรี ก็ต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับบุรุษ; ถ้าเกิดแก่ ฝ่ายบุรุษ ก็ต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับสตรี. รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ รัชมารมณ์ จึงต้องเป็นเรื่องเพศตรงกันข้าม.

อย่างที่พระพุทธภาษิตในอังคุตตรนิกาย กล่าวไว้ชัดในเรื่องนี้ เช่น ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นรูปอะไรที่จะครอบงำจิตใจของบุรุษ แล้วฝังแน่นตั้งมั่นอยู่ เหมือนรูปแห่งสตรี; แล้วเสียงก็เหมือนกัน กลิ่นก็ เหมือนกัน รสก็เหมือนกัน ฯลฯ. ทางฝ่ายสตรี ก็ตรัสว่า ไม่มีรูปอะไรที่จะครอบงำจิตใจสตรีแล้วตั้งมั่นอยู่ เหมือนรูปของบุรุษ, ฯลฯ เช่นเดียวกัน ครบทั้ง ๖ आयตนะ; แปลว่า เป็นทั้งสองฝ่าย ทั้งบุรุษและสตรี.

ยกตัวอย่างฝ่ายบุรุษ เหมือนพวกคุณเป็นบุรุษ กำลังบวชเป็นภิกษุ อยู่ด้วย ก็จะต้องระลึกถึงข้อที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า :- ไม่เห็นมีรูป อะไรครอบงำจิตใจบุรุษ แล้วตั้งมั่นอยู่ เหมือนรูปของสตรี; ไม่มีเสียง อะไร ที่จะครอบงำจิตใจบุรุษ ตั้งมั่นอยู่เหมือนเสียงแห่งสตรี, กลิ่นแห่ง สตรี, รสแห่งสตรี, โผฏฐัพพะแห่งสตรี, มโนภาพแห่งสตรี, เพราะว่า imagination นี้เป็นไปกลมกลืนทันควันทันท่วงที อย่างสนิทสนม

ในขณะนั้น; ซึ่งจะต้องรู้จักแยกแยะในทางภาษาศาสตร์วิทยา โดยเฉพาะที่เขาเรียกกันมาว่าอภิปรัชญา หรืออะไรก็ตาม คือว่า :-

รูป นี่ก็คือ สิ่งที่อาศัยแสงสว่าง และสะท้อนกลับเป็นคลื่นแสงมา มันก็เป็นเพียงภาพกระทบตา ตามอำนาจของคลื่นแสงที่มากกระทบ, เป็นธรรมชาติล้วน ๆ อย่างนี้. แม้เป็นภาพของผู้หญิง มันก็เป็นเพียงภาพตามกฎทางฟิสิกส์อย่างนี้, ถ้าไม่มี imagination ว่าเป็นภาพแห่งสตรี มันก็ไม่มี ความหมายอะไร.

ที่นี่ สัญญาในอะไรต่าง ๆ สัญญาในอดีตนี้ก็มียู่มาก ที่ทำให้มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับบุรุษสตรีอะไรทำนองนี้; มันจึงสามารถสร้างความหมายว่าสตรี. “ความหมาย” ภาษาบาลีเรียกว่า สัญญา. คำว่า “สัญญา” บาลีใช้ในความหมาย ในลักษณะอย่างนี้; เช่นอดีตสัญญา สำคัญว่าสตรี, ความรู้สึก ความสำคัญมันหมายความว่าอะไรต่าง ๆ ว่า สตรีนี้ ต้องเกิดขึ้นมาอีกทีหนึ่ง, ไม่ใช่เป็นเพียงภาพที่มากกระทบเฉย ๆ. นี่เรียกว่า imaginagion ในส่วนนี้ เป็นความสำคัญมันหมายในแบบของ imagination แท้ ๆ เกิดติดพันควันขึ้นมา; แล้วก็บังคับไม่ให้รู้สึกว่ามันเป็นเพียงธรรมชาติตามกฎธรรมดา เป็นเพียงคลื่นแสงเป็นภาพมากกระทบเท่านั้น; เราไม่ได้เรารู้ได้แต่ส่วนที่เป็นสัญญาที่ปรุงขึ้นมาทันควันว่า “สตรี” เป็นรูปของสตรีมีความหมายเพียงว่า สตรี คือ เพศตรงข้ามนี้เป็นส่วนใหญ่.

เสียงก็เหมือนกัน ก็เป็นคลื่นของเสียงที่มากกระทบตามอัตราของความสั่นสะเทือนเท่านั้น เท่านั้น; ซึ่งเสียงของสตรีมี vibration สูงกว่าของบุรุษ. แต่เราไม่รู้สึกว่าเป็นเพียง vibration หรือผลของ vibration คือเป็นสักว่าเสียงเท่านั้น; เรามีความสำคัญมันหมายเป็นสัญญาว่า เสียงของสตรี เพราะจำได้ว่าเป็นเสียงของสตรี. แม้จะเป็นเสียงเทียม เช่นเสียงที่บันทึกหรือเสียงอื่น ๆ ของบุรุษบางคนที่มีอะไรผิดปกติ เราก็ยัง

ทำความเข้าใจว่า เสียงสตรี. แม้ว่าเสียงที่ออกมาจากจานเสียงหรืออะไรก็ตาม มันต้องมี imagination ต่อเสียงนั้นว่าเป็นเสียงของสตรี. หรือถ้าจะว่าทางรูป เช่นรูปถ่ายของสตรี, รูปถ่ายนั้นจะไม่ทำอะไรได้ เว้นไว้แต่จะมี imagination ว่าเป็นสตรี เป็นรูปถ่ายของสตรี, เป็นสตรี.

ถัดไปถึงเรื่องกลืนก็เหมือนกันอีก; ต้องมีความหมายของสตรี หรือเพศตรงกันข้าม ว่า ของเพศบุรุษหรือสตรี. ถ้าพูดถึงรสก็หมายถึงว่า รสที่เป็นฝืนไม่ลายมือหรือเนื่องด้วยสตรี อย่างนี้ ไม่ใช่เราจะไปกัดกินเนื้อคน; แต่ว่าสิ่งที่ปรุงมาสำหรับกินนี้ มันเนื่องด้วยสตรี เป็นเรื่องของฝีมือสตรี หรือโดยเฉพาะของผู้ที่เป็นที่ต้องประสงค์. โภจวิพพะ กระทบทางผิวหนังก็ต้องมีสัญญาว่าโภจวิพพะของสตรี ผิวหนังของสตรี; จะเป็นของเทียมหรือของจริงก็ตาม, ถ้ามันให้เกิด imagination ว่าเป็นโภจวิพพะของสตรีได้ มันก็เหมือนกัน. ส่วนความคิดปรุงแต่งในใจล้วนๆ เป็นธัมมารมณ เป็นความคิดฝันยิ่งเป็นไปได้ง่าย เป็นไปได้เร็ว เป็นไปได้โดยไม่ทันรู้สึก เมื่อหวนระลึกถึงสัญญาในอดีต ระลึกด้วยสัญญาในอดีตในความในความหมายของสตรี หรือรสหรืออะไรของสตรี.

รวมความแล้วเรื่อง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ทั้งหมดนี้ มันก็ต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับเพศตรงกันข้ามเสมอ เป็นไปตามกฎของธรรมชาติที่มากกระทบ; แต่เราไม่มองในแง่ที่เป็นธรรมชาติ เรามองในแง่ที่เป็นความหมายชั้นที่ ๒ ชั้นที่ ๓ ชั้นที่ ๔ อะไรขึ้นมา ในสิ่งที่มีความหมายอันไม่ใช่ธรรมชาติ. เพราะฉะนั้นเราจึงฟังภาษาธรรมของเขาไม่ใคร่ออก เช่นรูป สักว่ารูป, ใว่ว่าสัตว์บุคคล ตัวตน เรา เขา; เสียงก็สักว่าเสียง, ใว่ว่าสัตว์บุคคล ตัวตน เราเขา; กลิ่นสักว่ากลิ่น ใว่ว่าสัตว์บุคคล ตัว ตน เราเขา; รสสักว่ารส ใว่ว่าสัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา; สัมผัสผิวหนัง ก็สักว่าสัมผัสผิวหนัง ใว่ว่าสัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา; อย่างนี้เราฟังไม่ถูก.

นี่ก็คือเขาหมายความว่า ให้เห็นเป็นธรรมชาติ แต่เราก็มีความหมาย เป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ทั้งนั้น, เป็นหญิงหรือเป็นชาย ชื่อนั้น ชื่อนี้ เป็นที่ต้องประสงคฺ์ม่งหมาย. นี่คือการหลอกลวงทางเนื้อหนัง เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่ากามารมณฺ์; ซึ่งต้องรู้เท่าทัน, พูดอย่างหยาบสมัย นี้ก็ว่า อย่าให้มันเป็นนายเหนือหัว คือมันจะไล่คอไปที่ไหนก็ได้; ความรู้เท่าทันหมายถึงอย่างนี้, มันจะบังคับให้ทำอะไรก็ได้.

สำหรับกามวัตถุที่เป็นผัสสาหาร คือความบีบบังคับของต่อมแกลนด์ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกหิวทางฝ่าย mentality อย่างนั้นอย่างนี้ ก็มี ส่วนที่ต้องรู้เท่าทัน ว่ามันเป็นเพียงความสูกงอมของต่อมแกลนด์ตามกฎ เกณฑ์ทางฟิสิกส์ด้วยซ้ำไป เพราะว่าเนื้อหนังนี้เป็นเรื่องฟิสิกส์ ไม่ใช่ เรื่องจิตวิญญาณ.

ตรงนี้ต้องรู้ว่า คำว่าจิตมี ๒ ประเภท : จิตประเภทที่อยู่ได้อำนาจ ของร่างกาย เช่นความรู้สึกที่เกิดมาจากต่อมแกลนด์ ที่สูกงอมหิว กระจายในทางฝ่ายจิต; จิตชนิดนี้ไม่ใช่จิตแท้ เป็นแต่เพียงจิตที่เป็น re-action ของต่อมแกลนด์เหล่านั้น พวกคอมมูนิสต์เอาจิตชนิดนี้ไป เป็นจิตแท้ ถือเป็นว่าถ้ากายดีแล้วจิตก็เป็นจิตดี อย่างนี้ไม่ถูก; นี่มัน ไม่ใช่จิต, เป็นเพียงปฏิกิริยาของต่อมแกลนด์ต่าง ๆ.

จิตประเภทแท้ ๆ ต้องเป็นสิ่งที่มื่ออำนาจเหนือต่อมแกลนด์, จะบังคับ ต่อมแกลนด์ได้ จึงจะเรียกว่าจิต. นี่ให้เรารู้ว่า เอ้า, มันเป็นเพียงเท่านี้ เราก็ควรที่จะบังคับได้ หรือว่าแก้ไขผ่อนผันบรรเทาไปได้ โดยที่เป็นความ เสื่อมเสียทางศีลธรรมหรือว่าในทางที่จะไม่ทำให้มันเกิดความทุกข์ขึ้นมา. นี่เราเรียกว่าอาหารฝ่ายจิตใจต่ำ ๆ ที่เนื่องกันอยู่กับต่อมแกลนด์ เมื่อมัน หิวอาหารก็ต้องจัดการให้มันถูกเรื่องเพื่อผลประโยชน์ความกระวนกระวาย. เมื่อไม่มีทางอื่น จะต้องบริโภคอาหารประเภทนี้ ก็จะต้องทำไปในลักษณะ

ที่ว่า เพื่อการบำบัดความกระวนกระวาย ของต่อมแกลนด์เหล่านั้นให้
ถูกวิธี อย่าให้กลายเป็นการมรณขึ้นมา.

อันดับที่สอง พวกคุณควรทราบว่ ทางฝ่ายศีลธรรม กระทั่งถึงทาง
ฝ่ายศาสนาก็มีวิธีที่จะบรรเทา หรือควบคุม หรือว่าถอนรากเง้าสิ่งเหล่านี้
ไปได้ ตามวิธีปฏิบัติทางศีลธรรม หรือทางศาสนา. ความบีบคั้นของ
ต่อมแกลนด์นั้น เราสามารถจะบรรเทาลงไปได้โดยวิธีการจัด หรือ
การกระทำอะไรลงไปทางร่างกาย. เช่นพวกโยคีบำเพ็ญตบะให้ร่างกาย
ทุพพลภาพก็ได้ หรือว่าทำให้ไม่เหมาะที่จะเกิดความรู้สึกอย่างนี้ก็ได้;
มันก็บรรเทาความบีบคั้นนั้นได้. หรือทำร่างกายให้เกิดความเจ็บปวด
เท่านั้น มันก็บรรเทาความรู้สึกนั้นได้.

คนโบราณเขาสนใจกันมาก เราจะเห็นว่าเกิดระบบทางศีลธรรม
ขึ้นเพื่อเรื่องนี้. ในประเทศจีนในสมัยโบราณมีการผ่าตัดต่อมแกลนด์
เหล่านี้ คือผ่าตัดเนื้อหนังส่วนที่เกี่ยวกับต่อมแกลนด์เหล่านี้ มีกระทำ
แล้วตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ๆ ทารกหญิงชายก็ตาม; กระทั่งมีผู้เชี่ยวชาญใน
เรื่องนี้ตามแบบโบราณ เทียวได้ตะโกนรับทำให้ตามหมู่บ้าน สำหรับเด็ก
เกิดใหม่ ใครต้องกระทำ operation อันนี้ก็ทำให้เป็นของพื้นบ้านธรรมดา
โดยผู้หญิงที่ไม่มีความรู้อะไรมากมายนอกจากทำการชูดการตัด การแต่ง
อะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้; นี่ก็ด้วยความมุ่งหมายจะควบคุมความรู้สึก
ของต่อมแกลนด์เหล่านี้ เพื่อว่าเด็ก ๆ โตขึ้นจะได้เป็นเด็กที่บังคับจิตใจ
เรื่องนี้ได้ง่าย ๆ ไม่เสื่อมเสียศีลธรรมได้ง่าย ๆ.

ทำอย่างนี้มันเป็น treatment ในทางเนื้อหนังต่อเนื้อหนังทางฟิสิกส์
ส่วนที่มีการบำเพ็ญตบะทรมานร่างกายให้ทรุดโทรม ให้เหี่ยวแห้งไป ตาม
ความมุ่งหมายของพวกโยคีมุนีบางประเภทนั้น ก็จัดได้ว่ามันสูงขึ้นมาก
เกี่ยวกับทางจิตใจที่ขึ้นอยู่กับร่างกาย. ดังนั้นจึงเรียกได้ว่า เราบรรเทาได้

ในเมื่อทำการบีบคั้นทางร่างกายเข้าไป ก็จะสามารถบีบคั้นต่อมแกลนด์เหล่านั้นได้; นี่เป็นขั้นต้น.

ข้อนี้จะเห็นได้ว่ามันเป็นสิ่งที่บังคับได้ ในเมื่อมีการบังคับจิตได้ คือ มีวิธีการทำอันดับที่ ๒; เรามีการบังคับสิ่งเหล่านี้ได้ในเมื่อบังคับจิตได้; จึงมีระบบทำสมาธิสอนเรื่องปฏิกูลสัญญา. วันแรกบวชเราก็ได้รับการสั่งสอน เรื่องปฏิกูลสัญญา ให้ใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้ความรู้สึกฝ่ายต่ำอย่างนี้. พิจารณาโดยความเป็นปฏิกูล หรือให้ยิ่งขึ้นไปอีกได้ กระทั่งเป็นธาตุตามธรรมชาติเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย; นี่เป็นเรื่องบังคับจิต. แต่มันก็เนื่องอยู่กับร่างกาย อย่างที่กล่าวแล้วว่าจิตประเภทนี้ไม่ใช่จิตแท้, มันเนื่องอยู่กับร่างกาย, เช่นความกำหนดเกิดขึ้นเมื่อต่อม prostate เต็มไปด้วยน้ำเมือก, นั่นความรู้สึกทางความกำหนดเกิดขึ้นนั้นเป็นปฏิกิริยาของต่อมแกลนด์ที่เต็มไปด้วยน้ำเมือก ที่นี้ น้ำเมือกเกิดขึ้นเมื่อมีความกำหนดทุกครั้ง ความรู้สึกทางเพศเกิดขึ้น น้ำเมือกก็เพิ่มขึ้นในต่อม prostate. ถ้ามันมีมากและมีเต็ม มันก็รบกวน คือเกิดความกำหนดรบกวน; ถ้ามันไม่มีมันก็ไม่รบกวน. การป้องกันอย่าให้มี ก็คืออย่าให้มีจิตที่กำหนด : เมื่อตาเห็นรูป เมื่อหูฟังเสียง ฯลฯ หรือเมื่อสัมผัสทางผิวหนัง หรือว่าแม้แต่เพียงความคิดฝัน. การอยู่ห่างไกลกันก็มีความกำหนดได้ โดยได้เห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ฯลฯ หรือคิดขึ้นในใจเอง.

ถ้าพูดตามภาษาโบราณ ตามหลักโบราณของพวกราชยา โยคี มูนี นี้ เขาถือว่า น้ำเมือกนี้กลั่นออกมาจากเยื่อในกระดูกเลย (คือ marrow) ที่มีอยู่ในระหว่างโพรงกระดูก. เมื่อคนเห็นภาพที่ไร้กกำหนด หรือ ฟังเสียงที่ไร้กกำหนด; marrow นี้ไหลออกมาเป็นของเหลว ซึมออกมาทั่วตัว ซาบซ่านแล้วก็ไปรวมอยู่ที่ต่อม ที่เราเรียกกันเดี๋ยวนี้ว่าต่อม prostate มีผลเป็นความกำหนด; เขาเรียกสิ่งนี้ว่า วิริยะ. วิริยะซึ่งแปลว่า

ความเพียรนั้นแหละ เป็นชื่อของน้ำเมือกที่ถูกใช้ไปในทางความกำหนด. ถ้าไม่มีความกำหนด อ้ายสิ่งนี้ไม่เรียกว่า วิริยะ คือว่ามันกลายเป็นทำหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง เรียกว่าเป็นโอชะคือไปบำรุงจิต บำรุงสมอง ให้มีความสดชื่นแจ่มใส. แต่ถ้าถูกใช้ไปในทางกามารมณ์กลายเป็นวิริยะ ทำให้เกิดความร้อนเกี่ยวกับความรู้สึกทางกามารมณ์. เพราะฉะนั้น ถ้าควบคุมได้ มันก็ไม่มีโอกาสที่จะเป็นวิริยะ, มีแต่เป็นโอชะอย่างเดียว ทำให้มันสมองแจ่มใส สดชื่น จิตใจเบิกบาน. พวกโยคีจึงระวังในการที่จะไม่ให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า วิริยะขึ้นมาในร่างกาย; ให้มันกลายเป็นโอชะ บำรุงความสดชื่นแจ่มใสของร่างกายอยู่เรื่อยไป. เขาไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดปกติ.

ส่วนเมื่อดันทะที่กลั่นเชื้อที่เป็นเชื้อชีวิตนั้น มันก็ไม่มีโอกาสที่จะมาประสมกับเนื้อเมือกที่ต่อม prostate มันก็ขับถ่ายออกทางอื่น ก็เลยไม่มีเรื่อง ไม่มีปัญหาที่จะทำให้เป็นคนที่มีจิตผิดปกติ วิปلاس; กลายเป็นคนที่ปกติที่สุดและมีความสดชื่นแจ่มใสที่สุด. ทั้งที่ว่าเชื้อชีวิตจากเมื่อดันทะไม่มีโอกาสจะพบน้ำเมือกในต่อม prostate; ไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องผิดปกติ หรือทำให้คนวิปلاس.

เพราะฉะนั้นการที่บังคับจิตได้ มันจึงเป็นการแก้ปัญหการบีบคั้นของต่อมแกลนด์ทั้งหลายได้. แต่มันก็มีเทคนิคของมันเฉพาะซึ่งก็ต้องศึกษาของมันเฉพาะ หรือมันก็ลึกซึ้งยุ่งยากไปตามเรื่องของมันเหมือนกัน. เพราะฉะนั้นเราจึงต้องอุทิศตน เพื่อศึกษาเพื่อปฏิบัติ ให้เต็มเทคนิค หรือเต็ม course ของมัน มันจึงจะมีผล ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าเป็นเรื่องที่สูงไปกว่าธรรมดา; โดยกฎที่ว่าถ้าบังคับจิตได้ก็บังคับความบีบคั้นของสิ่งนี้ได้.

อันดับที่สาม เป็นเรื่องใช้ปัญญา ใช้พิจารณา ที่เป็นเรื่องทางจิตล้วน ได้แก่บำเพ็ญสมณธรรม หรือการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามหลักพุทธศาสนา นับตั้งต้นแต่เห็นปฏิกุล มีปฏิกุลสัญญาเรื่อยมาจนถึง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา. จนกระทั่งเกิดญาณทัศนะ ที่เพียงพอแก่การบรรลุมรรคผล แล้วกับบรรลุ มรรค ผล; นี่มันเป็นเรื่องทางจิตแท้. เมื่อประสบความสำเร็จแล้ว ก็มีจิตชนิดที่บังคับเรื่องราวร่างกาย เรื่องต่อมแกลนด์เหล่านั้นได้ จนเป็นพระอรหันต์ แล้วก็มีจิตใจพิเศษที่ร่างปฏิบัติกริยาต่าง ๆ ที่เกิดจากต่อมแกลนด์เหล่านั้นได้, จึงไม่มีกิเลสประเภทนี้. เพราะจากกิเลสประเภทนี้ ที่ทำให้เกิดความโกรธ ความโง่ ความหลง อะไรอื่น ๆ อีก.

เมื่อตัดต้นตอของมันได้ มันก็หมายความว่า กิเลสทุกชนิดก็พลอยร้างไป; คือไม่เอาอะไรเป็น สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา, ไม่เอา รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสส่วนใด, หรือเวทนาอันเกิดมาจากส่วนเหล่านั้น. ส่วนใดเป็นเวทนาทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ชลฺข ไม่เป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขาขึ้นมาได้, ก็ไม่อาจจะเกิด ความโลภ ความโกรธ ความหลงได้. นี่มันเป็นความรู้เท่าทันอย่างยิ่ง แล้วก็ทำลายหมดไปเลย. มันอาจจะดีเกินไปสำหรับชาวบ้าน แต่ก็ป็นหน้าที่โดยตรงสำหรับบรรพชิต.

นี่ ที่กล่าวมานี้เรียกว่ารู้เท่าทันเนื้อหนังใน ๓ ระดับ นับตั้งแต่บิณฑังทางร่างกาย, แล้วก็ควบคุมปฏิบัติกริยาของส่วนทางร่างกาย ที่เรามักจะเรียกกันว่าจิต, แล้วก็มีสติปัญญาในขั้นสูง ที่เปลี่ยนแปลงจิตแท้ ๆ จริง ๆ เสียเลย, มีความรู้เท่าทัน, และบรรเทา, และควบคุม, และตัดรากเง้า, มีได้อย่างนี้เป็นเค้า ๆ สำหรับคุณจะได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป.

ที่นี้ก็มาถึง กามวัตถุกรณีเป็นที่ตั้งแห่งการสืบทอดนี้ว่า ไม่รู้เท่าทัน แล้วตกเป็นทาสของการสืบทอดนี้ หมายความว่า น่าดู หรือบริสุทธิขึ้นมา

กว่าการมรดกหรือการบีบคั้นของต่อมเกลนด์ เกิดความกระวนกระวายทางเนื้อหนัง. การสืบพันธุ์นั้น มันมีความมุ่งหมายที่บริสุทธิ์ของมันในตัว แต่มนุษย์ก็เข้าใจผิด ไม่รู้ความมุ่งหมายที่แท้จริงนั้น เลยตกเป็นทาสของการมรดกที่ธรรมชาติจ้าง. มนุษย์เป็นลูกจ้าง ธรรมชาติเป็นนายจ้าง, จ้างให้ทำสิ่งที่ไม่ชวนทำ สกปรกยุ่งยากลำบากหลาย ๆ อย่าง แต่มนุษย์ก็ทนทำ สมควรทำด้วยความเต็มใจในการสืบพันธุ์; แล้วก็ในวงจำกัดแคบ ๆ อย่างดีที่สุด ก็เพื่อจะมีลูก มีหลานมาสืบมรดก, เป็นที่อุ่นใจว่า เมื่อแก่ชราแล้วเขาจะได้เป็นผู้เลี้ยงดูเรา อย่างนี้เป็นต้น อย่างที่เขามีลูกมีอะไรกันตามธรรมดา หากไม่มีก็ว่าเหว่ ถ้ามีก็อบอุ่น อย่างนี้เป็นต้น; แล้วก็ประสงค์จะมีการสืบพันธุ์.

แต่ว่าในที่สุดนั้น มาพิจารณาดูแล้ว มันเป็นเรื่องถูกธรรมชาติจ้างหรือหลอกจ้างด้วยการมรดก. คนที่สมรส แต่งงานนั้น ลองพิจารณาดูเถิด หวังการมรดกเป็นเบื้องหน้า, ไม่ได้หวังการสืบพันธุ์เป็นเบื้องหน้า เพียงถือเป็นผลพลอยได้มากกว่า. ถ้าไม่มีเรื่องการมรดกแล้วดูจะไม่มีใครแต่งงาน แล้วก็กลัวการมีบุตร และคลอดบุตร. นี่ธรรมชาติฉลาดกว่า เอาการมรดกเป็นเหยื่อ แล้วจ้างเขาให้สมัครทำ; นี่เลวเกินไถ่เกินไป.

ส่วนที่ต้องการจะมีบุตรไว้เลี้ยงตัว ไว้สืบตระกูลนั้นยังดีขึ้นมากกว่าอีกชั้นหนึ่ง. แต่ว่ายังมีความคิดที่ดีกว่านั้นอีกชั้นหนึ่ง คือว่าอย่าให้มนุษย์สูญพันธุ์ เพื่อว่ามนุษย์จะได้ถึงพระเจ้า หรือถึงบรมธรรม. เพราะการที่เรามีคนเกิดทะยอย ๆ กันไว้ เพื่อไม่ให้สูญพันธุ์นี้ ก็เพื่อให้มันก้าวหน้าเรื่อยไป ๆ ตามวิธีที่ถูกต้อง แล้วก็ถึงบรมธรรม คือสิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์ควรจะได้. เมื่อพ่อแม่ไม่อาจจะถึง ลูกก็ควรจะไปต่อไปอีก, เมื่อลูกยังไม่ถึง หลานเหลน ต่อไปมันก็ควรจะไปต่อไปอีกจนกระทั่งถึงสิ่งที่ดีที่สุด

ที่มนุษย์ควรจะได้. แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ได้มีลูกหลานกันด้วยความมุ่งหมายในลักษณะอย่างนี้; เขามีลูกหลานเอาไว้บดแต่งให้สวยๆ เอาไว้ขายแพงๆ อย่างนี้มากกว่า. นี่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการที่จะมีการสืบพันธุ์ไว้.

คุณลองคิดว่า มนุษย์เกิดมาในโลกสมัยก่อนสมัยหิน, แล้วก็มาถึงสมัยหินสมัยอะไรต่าง ๆ กว่าจะมีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลก ถึงบรรพชาธรรมนั้นมันนานเท่าไร, มันก็ล้าน ๆ ปี, คุณไปคิดดูเอาเอง, ก็ล้าน ๆ ปี จึงเกิดพระพุทธเจ้าขึ้นมาในโลก. เราต้องถือว่า วิวัฒนาการของสิ่งที่มีชีวิตนี้ เป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายอันนี้ทั้งนั้น คือในที่สุดจะต้องถึงนิพพาน จะต้องมีการวิวัฒนาการไปจนถึงนิพพานจนได้; แม้จะไปโง่ไปหลงในกามารมณ์ เป็นวรรคเป็นเวรก็กันไปพักหนึ่ง สมัยหนึ่ง ยุคหนึ่ง; พอเกิดเจ็บปวดขึ้นมา เออมีอะไรขึ้นมา ก็จะหมุนไปหาหนีพพานได้. หรือว่าคน ๆ เดียวนี้ ถ้าถือว่าเกิดแล้วเกิดอีก เกิดแล้วเกิดอีก ความเข็ดหลาบก็ทำให้ถึงนิพพานได้; จะเป็นการเกิดชนิดไหนก็ตาม.

ถ้าสมมุติว่า เป็นการเกิดจากท้องแม่ เกิดหลาย ๆ ชาติ, เกิดต่อไปมันก็ดีขึ้น ๆ จนถึงนิพพานได้ ใน همینชาติ แสนชาติอะไรก็ตาม. หรือว่าจะถือเอาชาติเป็นขณะจิต ที่เกิดตัวกู ครั้งหนึ่ง เรียกว่าชาติครั้งหนึ่ง มันก็เดือดร้อนไปด้วย โลภะ โทสะ โมหะ ทุกครั้งที่เกิด เป็นทุกข์ทุกทีที่เกิด มันก็รู้จักเบื่อ; ไม่ทันแก่เฒ่าเข้าโลง ก็ต้องการความสงบเย็น หรือได้พบความสงบเย็นได้.

นี่แหละ วิวัฒนาการต้องเป็นไป เพื่อหนีพพานทั้งนั้น เพราะว่าที่อื่นไม่ใช่จุดจบ; สิ่งที่เราเรียกว่า นิพพานเป็นจุดจบของความวุ่นเวียน หรือของวิฏฐสงสาร. เพราะฉะนั้นจะต้องมีความเข้าใจกันว่า มีบุตรมีการสืบพันธุ์นี้ ไม่ใช่เพื่อความอุ่นใจว่า มีบุตรหรืออะไรใกล้ ๆ ที่นี้; มันต้อง

มุ่งหมายว่า มนุษย์จะต้องอยู่ต่อไป จนกว่ามนุษย์จะถึงบรมธรรม. เพราะฉะนั้นถ้าใครจะสมรสจะแต่งงาน มีคู่ครองก็ควรจะนึกว่า การกระทำนี้เพื่อมนุษย์จะได้มีเหลืออยู่และจะเดินต่อไป จนกว่าจะถึงพระเจ้าหรือบรมธรรม. การสมรส หรือการแต่งงานนั้นก็จะไม่สกปรก หรือไม่เป็นที่ตั่งแห่งการติเตียน แต่เป็นการประพฤติธรรมอยู่ในตัว, หรือปฏิบัติธรรมอยู่ในตัว คือทำให้ถูกต้องทางศีลธรรมมีความมุ่งหมายที่ดีที่ถูก; แล้วก็กระทำไป ก็จะเป็นการปฏิบัติธรรมเป็นผลดีเรื่อย ๆ ไป ทั้งแก่ส่วนรวมและส่วนตัว. ทำให้ตัวเองรู้จักอะไรสูงขึ้นไป ลึกขึ้นไป เลื่อนขั้นตัวเองได้. ในที่สุด การสืบพันธุ์ก็ไม่ใช่การรับจ้างธรรมชาติ, ไม่ได้ตกเป็นทาสของธรรมชาติ เพื่อการสืบพันธุ์, ไม่ได้ตกเป็นทาสของการสืบพันธุ์.

สรุปแล้วเราไม่ตกเป็นทาสของกามารมณ์, ไม่ตกเป็นทาสของต่อมกลิ่นตางเนื้อหนัง, ไม่ตกเป็นทาสของการสืบพันธุ์ ก็เพราะว่ารู้เท่าทันเนื้อหนัง. เพราะฉะนั้นจึงย้าแล้วย้าอีกถึงการรู้เท่าทันเนื้อหนังให้หมดสิ้น แล้วก็ไม่ได้ตกเป็นทาสของสิ่งใด; จะเป็นกามารมณ์ก็ตาม, เป็นผัสสาหารก็ตาม. เป็นการสืบพันธุ์ก็ตาม. นี่จึงจะเรียกว่ามนุษย์ ซึ่งแปลว่า มีจิตใจสูง.

คำวามมนุษย์จะเป็นอย่างอื่นก็ได้, แต่แปลว่าจิตใจสูงนี้ ถูกต้องตามรูปศัพท์. มนุษย์ควรจะมีจิตใจสูง ไม่ตกต่ำ ไม่เป็นทาสของสิ่งเหล่านี้ จึงจะเรียกว่ามนุษย์. มิฉะนั้น จะไม่ใช่มนุษย์ จะเป็นคนที่เหมือนกับสัตว์, ยังใกล้กับสัตว์อยู่มาก. เพราะฉะนั้นขอให้ถือว่าความรู้เท่าทันเรื่องของเนื้อหนังนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ที่ทุกคนจะต้องรู้ ไม่ว่าคนเด็ก หรือคนหนุ่มคนสาว หรือกระทั่งพ่อบ้าน แม่เรือน กระทั่งคนแก่ชรา; เพราะว่าอันนี้เป็นอุปสรรคขวางหน้าของการบรรลุบรมธรรม.

แต่ที่นี้ ปัญหาหนัก มันเกิดอยู่ที่ว่า เดียวนี้มนุษย์เราก็ตกเป็นทาส หรือถูกลากไป ตามความนิยมของโลกในสมัยปัจจุบัน. พูดตรงๆ อย่าง พวกคุณนี่ก็ตกเป็นทาสของความนิยมของโลกสมัยปัจจุบัน : คุณต้อง เรียนอย่างที่เขานิยมกัน แล้วคุณก็มุ่งหมายกระทำอย่างที่เขากระทำกัน ตามความเจริญแผนใหม่ อย่างที่เขาเรียกกันว่า ความก้าวหน้า ความ เจริญอะไรก็ตาม. แล้วคุณไปพิจารณาดูให้ดีว่า แผนใหม่ แผนปัจจุบันนั้น มันคืออะไร ? เป็นวัตถุนิยม หรือเป็นมนนิยม. ถ้าเป็นวัตถุนิยม ก็ไม่ แคล้วไม่ฉลาดที่จะต้องตกไปเป็นทาสของสิ่งที่ว่านี้.

คุณลองดูโลกของพวกวัตถุนิยมสมัยนี้ เขาไม่เห็นว่ อย่างที่เรา เรียกว่าสมัยนี้เป็นทาสของกามารมณ์; แต่เขากลับเห็นว่าเป็นชัยชนะ ต่อกามารมณ์ คือเขาได้กอบโกยเอากามารมณ์มากิน มาดื่มอย่าง สนุกสนาน ตามใจชอบ; เขาเรียกว่าเป็นผู้ชนะ. แต่เรากลับเรียกว่า เป็นทาส; มันตรงกันข้ามอยู่อย่างนี้. นี่ไประวังเอาเอง ไปเลือกเอาเอง ให้ดีๆ. ถ้าพูดกันตามภาษาจริง ๆ แล้ว คนเหล่านี้เอาความเป็นทาสนั้น แหละมาเป็นชัยชนะ; เอาความเป็นทาสของกามารมณ์ ของผัสสาหาร ของการสืบทพันธุ์นี้มาเป็นบรมธรรมเสียเอง. บรมธรรมก็มาด้วยสิ้นสุด สะดุดหยุดลงที่นี้ ของพวกวัตถุนิยมนี้; จึงว่า วัตถุนิยมเขาก็เอาวัตถุนั้น แหละเป็นยอด เป็นสุด เป็นเลิศ เป็นหลัก. นี่พวกคุณจะไปไหนไหม ? คือว่าจะเอาด้วยไหม ?

เมื่อเขาเอาวัตถุนั้นมาเป็นบรมธรรมเสียแล้ว ปัญหาของเขาก็ไม่มี, ปัญหาของเขาก็สิ้นสุด. เขาจึงไม่มีปัญหาที่เกี่ยวกับการจะต้องควบคุม กิเลส. หรือควบคุมกามารมณ์, ควบคุมอาหาร ควบคุมการสืบทพันธุ์; เขาไม่มีปัญหาเหมือนพวกเราเลย. เพราะเขาเอาสิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งวิเศษ สุดที่มนุษย์ควรจะได้เสียแล้ว. ส่วนเราถือว่าสิ่งนั้นเป็นอุปสรรคศัตรู

ขวางหน้าต่อการบรรลุบรรพธรรม เพราะว่าบรรพธรรมของเราเป็นอย่างอื่น มีเป็นอย่างอื่น.

พวกวัตถุนิยมไม่มีปัญหาที่ควบคุม หรือกำจัดสิ่งเหล่านี้; เขามีปัญหาแต่เพียงว่า จะได้สิ่งเหล่านี้มากมาๆ และโดยเร็วอย่างไรนั้น; ปัญหามันต่างกันอย่างนี้. มีปัญหาที่จะกอบโกยสิ่งเหล่านี้เข้ามาไว้ในอำนาจของตัวโดยรวดเร็วมาก ๆ อย่างไร. วัตถุนิยมที่เป็นเหตุให้เกิดลัทธิการต่อสู้ ระหว่างลัทธิชนกรรมมาชีพกับพวกนายทุน. พวกนายทุนก็ต้องการอย่างนี้ ชนกรรมมาชีพก็ต้องการอย่างนี้ ต้องการเหมือนกันเลยที่จะกอบโกยสิ่งเหล่านี้; มันก็ต้องได้รบกัน. ปัญหาของโลกก็ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะว่าตกเป็นทาสของสิ่งเหล่านี้กันทั้งโลก. นี่ปัญหาของเรามีว่า จะควบคุมสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร จึงจะถอยหลังออกมาได้จากการบรรพราฆ่าฟันกันเป็นการถาวร. หรือเบียดเบียนตัวเองเป็นการถาวร.

พวกที่เขาอ้างตัวเองว่า เขามีการเต็มเปี่ยมทางพัฒนา, ประเทศบางประเทศอย่าออกชื่อเขาเลย เขาถือว่ามีการทำมาหากินดี มีอาชีพดี มีสังคมสงเคราะห์สูงสุด, เขากำลังมีภูมิใจอยู่ว่า เขาถึงสิ่งสูงสุดที่มนุษย์จะต้องทำ. พอเขามาที่นี่ มาถึงบ้านเรา เขาจะถามทีเดียว: ที่แรกเขาจะถามว่า นี่พวกคุณแก้ปัญหาเรื่องลำบาก เรื่องยุ่งยาก เรื่องเจ็บไข้ เรื่องไม่มีอะไรจะกินกันอย่างไร ในเมื่อพากันไปศึกษาธรรมะแต่เรื่องด้านจิตใจเสีย; เขาจะถามอย่างนี้เสมอ เพราะเขาถือว่า นั่นเป็นสิ่งสูงสุดจะต้องได้, แล้วเรายังไม่ได้ชวนชวายเป็นสิ่งเหล่านั้น ไปชวนชวายเป็นเรื่องจิตใจ; เขาก็สงสัย หรือบางทีเขาก็ดูหมิ่นว่า นี่ยังป่าเถื่อน ยังไปหลงในเรื่องจิต อาชีพยังไม่ทันก้าวหน้า สังคมสงเคราะห์ยังไม่สูงสุด. เราก็คงไม่อาจจะทำความเข้าใจกันได้ เพราะว่าเรามุ่งหมายบรรพธรรมอย่างอื่น เขามุ่งหมายเพียงแค่นั้น.

เราจะให้เรื่องอาชีพ หรือเรื่องสังคมสงเคราะห์อะไรก็ตาม เป็นเพียงปริมาณที่พอเหมาะพอดีแก่การที่จะสนับสนุนคนให้ถึงบรรณธรรมที่แท้จริง ในส่วนลึกของจิตใจ; ไม่มาแว่มาลุ่มหลงในเรื่องเหล่านี้ เช่นว่าหลงอาชีพหรือสังคมสงเคราะห์เพื่ออยู่ดีกินดี, แล้วอยู่ดีกินดีเพื่อเป็นทาสกามารมณ์, เพื่อผัสสาหาร, การสืบทอดอะไรทำนองนี้. มันไขว่กันอยู่อย่างนี้เสมอ. พวกวัตถุนิยมเขาหมกปัญหาก่อนเรา, เพราะเขาพอใจที่จะจมปลักอยู่ในการเป็นทาสของกามารมณ์ หรือผัสสาหารและการสืบทอด. ส่วนพวกเราเมื่ออ้างตัว เป็นพวกธรรมนิยม หรือมนินิยม หรือจิตนิยมอะไรทำนองนั้น มันก็ยังมีปัญหาเหลืออยู่ ที่จะต้องเผชิญกันเข้ากับสิ่งเหล่านี้ แล้วก็ต่อสู้. ยังมีปัญหาที่จะต้องจัดการกับเรื่องบรรณธรรมขั้นที่เป็นของพวกวัตถุนิยมต่อไปอีก ในเมื่อพวกวัตถุนิยมเขาพอใจแล้วที่จะได้บรรณธรรมเพียงแค่นั้น.

เรามีปัญหาว่าจะจัดการกับบรรณธรรมของพวกวัตถุนิยม ที่มาขวางหน้าเราอยู่นี้อย่างไร เพื่อเราจะได้เดินต่อไปถึงบรรณธรรมขั้นที่เป็นของเราเอง. นี่คุณบวชในพุทธศาสนาคุณจะทำหรือไม่เอา? ในพระพุทธศาสนามันมีหลักอย่างนี้ พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้แล้วสอนไว้อย่างนี้. คุณบวชเข้ามาในพุทธศาสนานี้เรียกว่าจะเป็นการเปลว ถล่าวัวเข้ามาในหมู่ของคนที่มีอะไร ๆ ชนิดที่เราไม่ปรารถนาก็เป็นได้; ไปดูเอาเอง. ผมจึงมองดูความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้นกับพวกคุณ ก็คือว่าการศึกษากการกระทำอะไรต่าง ๆ ของโลกสมัยนี้ของคุณ กำลังมุ่งไปทางวัตถุนิยม แล้วคุณจะมาบวชในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้อะไร? ผมตอบว่า บวชนี้เพื่อจะได้ความรู้ที่จะไปจัดการกับวัตถุนิยม อย่าให้วัตถุนิยมพาเดินผิดทาง หรือเกิดเป็นพิษร้ายขึ้นมาแก่คุณเท่านั้นเอง. ให้ชีวิตนี้มีชัยชนะอยู่ตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ชัยชนะเหนือวัตถุนิยม.

นี่การบวชเข้ามาทีหนึ่ง คงจะไม่เป็นหมัน แม้ว่าบวชเพียงระยะเล็กน้อยก็ตาม ถ้าทำให้ดีแล้ว จะไม่เป็นหมัน จะมีประโยชน์มาก. สรุปแล้วเราจะต้องรู้เท่าทัน รู้เท่าทันสิ่งเหล่านี้ คือรู้เท่าทันเนื้อหนัง; ซึ่งแยกออกเป็น ๓ อย่าง : เป็นกามารมณ์ เป็นผัสสาหาร เป็นการสืบทพันธุ์รวมอยู่ในคำว่าเนื้อหนัง.

ในฐานะที่คุณเป็นนักศึกษา ก็อย่าได้ตกหลุมพรางของวัตถุนิยมอย่าได้จมอยู่ในเนื้อหนัง. นี่เป็น technical term พิเศษเฉพาะคำหนึ่ง, พูดว่า เนื้อหนัง คำเดียว แต่ว่าเป็นเหวลึกกว้างใหญ่ สำหรับโลกทั้งโลกจะตกลงไปได้. คำว่าเนื้อหนังคำเดียวนี้นี้ หมายถึงเป็นเหวที่ลึกซึ่ง กว้างใหญ่ เต็มไปด้วยถ่านไฟที่โลกทั้งโลกจะตกลงไปได้สบาย, หรือหลายๆ โลกก็ได้ ที่จะตกลงไปได้ : โลกเวทดา โลกมาร โลกพรหม โลกอะไรก็ตาม; ถ้าเผือกก็ตกเหวนี่ได้ด้วยกันทั้งนั้น, คือเหวเนื้อหนังนี้. ฉะนั้นระวังให้ดี คำว่า เนื้อหนัง มีความหมายอะไรนิดๆ เท่านั้น แต่มันมีอะไรมากเกินประมาณไม่มีที่สิ้นสุดอย่างนี้.

ขอให้ทุกคนมีความรู้เท่าทันต่อเนื้อหนังนี้ให้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้ด้วยกันทุกคน.

คนสวยนั้น พอเกิดมาก็มีกรรม!

อย่างนั้น อภิสิทธิ์เกิดมาสวย หรือพอ
ในตามสาว ของคน.

คนสวยนั้น พอเกิดมาจนก็มีกรรม
เพราะ ชื่อน้อง ดิม ตาม นิต ก็เป็น อุต
ตลอดเวลา; โดยมาก: น้อยสาว. ก็ถูกมอง
โดย อัมชพาล อยู่เสมอ.

อัมชพาล ทั้งนั้น ตามสาว ทำกรรมไว้ตาม
ใจ ด้วยคน โดยมาก พอดี คนสวยนั้น, (ที่
ไว้ใจ มีน กุล วาด กัน อยู่เขาเอง!

นี่ คือ อัมชพาล ของ น้อย ของตามสาว,
และ ชื่อน้อง น้อย ก็เป็นไป ใน ทาง นี้,
เขา แ่งสี ได้ ออก,

อีก นั้น ก็ชอบ ทำบุญ อกัน ได้ เกิด มา
สวย นั้น และ เป็น ตามสาว น้อย น้อย ไว้
แล้ว.

สรรณิพนธ์พุทธทาส : สตรี ในฐานะมารดาของโลก

: - พุ่อยู่ในทศเบื่องหน้า

พ้อยู่ในทศกัณฐ์

ถ้าผมไม่บูชาความปรารถนาของมารดาแล้ว ผมไม่ได้บวช, แล้วไม่ได้มาพบคุณที่นั่นในสภาพอย่างนี้; เพราะว่าผมไม่ยอมบวช. เมื่อเป็นหนุ่มไม่ยอมบวช, ไม่เห็นว่ามีความสำคัญอะไร, ไม่มีความรู้เรื่องบวชนี้มันจะช่วยอะไรได้. แต่เพราะมารดาต้องการให้บวช จึงต้องบวชอย่างนี้เป็นต้น.

เพราะฉะนั้นการที่บูชาความปรารถนาของบิดามารดาคงจะไม่ใช่ว่าความบาป หรือเลวร้าย, ไม่มีโอกาสที่จะเป็นเรื่องบาป หรือเลวร้าย; มีแต่จะให้ได้ดีได้งามตามทางธรรม. เพราะว่าอย่างน้อยที่สุดเราก็เป็นผู้บูชาบิดามารดา; เราไม่ได้ไปเมืองนอก ไม่ได้ดีได้เด่นอะไร แต่เราก็ก็นึกถึงว่าบูชาบิดามารดา ซึ่งเป็นของที่ทำยากและสูงสุด. เพราะฉะนั้นขอให้รู้จักบิดามารดาในฐานะที่ว่า เป็นพรหมในบ้านเรือน, เป็นพระอรหันต์ในบ้านเรือน, เป็นผู้ให้ชีวิต หรือเป็นผู้ที่ธรรมชาติสร้างมา ให้คลอดบุตรออกมาสำหรับจะให้เดินทางไปนิพพาน ให้ไปในทางสูงเรื่อย. หวังว่าสักออกไปคราวนี้คงจะรักพ่อแม่มากกว่าก่อน, เคารพพ่อแม่มากกว่าก่อน, บูชาความปรารถนาของพ่อแม่มากกว่าก่อนบวช; จึงจะได้ผลของการบวช หรือรู้จักไหว้ทิศทางอันนี้.

ในนอโกวาทก็มีว่า บิดามารดาเป็นทิศเบื้องหน้า; เราต้องรู้สึกว่ามีหน้าที่ ที่ว่า - ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ, - ทำกิจของท่าน, - ดำรงวงศ์ตระกูลของท่าน, - ประพฤติตนให้สมควรรับทรัพย์มรดก, - เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน. นี่เขาวางหน้าที่ของบุตรเล็ก ๆ อย่างเด็กสิงคาลมานพนั้น จะต้องรู้สึกอย่างนี้; มันก็ถูกต้องแล้วสำหรับเด็ก ๆ. มีหลักทั่วไปที่จะอยู่ในโลก เท่านั้นมันก็พอ.

- เลี้ยงมาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ, ความหมายนี้ดูให้ดีนะ มันไม่ใช่เพียงแต่ให้ข้าวให้น้ำ, ไม่เพียงแต่แบ่งเงินเดือนให้ มันเลี้ยงจิตใจของท่านด้วย.

- ช่วยทำกิจของท่านนี้ มันต้องรู้ว่าท่านประสงค์อะไร ถ้าบิดามารดาของเรามีใจสูงต้องการอะไร? นั่นแหละคือกิจ ที่เราจะต้องทำ. คำว่า "กิจ" ไม่ได้หมายความว่าแต่เพียง หน้าที่การงาน; บางทีแปลว่า รส ก็มี. ความหมายของคำว่า กิจนี้แปลว่า รส ที่ต้องการก็มี. เพราะฉะนั้นบิดามารดาประสงค์อะไร ก็ต้องเอาสิ่งนั้นเป็นของเด็ดขาด เป็นคำประกาศิตอุทธรณ์ไม่ได้; แต่ว่าต่อรองกันได้; เพราะว่ามีสติปัญญาที่จะพูดจากันซึ่งท่านก็ไม่มีอะไรที่จะขัดขวางความประสงค์ของเรา. เราก็ไม่มีอะไรที่จะขัดขวางความประสงค์ของท่าน.

- ประพฤติตนเป็นคนสมควรรับทรัพย์มรดก; นี่ความหมายมันกว้าง มันต้องเป็นคนดี. ไปเข้าใจเอาเองก็แล้วกันว่า "ดี" หมายความว่าอย่างไร. ทรัพย์มรดกนี้ต้องถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์; เพราะมันเกิดมาจากเหื่อโคลของ บิดามารดา. ถ้าเอามากินเหล้า มาเที่ยวผู้หญิงละก็ มันตกนรกชั้นมหาลกัณฑ์ต่อเวจี. เหมือนกับเด็ก ๆ ที่หลอกลวงบิดามารดาไปเล่าเรียนที่กรุงเทพฯ เอาเงินไปถูกลงหมด; อย่างนี้มันตกนรกเอเวจีหรือโลกันต์มหานรกอะไรก็ตาม; เพราะว่ามันมันมาจากเหื่อโคลของบิดามารดา ที่ตนเอาไปใช้; อย่างนี้ ไม่ควร แก่การรับมรดก.

- ข้อสุดท้ายว่า ทำบุญอุทิศให้ท่านเมื่อตายแล้ว; นี่ตามธรรมเนียมตามประเพณีของคนที่มีความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด. ก็หมายถึงว่าทำด้วยน้ำใจทั้งหมดที่เราจะรักใคร่บูชานับถืออย่างไร แม้แต่ตายแล้ว. มีภาพเขียนเล็ก ๆ ที่เสาในโรงมหรสพทางวิญญาณ เรื่องเด็กคนหนึ่งเข้าไปกอดเสาที่หลุมฝังศพของมารดาทุกคราวที่ฟ้าลั่นฟ้าร้อง นั่นต้องทำอย่างนั้น; แม้ตายไปแล้วก็ต้องทำเหมือนกับยังอยู่ ด้วยความกตัญญู ไม่มีเวลาจำกัด. เพราะฉะนั้นประเพณีที่ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บิดามารดากันเรื่องนี้ดี เช่น ทำบุญตักบาตรของไทย, เติงเหม้งของจีน, มันอยู่ในข้อนี้. ทำทั้งทางกาย ทำทั้งทางวัตถุ ทำทั้งทางจิตใจ ทำหมดทุกอย่างที่จะทำได้ นี่มันจึงจะสมกับที่ว่าบิดามารดาเป็นอะไร.

แล้วก็อย่าลืมนะว่า ภาษาบาลีใช้คำว่า “มารดาบิดา”, ภาษาบาลี หรือภาษาสันสกฤตว่า มาตาบิดา; ภาษาอินเดียใช้คำว่า มารดาบิดา เอามารดามาก่อนบิดา, จะโดยความหมายอะไรไปคิดเอาเองก็แล้วกัน. แต่ผมสมัครจะถือว่า ท่านให้หนักถึงมารดาก่อน เพราะว่ามารดาร้องไห้ง่ายกว่าบิดา; ว่ากันตามเหตุผลของเด็ก ๆ ก็ได้. หรือให้มองกันไปในแง่ที่ว่ามารดาเห็นดุน้อยกว่า เจ็บปวดมากกว่า ทนทรมานมากกว่า ในการที่คลอดลูกออกมา หรือให้มีลูกออกมา; จึงต้องนึกถึงก่อน. หรือจะนึกกันไปในแง่ไหนก็ตาม ให้ทั้งมารดาบิดาเป็นบุญนียบุคคลก็แล้วกัน. ในที่นี้พูดกันอย่างเป็นทศที่ต้องไหว้; มารดาโผล่มาก่อนบิดา ตามภาษาที่ใช้อยู่ก่อน ในประเทศอินเดีย.

ผมอยากจะพูดเพื่อให้อวยสนับสนุนข้อความนพระบาลีนั้น เรียกกว่าเราจะต้องถือว่าบิดามารดาเป็นผู้ให้ชีวิต ผู้ให้ตัวตนมา. เพราะฉะนั้นค่าของเรา มันก็อยู่แค่การให้ของบิดามารดา. อย่าไปถือหลักอย่างที่อันธพาลถือ ที่พูดกันว่า “ท่านให้ชีวิตเรา มิใช่ให้อย่างให้ทาน กฎธรรมดาท่านมิใช่ของน่าอัศจรรย์”. เพราะบิดามารดาอาศัยความสนุกส่วนตัวท่าน

ทำให้เราเกิดมา นี่พวกอันธพาลเขาถืออย่างนี้. ที่นี้เราจะไม่ถืออย่างนั้น; แม้ว่าบิดามารดาบางคู่จะเป็นอย่างนั้น แต่เราก็ไม่ถือว่าเป็นอย่างนั้น; บิดามารดาของเราไม่เป็นอย่างนั้น. บิดามารดาของเราสร้างชีวิตเรามาด้วยความอยากจะมีเราเป็นที่ปลื้มใจ, บุตรเป็นสิ่งให้ความปลื้มใจสำหรับบิดามารดา.

ที่นี้เราจะต้องถือว่า บิดามารดาเป็นเจ้านี่รายใหญ่ก่อนใคร และยิ่งกว่าใคร. บิดามารดาเป็นเจ้านี่รายใหญ่ที่สุดก่อนใคร ยิ่งกว่าใคร ในบรรดาผู้ที่เรียกว่าเป็นเจ้านี่; คือว่าเราเป็นหนี้ชีวิต คือท่านให้ชีวิตเรา โดยการยอมเสียสละชีวิตท่าน เพื่ออะไรก็ได้ เมื่อไรก็ได้. มีคำบาลีว่า มาตา ยถา นิย ปุตตํ อายุสา เอกปุตตมานุรุเก แปลว่า มารดามีความรู้สึกในใจ ถึงกับอาจจะถนอมบุตรนั้นไว้ได้ด้วยชีวิตของตน; คือว่ายอมเสียสละชีวิตของตนเพื่อเอาลูกไว้. ไปดูเถอะแม่แต่แม่หมา แม่ไก่ เป็นต้น มันสู้เพื่อลูกไม่คิดตาย; ส่วนคนนั้น ยิ่งกว่านั้น. เพราะฉะนั้นจึงถือว่าเป็นเจ้านี่ชีวิต รายใหญ่ที่สุดกว่าอะไรหมด ก่อนใครทั้งหมด, ก่อนเจ้านี่ใด ๆ, ยิ่งกว่าเจ้านี่ใด ๆ.

เพราะฉะนั้น เราต้องยอมเป็นลูกหนี้อย่างสิ้นเนื้อประดาตัวเลย มันจึงจะเป็นไปตามความประสงค์ของบิดามารดาได้. ฉะนั้นเราจะไม่เอาไปไว้ในทิศเบื้องหน้าอย่างไรได้; จะมีใครอย่างนี้บ้าง ที่ควรเอามาไว้ทิศเบื้องหน้า. พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ถูกแล้ว ต้องเอาบิดามารดามาไว้เป็นทิศเบื้องหน้า. สักไปได้ลูกได้เมียจะเอาบิดามารดาไปไว้ทิศเบื้องหลัง เอาลูกเอาเมียมาได้เป็นทิศเบื้องหน้า อย่างนี้ละก็มันจะเป็นขบถ. คนโบราณเขายังแต่งบทสอนศีลธรรม ให้ถือบิดามารดาว่า เหมือนกับแขนขา; ส่วนลูกเมียเป็นของข้างนอก หามาเมื่อไรก็ได้. บิดามารดาเป็นของข้างในติดมา ตัดออกไม่ได้. ให้ความสำคัญบิดามารดา ยิ่งกว่าบุตรภรรยา.

ดังนั้นจึงเอาไว้เป็นทิสเบื้องหน้า.

เมื่อเอาบิดามารดาเอาไว้เป็นทิสเบื้องหน้าแล้ว ก็มีแต่จะต้องเดินตามเท่านั้น เพราะอยู่ข้างหน้า เราก็ทำได้แต่เพียงเดินตาม. แต่คำว่าเดินตามนั้น มิใช่หมายความว่า จะต้องเดินตามอย่างหลับหู หลับตา; ทำให้ได้ดีกว่าก็เรียกว่า เดินตาม. บิดามารดาเป็นชาวนา เราเกิดมาเดินตาม ก็เป็นชาวนา; แต่เป็นชาวนาที่ดีกว่า ยิ่งใหญ่กว่า. บิดามารดาเป็นข้าราชการ เราก็เป็นข้าราชการ ในตำแหน่ง หรือมีเกียรติอะไรที่มันสูงกว่า. เราก็หน้าที่ ที่จะต้องทำตามความประสงค์. เดินตามให้มันดีกว่า.

สมัยก่อนชาวนาไถนาด้วยควาย เราก็เป็นลูกที่ไถนาด้วยรถแทรกเตอร์. อย่างนี้ก็ได้เหมือนกัน; เป็นเรื่องเดินตาม. หรือจะเปลี่ยนเป็นอะไรอย่างอื่นก็ได้ เขาเรียกว่าปัจจัยเครื่องดำรงอยู่แห่งชีวิตนี้, มันกว้าง. บิดามารดาก็ต้องการให้เราหาปัจจัยเป็นเครื่องดำรงอยู่แห่งชีวิต, อะไรที่เป็นอย่างนั้นได้ก็ได้ ให้มันดีกว่า มากกว่า ก็เรียกว่าดีกว่าบิดามารดาในส่วนนี้; แต่เราก็ไม่พ้นไปจากที่จะเป็นลูกหนี้ของบิดามารดา.

บาลีเขามีพูดไว้ที่อื่นว่า บุตรมี ๓ จำพวก : บุตรที่เลวกว่าบิดามารดา, บุตรที่เสมอกับบิดามารดา, บุตรที่ดีกว่าบิดามารดา; คือ อภิชาติ อวชาติ อนุชาติ. เลวกว่าบิดามารดานี้ไม่ใช่หมายความว่าเลว ทำเสียหาย แต่ทำอะไรได้น้อยกว่าบิดามารดา. เสมอกันกับบิดามารดาก็คือว่า ทำให้มีฐานะเท่าๆ กัน. ดีกว่า ก็คือ อยากรู้ฐานะของวงศ์ตระกูล ได้ดีกว่า สูงกว่า มากกว่า; ความหมายก็มีเพียงเท่านี้. แต่มีพระพุทธภาษาคำสุดท้ายว่า ในบุตร ๓ อย่างนั้น บุตรที่เชื่อฟัง เป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด; คือหมายความว่าไม่ถึงว่าบุตร ๓ อย่างนั้นอันไหนจะดีไปไม่ได้ นอกจากบุตรที่เชื่อฟังบิดามารดา เพราะฉะนั้นบุตรที่

ดีกว่าบิดามารดาก็ต้องเป็นบุตรที่เชื่อฟัง, บุตรที่เสมอด้วยบิดามารดาที่ต้องเป็นบุตรที่เชื่อฟัง, บุตรที่มีอะไรด้อยกว่าบิดามารดาก็ต้องเป็นบุตรที่เชื่อฟัง. ที่นี้เขาจะบุตรที่เชื่อฟังเป็นบุตรประเสริฐที่สุด. บุตรที่เชื่อฟังคือบุตรที่ไหว้ทศอย่างถูกต้องนี้แหละ. ทุ่มเทความเคารพ ความอะไรทั้งหมดลงไปในบิดามารดา¹.

มรณานุสรณ์, ภาคผนวก เรื่องที่ ๓ หลักปฏิบัติต่อกิตติเบื่องหน้า
๑๑ ตุลาคม ๒๕๑๓, หน้า ๕๒๐-๕๒๕

ศีลธรรมในสายโลหิต

เรื่องที่เราเคยกล่าวกันมาแล้วต่อไปก็คือว่า ศีลธรรมอยู่ที่ไหน ? ควรจะมองดูให้กว้างให้ลึกลงไป ว่ามีศีลธรรมในสายโลหิต. คนแก่ๆ อาจจะเข้าใจ; พวกเด็กๆ คงจะเข้าใจยาก. แต่มันก็ได้มีอยู่จริง โดยเฉพาะประชาชนชาวไทยเรา มีศีลธรรมอยู่ในสายเลือด สายโลหิต จากบรรพบุรุษ; เพราะว่าบรรพบุรุษของเรา เป็นผู้ที่มีศีลธรรม และก็ถ่ายทอดมาโดยทางสายโลหิต; ฉะนั้น ลูกเด็กๆ เหล่านั้นจึงอบรมง่าย.

มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ให้เราติดตามผู้ตั้งครรรค์ ตั้งอยู่ในศีลธรรมอย่างยิ่ง. ความข้อนี้ มีปรากฏอยู่แม้ในพระไตรปิฎก ว่าพระพุทธมารดา สมาทานศีลธรรมเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่ดำรงครรภ์. เขามีขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างนี้เรื่อยมา ในประเทศอินเดีย, แล้วก็ต้องมีมาถึงประเทศไทยเราด้วย; เพราะว่าประเทศไทยเราก็มีวัฒนธรรมอินเดียมาเต็มทั้ง รวมทั้งพุทธศาสนาด้วย ซึ่งก็ควรจะถือว่า เป็นวัฒนธรรมอินเดียด้วยเหมือนกัน. ฉะนั้น เราก็มีอะไรๆ อย่างอินเดีย ในทางวัฒนธรรม, มีศีลธรรมกันมาเป็นอยู่ในสายเลือด; แต่เวลานั้นตั้ง ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว มันก็มีการเปลี่ยนแปลง.

ครั้นมาถึงยุคที่โลกบูชาวัตถุ ก็หันไปสนใจกันแต่ในทางวัตถุ; ความสนใจในทางศีลธรรมก็จางไป. บางคนอยากจะเด่นรำ จนถึงวันคลอด

ก็ได้กระมัง, มีครรภ์แล้วก็ยังอยากจะเด่นรำ; เพราะวัฒนธรรมใหม่
อยากจะบำรุงบำเรอด้วยวัตถุ, มีวัตถุเป็นเครื่องบำรุงบำเรอ มันก็ต้อง
เปลี่ยนแปลงไปมากในส่วนที่ว่าจะมีศีลธรรมหรือธรรมะ ในสายเลือด
สืบทอดกันมา. ขอให้สนใจสังเกตศึกษาไว้สักอย่างหนึ่งว่า สิ่งที่เรียกว่า
ศีลธรรมนั้นต้องตั้งต้นมาตั้งแต่ในสายโลหิต.

ที่นี่ พอดลอดออกมาเป็นมนุษย์ ศีลธรรมก็ต้องมีในระบบของ
การศึกษาอบรม นับตั้งแต่ทารกลืมตาขึ้นมาในโลกนี้ ก็ต้องให้เขาได้
ถูกแวดล้อม ด้วยสิ่งที่เป็นศีลธรรม, หรือแสดงออกซึ่งศีลธรรม; เรียก
ว่าในการศึกษาการอบรม ตั้งแต่อ่อนแอออกมาจนกว่าจะสำเร็จการ
ศึกษา ก็เต็มไปด้วยศีลธรรม. เดียวนี้เราไม่ทราบ แล้วเราไปทำลาย
ขนบธรรมเนียม ที่เขาทำไว้ดี; ที่ทำมีศีลธรรมมาตั้งแต่อ่อนแอออก.
การศึกษาของเด็กๆ สมัยนี้เราก็ตัดศีลธรรมออกไป ตามแบบสมัยใหม่
ของพวกเขาที่ไม่ต้องการศีลธรรม.

การศึกษาของประเทศไทยเรา ไปตามกันพวกตะวันตก จนถึงกับ
ตัดศีลธรรมออกไปจากระบบของการศึกษา ซึ่งเขาถือว่า มันเป็นเรื่อง
ส่วนตัวของบุคคล; ใครอยากรู้ก็ไปเรียนรู้เอาเอง ไม่ต้องเอามาใส่ไว้ใน
การศึกษาบังคับของลูกเด็กๆ; เขาเกิดความคิดเปลี่ยนตรงกันข้าม
อย่างนี้ การศึกษาศาสนาหรือศีลธรรม มันก็หายไปจากการศึกษาของ
พวกลูกเด็ก ๆ. มันก็เป็นความผิดพลาดในการที่จะมีศีลธรรมอย่างยิ่ง
ไปตั้งแต่เด็ก.

การกลับมาแห่งศีลธรรม, เรื่องที่ ๘ รากฐานของศีลธรรมอันดับห้า (สัทธาปัสสนา : อุนहुมิ)
๒๐ มีนาคม ๒๕๑๙, หน้า ๓๐๓-๓๐๕.

กรรมพันธุ์กับการเลี้ยงดูบุตร

หัวข้อที่ ๑. คุณค่าของศีลธรรมที่มีอยู่ในรูปของกรรมพันธุ์ หรือสายเลือด

ถาม : อยากจะสอบถามท่านว่า เป็นสิ่งที่ยอมรับได้หรือไม่ว่า แม้ในสายเลือดที่เป็นกรรมพันธุ์นั้น ก็มีสิ่งที่เรียกว่าศีลธรรม หรืออย่างน้อยก็เชื้อแห่งศีลธรรมปรากฏอยู่ในนั้น ยกตัวอย่างมาด้วย. ขอให้ตอบมาในข้อนี้ก่อน คือจะยอมรับไหมว่า ศีลธรรมต้องตั้งต้นมาแต่ในสายเลือดของบิดามารดา ?

ตอบ : เป็นไปได้ครับ, แล้วก็เห็นได้ในชีวิตครอบครัวของคนที่มีพ่อแม่มีศีลมีธรรม มีการปฏิบัติตัวที่สงบแล้ว ลูกหลานที่ออกมาก็มีจิตใจรักความสงบเช่นกัน.

[ความมีเชื้อแห่งศีลธรรมในสายเลือด]

นี่ก็เป็นตัวอย่าง ที่พอจะมองเห็นได้ คือยอมรับว่า สิ่งทีเรียกว่าศีลธรรมนั้น จะต้องมิใช่ขึ้นมาจากสายเลือด. ดูตัวอย่างที่สิ่งที่ไม่ใช่

มนุษย์ เช่น มะม่วง มะละกอ ขนุน ทุเรียน อะไรก็ตาม ถ้ามันมีพันธุ์ดีอยู่ในเมล็ดนั้นแล้ว มันก็ออกมาเป็นผลไม้ที่ดี. นี่เข้าใจว่า คงไม่มีใครคัดค้าน; พอมาถึงมนุษย์ ทำไมไม่ยอมรับอย่างนั้นบ้าง. ทำไมหาว่าไม่ยอมรับ? ก็เพราะว่า ไม่สนใจที่จะปรับปรุงพืชพันธุ์นั้นให้ดี, หรือระมัดระวังรักษาพืชพันธุ์นั้นให้ดี.

ถ้าท่านยอมรับก็คงจะยอมรับว่า การที่มีระเบียบปฏิบัติประจำวงศ์ตระกูลที่ดี ตลอดสายยาวยืดยาวของวงศ์ตระกูลนั้น ๆ ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญดังที่เราได้เคยกระทำกันมาแล้ว; หากแต่ว่าเดี๋ยวนี้คนเรามันเปลี่ยนความคิดเปลี่ยนความเชื่อ ไม่ค่อยจะคำนึงถึงเรื่องพืชพันธุ์ที่ดี; ไปเห็นเสียว่าเราจะทำเอาได้ด้วยการศึกษา เป็นต้น.

ถาม : ขอให้ตอบสั้น ๆ อีกครั้งหนึ่งว่า ค่านิยมทางศีลธรรมที่มีอยู่ในสายเลือดหรือกรรมพันธุ์ของมนุษย์นั้น มันคืออะไร ?

ตอบ : คือความสำนึกรับผิดชอบ.

ถาม : เชื้อแห่งศีลธรรมที่มีอยู่ในสายเลือด ที่จะถ่ายทอดไปยังผู้สืบสายโลหิตนั้นมันคืออะไร ?

ตอบ : คือการปฏิบัติครับ เกี่ยวกับการสั่งสอน ถ่ายทอดกันในอิริยาบถที่ดีสืบไป.

ถาม : เอ้า, คืออะไร? ใครว่าอย่างไรอีก ?

ตอบ : คือความรักที่ผู้ให้กำเนิดนั้น มีต่อผู้ที่กำเนิดมาครับ.

ถาม : ใครว่าคืออะไรอีก ?

ตอบ : เข้าใจว่า เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดมาจากบิดามารดาถึงบุตรในแง่ของศีลธรรมทางสายโลหิต. ซึ่งเข้าใจว่า เป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติ กฎแห่งอิทัปปัจจยตา; หรือตัววิชาความรู้ที่ถ่ายทอดตามหลักของชีววิทยาทางแพทย์ มันถ่ายทอดกันได้ ตอนที่แบ่งเซลล์มาผสมกันแล้ว มีอุปนิสัยใจคอถ่ายทอดกันได้. นั่นทางแง่ของวัตถุ; แต่ทางด้านนามธรรม ผมไม่ค่อยทราบ.

เพียงแต่ถามว่า คืออะไร ? ก็ตอบได้หลายอย่าง อย่างที่ว่ามาแล้ว ก็ถูกทั้งนั้นแหละ แต่คงจะไม่หมด. เมื่อถามว่าคืออะไรนั้น มันต่างจากที่ถามว่าอย่างไร. ขึ้นนี้อาจจะขอทราบแต่เพียงว่า คืออะไร.

อยากจะสรุปความว่า คือ วิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ ที่ถ่ายทอดสืบต่อๆ กันไปในลักษณะที่มันดีขึ้นๆ ดีขึ้นๆ ไม่รู้ว่าก็ร้อยก็พันชั่วคนมาแล้ว; เป็นสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะมองไม่เห็นตัว ตั้งอยู่ในฐานะที่เป็นเชื้อสำหรับความเป็นมนุษย์ ที่จะถ่ายทอดต่อๆ กันไปได้ ในลักษณะที่มันดีขึ้นๆ ดีขึ้นๆ.

[การเลือกและบำรุงพันธุ์]

ถาม : ทีนี้ อยากจะถามว่า ที่ออกมาจากพ่อแม่ชั้นแรกคู่หนึ่งนั้น ทำไมมันไม่เหมือนพ่อแม่ หรือเท่ากับที่พ่อแม่มีอยู่แต่เดิม ? ทำไมมันจึงดีขึ้นได้ ? มันดีขึ้นได้เพราะเหตุอะไร ?

ตอบ : เหตุที่ศีลธรรมในรูป หรือในคนรุ่นหลังดีขึ้นกว่าพ่อแม่ ดีกว่าเดิม นั้นเป็นไปตามกฎที่ว่า มันต้องเป็นไปตามปัจจัยภายนอกสิ่งแวดล้อมที่ปรุงแต่ง; มันได้ความรู้ ได้ความคิด ความเห็นขึ้นมาภายหลังจากบทเรียนในชีวิต.

ถาม : จะถ่ายทอดลงไปในโลกได้อย่างไร? ยังเป็นเพียงเชื้อ ยังไม่มีตัว มีตน เป็นก้อน เป็นดุ้น จะถ่ายทอดได้อย่างไร, แล้วในลักษณะที่ดีขึ้น กว่าเชื้อที่พ่อแม่ถ่ายทอดให้ไป.

ถ้ายังนึกไม่ออกก็อยากจะให้สังเกตดู เรื่องทางวัตถุต่อไปอีก. สมมติว่า ทูเรียนที่แรกก็มีแต่พันธุ์ป่าๆ มีคุณสมบัติอย่างนั้นๆ แล้วทำไมมันจึงเกิดเป็นทูเรียนที่บ้าน ที่มันดีขึ้นๆ จนมันแตกต่างกันลิบลับ เหลือที่จะเปรียบเทียบได้; ทูเรียนพันธุ์ป่า กับทูเรียนสวนพันธุ์บ้าน ชั้นดีของเขาก็เป็นที่รู้ และยอมรับกันว่ามันมาจากพันธุ์ป่า. หรือว่าสัตว์ที่เอามาเลี้ยง: ไก่ป่า เป็นไก่บ้าน, ควายป่าเป็นควายบ้าน, ม้าป่า เป็นม้าบ้าน; ทำไมมันจึงต่างกันลิบลับ. แม้แต่สุนัขซึ่งที่แท้ที่แรกก็มีแต่ในป่า จับมาเลี้ยงเป็นสุนัขบ้าน หลายชั่วเข้า มันกลายเป็นสุนัขที่แสนรู้ และงดงาม; นี่เพราะอะไร มันจึงดีขึ้นได้.

ถาม : คำถามถามนิดเดียว ว่าทำไมมันจึงดีขึ้นได้ ทำไมมันจึงไม่เท่าเดิม.

ตอบ : เกี่ยวกับกฎของธรรมชาติที่ว่า มันต้องวิวัฒนาการ. ชีวิต สิ่งต่างๆ สังขารธาตุ มันต้องปรุงแต่งอยู่เสมอ ต้องวิวัฒนาการ เปลี่ยนแปลงไปสู่จุดหมายปลายทางที่ดีขึ้นอยู่เสมอ มันเป็นกฎของธรรมชาติอยู่แล้ว.

ถาม : จะต้องตอบให้ชัดว่า พ่อแม่คุณนั้น มันมีอะไรดี เพียงเท่านี้ แล้วพอคลอดลูกออกมา ทำไมมันจึงไม่ถ่ายทอดมาดีเพียงเท่าที่พ่อแม่คุณนั้นมีอยู่. อย่างต้นทูเรียน ต้นที่ออกมาจากพ่อแม่ชนิดหนึ่ง ทำไมมันจึงดีกว่าพ่อแม่ได้ และมันจะแทรกเข้าไปได้อย่างไร จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมา? การผสมสัตรีก็มีปรากฏอยู่ในข้อนี้ ที่ทำให้ลูกดีกว่าพ่อแม่

เรื่อย ๆ ไป จนได้รับรางวัลประกวดที่ ๑ หรือชนะเลิศ นี่เพราะเหตุอะไร มันจึงดีกว่าพ่อแม่ ?

ตอบ : ผมเข้าใจว่าต้องเลือกพันธุ์ผสม ต้องเลือกพันธุ์ ต้องหาพันธุ์ ที่ดีมาผสมกับพันธุ์ที่ดี.

ถาม : ทำไมไม่ออกมาเท่าพ่อและแม่ล่ะ ? ทำไมดีกว่าพ่อแม่ไปได้ ? ข้อนี้สำคัญมาก ถ้าเราจับความลับข้อนี้ได้ เราจะทำให้คนนี้ดีขึ้น ๆ ได้, ดีกว่าพ่อแม่ และโดยเร็ว; เพราะเหตุไรมันจึงดีขึ้นได้ ?

ตอบ : ถ้าจะอาศัยหลักที่ว่า มนุษย์ชาตินั้น มาจากแหล่งเดียวกัน และไปสิ้นสุดที่แหล่งเดียวกัน นั่นเป็นเรื่องของธรรมชาติ: เพราะฉะนั้นต่อไปข้างหน้า ๆ นี้ รุ่นหลังนี้ มันต้องดิ้นรนเพื่อจะให้อุดหนุน ไปสู่จุดจบของชีวิต ที่ว่า มนุษย์ชาตินี้มันมาจากจุดแห่งเดียวกัน และไปสู่จุดหมายปลายทางแห่งเดียวกัน; ดังนั้น ในระยะที่เป็นชีวิตอยู่นี้ก็ต้องมีการปรุงแต่ง เพื่อให้ได้ด้อยู่เองเสมอ ๆ นอกจากว่า ใครจะไปถูก หรือไปผิดเท่านั้นเอง.

ถาม : ถ้าตอบอย่างนั้น มันกลายเป็นมีความหมายอย่างอื่น คือ เปลี่ยนเนื้อเรื่องไปแล้ว ว่า ที่แรกมาจากสิ่งสูงสุด มาเลวลง ๆ แล้วกลับไปดีขึ้น ๆ จนเหมือนสิ่งสูงสุดตามเดิม; นี่คนละปัญหา. เต๋ยนั้นเราจะพูดไปในทางที่จะเกิดประโยชน์ว่า เราจะปรับปรุงคนให้มีศีลธรรมเพิ่มขึ้นได้อย่างไร โดยอาศัยการถ่ายทอดทางสายโลหิต หรือกรรมพันธุ์นี้ก่อน ?

ตอบ : ต้องมีการคัดเลือกครับ เพราะว่าทั้งชายทั้งหญิง มีส่วนดีที่ไม่เหมือนกัน. ฉะนั้นเราจะเลือกส่วนดีของแต่ละฝ่ายมารวมกัน; ลูกที่ออกมาจะได้ส่วนเด่นของแต่ละฝ่ายไป มันก็ดีกว่าทั้งพ่อทั้งแม่ เพราะว่า ได้ส่วนดีทั้งของพ่อทั้งแม่มา.

คำตอบว่า “ต้องคัดเลือก” นี่เป็นคำตอบที่ถูกข้อหนึ่งแน่ ว่าต้องคัดเลือกพืชพันธุ์ที่ดี; ฉะนั้นปู่ ยา ตา ยาย ที่เขาเลือกคนที่จะมาเป็นลูกเขย ลูกสะใภ้ มันก็มีเหตุผลอยู่; แม้ว่าเขาจะไม่ได้มุ่งหมายลึกซึ้งถึงอย่างนี้ เขาก็ได้ทำไปในลักษณะที่มีผลอย่างนี้.

การผสมสัตว์ก็ต้องเลือกพันธุ์. ที่นี้ พันธุ์ที่มันจะดีนี้ มันก็ต้องเป็นสัตว์ที่เกิดอยู่แล้ว ได้รับการอบรมดี; ตัวที่จะเป็นพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ ก็ได้รับการอบรมดีอยู่เรื่อย แล้วผสมไขว้พันธุ์ ต่างพันธุ์กัน มันก็มีการกระทบกระทั่งกัน หรือว่า attack ต่อกัน จนเกิดของใหม่ได้ คือไม่เหมือนพ่ออย่างเดียว ไม่เหมือนแม่อย่างเดียว จึงเปลี่ยนไปได้ในความไม่เหมือน ก็เกิดเป็นอย่างอื่นขึ้นมา.

[การแวดล้อมด้วยการอบรม]

การเป็นอย่างอื่นขึ้นมา เราทำอย่างไรจึงจะได้ในทางที่ดี ไม่เลวลง ? ก็ต้องมีสิ่งที่จะต้องประพடுத்தกระทำ แวดล้อมอยู่ด้วยการกระทำที่ดี มันจึงให้สิ่งแวดล้อมทั้งหมด ปรากฏอยู่ในลักษณะที่เป็นปกติหรือเป็นความสงบ ที่เรียกกันว่าดี. ในสมัยโบราณจึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีนานาแบบ ที่จะให้การประคบประหงม แก่ผู้ที่เป็นสามีภรรยา ให้อยู่แต่ในลักษณะที่ดี :-

พอตั้งครรรจ์ขึ้นมา ก็ให้ทำพิธีการต่างๆ ที่จะกล่อมเกลাজิตใจหญิงมีครรภ์นั้น ให้เป็นไปแต่ในทางดี อยู่แต่ในทางดี เขาเรียกว่าพิธีคัพภบริหาร; ไม่ใช่วัตถุสิ่งของ แต่ว่ารวมทั้งวัตถุสิ่งของก็ได้; โดยเจตนา นั้น คือการกระทำพิธีแวดล้อมจิตใจของหญิงมีครรภ์นั้น ให้รู้สึกไปแต่ในทางที่ดี. พบอยู่แต่ในพระบาลี ว่าทำพิธีคัพภบริหาร ซึ่งแต่ก่อนนั้นก็คงจะเคยมี แม้ในประเทศไทยเรา ซึ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมมาจากประเทศ

อินเดีย แล้วมันก็ค่อยหายไป เลือนไป เพราะคนค่อยๆ หันมานิยมในทางวัตถุมากขึ้น ไม่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีในทางจิตใจเอาไว้ มันก็หายไป ๆ.

ที่เรียกว่าหายไปนี้ คือมันเปลี่ยนไป ๆ ก็เปลี่ยนไปในทางวัตถุ เห็นแต่ทางวัตถุ ไม่เป็นไปในทางศีลธรรมอันสงบ; ฉะนั้น ลูกออกมาก็สวยกว่าพ่อแม่ได้ ฉลาดกว่าพ่อแม่ได้. แต่การรักความสงบ รักความดี รักความจริง มันอาจจะน้อยกว่าพ่อแม่ก็ได้; เพราะสิ่งแวดล้อม หรือการกระทำทั้งหลายมันเป็นไปในลักษณะอย่างนั้น.

พ่อแม่ที่นั่งอยู่ที่นี้ ก็ลองไปคิดดูเถอะว่า ตัวมีความมุ่งหมายอย่างไร อธิษฐานจิตอย่างไรในการที่ลูกจะเกิดมาและเติบโต. ดูจะมีความมุ่งหมายแต่จะให้สวย ให้เก่ง ให้อะไรไปด้วยกันเสียทั้งนั้น ไม่ค่อยจะนึกคิดถึงศีลธรรม; ฉะนั้น เราได้ลูกหลานสมัยนี้ แต่ในทางที่มันสวยงาม เเจ๋ยวฉลาด แต่ไม่ค่อยมีศีลธรรม. เพราะว่าพ่อแม่เองไม่ค่อยได้คิดถึงศีลธรรม; เพราะมันยุ่งยากมากไปจนไม่ค่อยมีเวลาคิดก็ได้, หรือมีเวลามันก็ไม่คิดก็ได้; มันก็หลงไปในทางวัตถุทางเนื้อหนัง ยิ่ง ๆ ขึ้นไปเหมือนกัน. นี่มันทำให้พันธุ์เลวลงในส่วนศีลธรรม; แต่มันสวยงามขึ้นในฝ่ายวัตถุธรรม.

ข้อนี้คนที่มียายุสัก ๑๐๐ ปี ก็พอจะสังเกตเห็นได้ว่า เด็ก ๆ สมัยนี้มันสวยขึ้น สวยขึ้นทุก ๆ ช่วงอายุคน; นี่มันทางวัตถุ ทางเนื้อหนัง; แล้วเด็ก ๆ ก็เรียนเก่งขึ้น เพราะพ่อแม่ก็เรียนเก่งมาก่อน. แต่เรื่องทางความสงบรำงับบังคับความรู้สึก ซึ่งเป็นรากฐานของศีลธรรมนั้น มันไม่ค่อยมี; นี่จึงไม่เป็นกรรมพันธุ์ที่ดีเพื่อศีลธรรม, แต่เป็นกรรมพันธุ์สำหรับความยุ่งเหยิง สำหรับกิเลส สำหรับความเยื้องแย่ง สำหรับความระส่ำระสาย.

ขอให้มองดูข้อที่ ๑ นี้ว่า คุณค่าของศีลธรรมที่ถ่ายทอดทางสายเลือดนั้น มันก็สำคัญที่สุดอยู่ข้อหนึ่ง.

๐ ๐ ๐

หัวข้อที่ ๒. คุณค่าที่แสดงออกมาให้เห็นชัด ตามที่ปัจจัย ภายนอกแวดล้อม.

ที่นี่ เมื่อเกิดมาแล้ว มันก็มีการแวดล้อม คือการให้การศึกษา ให้การอบรม ให้การกระทำต่าง ๆ เมื่อเกิดมาแล้ว; นี่ก็มีส่วนหนึ่งต่างหาก.

ถาม : อันไหนจะสำคัญกว่ากัน คุณค่าทางศีลธรรมที่มีมาในสายเลือดกับคุณค่าทางศีลธรรมที่เราจะอบรม เมื่อเขาเกิดออกมาแล้ว; ๒ อย่างนี้อย่างไหนมันสำคัญกว่ากัน? มีความเห็นอย่างไร ลองว่ามา?

ตอบ : เข้าใจว่า สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ นี้ รู้สึกว่าจะมีความสำคัญมากกว่า; แต่ว่าไม่มีหลักฐานแน่นอน แต่รู้สึกว่าจะมีความสำคัญมากกว่า. เพราะมีตัวอย่างมาก ที่ได้กลดออกจากพ่อแม่แล้ว พ่อแม่ไม่เลี้ยงตั้งแต่วันแรกเกิดใหม่ ๆ แล้วไปอยู่ที่ไหน ไปอยู่กับใคร ที่เลี้ยงเป็นอย่างไร แล้วมันมักจะเป็นอย่างนั้น ซึ่งมีตัวอย่างอยู่มากมาย.

ถาม : เอ้า, ใครอีก? มีความเข้าใจเป็นอย่างไรรอีก? กรรมพันธุ์สำคัญกว่าหรือว่าการอบรมที่หลังสำคัญกว่า?

ตอบ : ผมเข้าใจว่า ต้นเหตุมันอยู่ที่กรรมพันธุ์ แต่มันประกอบด้วย การอบรมด้วย. เรื่องสำคัญ นี้ผมเข้าใจว่า เป็นเรื่องความลึกซึ้งของจิตใจ; นี่ผมเข้าใจจะเป็นกรรมพันธุ์มากกว่า.

ถาม : เอ้า, ใครอีก ?

ตอบ : ผมรู้สึกว่ สิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลมากครับ คือว่า สามารถที่จะให้เปลี่ยนแปลงได้ ทั้งภาวะของจิตใจ และส่วนที่เป็นร่างกาย; เพราะเหตุอีกอย่างหนึ่งว่า ชีวิตนี้ต้องการอยู่รอด; ฉะนั้น มันจะต้องเปลี่ยนแปลงตามสิ่งแวดล้อมให้ได้; ผมจึงยืนยันว่า สิ่งแวดล้อมยังมีความสำคัญกว่า.

ถาม : ใครอีก ?

ตอบ : ผมว่ามันเท่าๆ กันครับ เพราะว่าถ้าหากว่าตีมาตั้งแต่กรรมพันธุ์แล้วมันก็ตีไปแล้ว ๕๐ แล้ว เหลืออีก ๕๐ คือการที่จะออกมาพบกับปัจจัยภายนอก ซึ่งก็มีความสำคัญเท่าๆ กัน.

[สิ่งแวดล้อมสามารถเปลี่ยนแปลงกรรมพันธุ์]

ได้ถามว่า พวกที่เห็นว่า เท่าๆ กันนี้ ออกจะได้เปรียบ เพราะเป็นเรื่องที่พิสูจน์ยาก พิสูจน์ไม่ได้; แต่ให้เข้าใจว่า คำว่า “สำคัญเท่ากัน” นี้มีข้อยกเว้นบางอย่าง คือมาคนละ ๕๐ เปอร์เซนต์ คือครึ่งต่อครึ่งจริง แต่ว่าครึ่งที่แล้วมานั้น มันสิ้นสุดไปแล้ว มันผ่านพ้นไปแล้ว; ส่วน ๕๐ หรือ ครึ่งหลังนี้ มันยังกำลังจะวิวัฒนาการ คือมันยังเปลี่ยนแปลงได้ตามสิ่งแวดล้อม. นี่เป็นกฎเรื่องกรรม; เมื่อได้ทำกรรมอะไรลงไป มันก็มีผลเกิดขึ้นตามกฎนั้นๆ คือเท่านั้นอย่างถูกต้อง. ที่นี้ส่วนที่คลอออกมาแล้ว มันเป็นโอกาสที่จะอบรมได้มาก แม้ว่าคำหรือน้ำหนักจะมีมาอย่าง ๕๐ ต่อ ๕๐ เท่ากัน แต่ซีกหลังนี้ มันมีโอกาที่จะอบรมเรื่อย เพิ่มขึ้นได้เรื่อย, เพิ่มขึ้นได้เรื่อย, มันจึงเปลี่ยนแปลงไปตามกฎแห่งกรรม จนกระทั่งกลายเป็นพระอรหันต์ไปก็ได้.

เราอย่าลืมว่า กรรมพันธุ์ เชื้อที่ถ่ายทอดมาทางสายเลือดนั้น มันก็สำคัญมาก; เช่นเดียวกับทุเรียน ถ้าเป็นพันธุ์ที่ไม่ดี แล้วจะมาให้บุยุบารุงกันเดี๋ยวนี้นั่นก็ตีไปไม่ได้. ส่วนทุเรียนพันธุ์ดีมาแล้ว พอปลูกแล้วมีการบำรุงอย่างใหม่ อย่างแปลกออกไปอีก มันก็จะดีกว่าพ่อแม่เดิมได้ เพราะอำนาจแห่งการกระทำในชั้นหลัง ที่เรียกว่า สิ่งแวดล้อม คือได้แก่สิ่งที่เรียกว่า กรรม.

ดังนั้น สำหรับมนุษย์เรา เมื่อมันมีความดีมาในสายเลือด ในกรรมพันธุ์ ครึ่งหนึ่งคือ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ จากพ่อแม่; นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ดีแน่. พอออกมาแล้ว ได้รับการอบรมอย่างไร? ถ้าได้รับการอบรมผิด มันก็เลวได้; เหมือนทุเรียนใส่ปุ๋ยผิด อะไรผิด มันก็เลวได้. แต่ถ้าได้รับการอบรมที่ดี มันก็ดีกว่าเดิมได้ ดีจนเป็นพระอรหันต์ก็ได้; ความสำเร็จในระยะหลัง มันจึงอยู่ที่กฎของการกระทำ แล้วแต่ว่าจะเอาอะไรใส่ลงไป

รวมความว่า การสำเร็จประโยชน์ในขั้นสุดท้าย นี้อยู่ที่การกระทำ หรือการอบรม ที่จะทำให้เชื่อเลวลงก็ได้, ให้เชื่อดีไปกว่าเดิมก็ได้; แต่ก็ไม่ยกเลิกความดีที่มีมาในกรรมพันธุ์; ฉะนั้น เพื่อให้มนุษย์ดีในทางศีลธรรมก็จะต้องมีพืชพันธุ์ที่ดี ที่เลือกมาแล้ว ที่อบรมมาดี จนมีพืชพันธุ์ที่ดี คลอดออกมาเป็นลูก แล้วยังได้รับการอบรมดีอีก มันก็เลยดีถึงที่สุด.

ฉะนั้น ขอให้พิจารณาดูด้วยว่า มันเป็นไปได้ตามนี้หรือไม่? หรือถ้าไม่เห็นด้วย จะคัดค้านเสียเดี๋ยวนี้อย่างไรก็ได้ มีความเห็นอย่างไรก็ลองว่ามา ในการที่จะวางกฎลงไป ว่าต้องทำพืชพันธุ์ให้ดี; และพอคลอดออกมาแล้ว ต้องอบรมให้ดีที่สุด, ให้เป็นการกระทำที่ถูกต้อง ก็จะได้มนุษย์ดีได้ตามที่เราราวรณา.

นี่เรื่องในสายเลือดหรือกรรมพันธุ์ คือ สิ่งที่จะถ่ายทอดจากชั่วอายุคนถึงชั่วอายุคนในแง่ของ คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ เราจะต้องแวดล้อมให้ดีที่สุดตลอดเวลา.

ถาม : ที่นี้ในหัวข้อที่ ๒; หัวข้อที่ ๑ คือกรรมพันธุ์หรือสายเลือด, หัวข้อที่ ๒ คือ เบิกบานออกมาเป็นมนุษย์ เป็นคนแล้ว ก็มีปัจจัยแวดล้อม เราลองทายดูซิว่า สิ่งแวดล้อมนี้คืออะไร ?

ตอบ : สิ่งแวดล้อมนี้ก็คือ ที่เราเรียกเป็นภาษาอยู่เดี๋ยวนี้ว่า คุณค่าทางสังคม นี่คือนี่สิ่งแวดล้อม, จะเรียกว่า เป็นประเพณีหรือวัฒนธรรม หรืออะไรก็ได้ ที่ทำอยู่เดี๋ยวนี้ ในการกิน การอยู่ การนอน การเที่ยว การใช้ของอะไรต่าง ๆ ที่เรียกว่า คุณค่าในสังคม ว่าอะไรมีค่า อะไรไม่มีค่า; นี่คือนี่สิ่งแวดล้อม ที่จะทำให้เด็กที่เกิดมาใหม่นี้ เปลี่ยนแปลงไปตามคุณค่าพวกนี้แหละ; ซึ่งล้วนแต่มาจากความคิดความเห็นที่เราให้คุณค่าแก่มันเท่านั้นเอง.

ถ้าเราจะพูดว่า การแวดล้อมทางสังคม โดยสังคม นั้นมันกระโดดเร็วเกินไป; จะต้องนึกถึงการศึกษา, การอบรมกันแต่ก่อนแต่ออก เมื่อยังนอนอยู่ในเบาะ ให้เป็นขึ้นมาอย่างถูกต้อง ก่อนจะไปมีการสังคม นอกบ้าน. ข้อนี้ก็ถูกแล้ว ตามตัวหนังสือ จะเรียกว่า การสังคมก็ได้ คือ พ่อเด็กเกิดออกมาชั่วโมงเดียวเท่านั้น มันก็เรียกว่ามีการสังคมได้ คือมี พ่อและแม่ หรือผู้ที่เข้าไปแตะต้อง; นี่ก็เป็นการสังคมได้, จะเรียกว่าสิ่งแวดล้อมได้ จะเรียกว่าสังคมก็ได้; แต่ยังไม่เรียกดีกว่า.

คำว่า “สังคม” เอาไปไว้เรียกต่อเมื่อเด็กโตแล้ว ไปเล่นหัวกับใครได้, ได้รับการแวดล้อมอย่างไรภายในสังคมนั้น; เพราะต้องมีการอบรมศึกษาอย่างสม่ำเสมออย่างถูกต้อง ตั้งแต่ก่อนแต่ออก ไปจนกระทั่งตาย. แต่ว่าเดี๋ยวนี้จะตั้งปัญหาขึ้นมาว่า การให้การแวดล้อมอบรมอย่างนี้ นั้นโดยใจความคืออะไร ? โดยใจความนั้น อยากจะให้เล็งไปถึงในข้อที่ว่า คือ การต้อนรับกรรมพันธุ์, แล้วปรับปรุงขยายพัฒนาให้กลายเป็น พืชพันธุ์ใหม่ที่ดี.

[การต้อนรับและพัฒนากรมพันธู์]

การแวดล้อมนี้ คือการต้อนรับกรรมพันธู์ที่มีมาแล้วในสายเลือดของเรา ที่ติดมาในทารกนั้น; การที่เราแวดล้อมมัน นั่นคือการต้อนรับคุณค่าทางกรรมพันธู์ที่มีมาแล้วในสายเลือด; คือการยอมต้อนรับให้เหมาะสม. ที่นี้ ต่อจากนั้นก็พัฒนามัน. พัฒนาคือ ทำให้ดีขึ้น ๆ ต่อไปใหม่ ให้เบิกบานและให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ให้สุดเหวี่ยง อย่างนี้มากกว่า; จึงเรียกว่าการต้อนรับแล้วพัฒนามัน. การศึกษาอบรมตั้งแต่คลอดออกมา จนกระทั่งตายนี้ ก็คือสิ่งนี้.

ถ้าจะถามว่า การทำการต้อนรับ แวดล้อมนี้คืออะไร? ก็คือต้อนรับความดี ที่มีมาในกรรมพันธู์, และทำให้วิวัฒนาการต่อไปในทางที่ดีขึ้น. แล้วเราจะปฏิบัติอย่างไรเกี่ยวกับข้อนี้? ก็คือบิดามารดานั้นแหละ จะต้องรู้เรื่องนี้ แล้วก็ทำให้มันเป็นการต้อนรับ. ถ้าต้อนรับไม่ดี ก็อาจจะทำลายบางส่วน บางอย่างเสียก็ได้; เหมือนมือรับของไม่ดี ทำให้บี้แบนไป ทำให้สกปรกไปก็ได้.

การพัฒนาก็ต้องพัฒนาอย่างถูกต้อง ตั้งแต่อ่อนแอออกมาอีกเหมือนกัน; จนเป็นเด็ก จนเป็นหนุ่มสาว จนเป็นผู้ใหญ่เองแล้วก็ต้องพัฒนากันเรื่อยไป.

นี่คือค่าของศีลธรรมที่แสดงออกมา ในเมื่อสัตว์นั้นได้รับการต้อนรับและพัฒนา หลังจากที่คลอดมาแล้ว คือ เพาะปลูกกรรมพันธู์นั้นให้เป็นพันธู์ที่ดีเต็มที่ต่อไป.

หัวข้อที่ ๓. คุณค่าทางศีลธรรมกับมนุษย์จะต้องมีทุกอิริยาบถ.

คุณค่าทางศีลธรรมที่มนุษย์จะต้องมีทุกอิริยาบถ นี้เราไม่ได้พูดถึงกรรมพันธุ์ หรือไม่ได้พูดถึงการอบรมที่แวดล้อมโดยตรง; แต่เราพูดถึงความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องประพฤติกระทำด้วยตนเอง หรือด้วยการช่วยเหลือของผู้ช่วยเหลือก็ตาม ให้มีสิ่งๆ ที่เรียกว่า ศีลธรรมนั้นอยู่ทุกอิริยาบถ ตั้งแต่คลอดออกมา จนกระทั่งตาย.

ขอให้ลองพิจารณาดูให้ดี ให้มองเห็นความจริง เห็นข้อเท็จจริงข้อนี้ เพื่อว่าจะได้ทำอย่างระมัดระวัง ละเอียดลอถึงที่สุด. เดียวนี้ตามที่เราสังเกตเห็นอยู่ได้กระทำกันอย่างหยาบ ๆ ไม่ระมัดระวังให้ถูกต้อง ให้นำชมทุกกระเบียดนิ้ว แล้วก็ติดนิสัยเลวอันนี้มาจนกระทั่งโตเป็นผู้ใหญ่. บวชเป็นพระเป็นเณร แล้วก็ยังเลวถึงขนาดที่ว่าทำอะไรก็ทำหยาบ ๆ หัวดี ๆ; มองข้าม; ไม่ทำอย่างละเอียดลอให้แสดงถึงความมีศีลธรรมอยู่ทุก ๆ อิริยาบถ. เป็นผู้นำทางธรรม ทางศาสนาอยู่แล้ว ยังทำหยาบเสียเอง ไม่มีลักษณะแห่งศีลธรรมอยู่ทุกอิริยาบถ; แล้วทำไมจะไปเกณฑ์ให้ชาวบ้านทำ. ข้อนี้ต้องขอร้องเป็นพิเศษ ว่าต้องทำ.

[การพัฒนาการให้มีศีลธรรมทุกอิริยาบถ]

คนทุกคนจะต้องระมัดระวังในการพัฒนาการ ที่คลอดออกมาจากท้องแม่ โดยมีหลักที่จะยึดถือทางศีลธรรมว่า จะทำอย่างละเอียดลอ สุขุมถึงที่สุด ไม่ให้ยกเว้นแม้แต่กระเบียดนิ้วเดียว ที่จะป็นช่องโหว่สำหรับความไม่มีศีลธรรม จึงขอให้ไปตรวจสอบกันเสียใหม่ สังคายนาเสียใหม่ นับตั้งแต่ว่าคลอดออกมาจากท้องแม่ จะต้องได้รับการอบรมแวดล้อมให้มีศีลธรรมอยู่ตลอดเวลา อย่าไปทำผิด คือไปแวดล้อมด้วยสิ่งๆ ที่ทำให้ไม่มีศีลธรรม.

อย่างไรก็ดี ขอนี้ยอมรับว่ามันเป็นของยาก ที่ว่าใครจะมีความรู้ ความเข้าใจถูกต้องสมบูรณ์ จนถึงขั้นที่จะมาจัดทำ ให้ทารกที่ออกมา นั้น ได้รับการแวดล้อมด้วยสิ่งที่ส่งเสริมศีลธรรม โดยด้านเดียว. แต่ถึงอย่างไรก็ดี บรรพบุรุษสมัยก่อนโน้น เขาก็มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี ที่ได้ทำกันมาแล้ว เพื่อมีผลอย่างนี้อยู่ไม่น้อย; เราไปละทิ้งเสียบ้าง เปลี่ยนแปลงเสียบ้าง กระทั่งมลายโง่เขลา ไม่รู้ว่าจะทำอะไร มันก็สูญหายไปเสีย. ควรจะรื้อฟื้นกันขึ้นมาใหม่มาทำให้ลูกทารกนั้นได้รับการแวดล้อมที่ถูกต้อง ในการที่จะเป็นผู้มีศีลธรรมไปตั้งแต่แรกคลอดออกมา; มันเป็นเรื่องยืดเยื้อ มีรายละเอียดมาก พูดที่นี้ก็ลำบาก แต่ก็ให้ไว้แต่หัวข้อ ซึ่งเอาไปคิดได้เอง.

ที่นี้ต่อมาก็ถึงขั้นที่จะมีชีวิตอยู่ ตั้งแต่เกิดจนตาย อีกเหมือนกัน จะต้องบริหารร่างกาย หรือเป็นอยู่ ที่เรียกกันว่า: เรื่องกิน เรื่องอยู่; กิน อยู่ ใช้ สอย อะไรก็ตาม จะต้องประกอบอยู่ด้วยศีลธรรม จะต้องเป็นผู้มีหิริโอตตปะอย่างเต็มที่ อยู่ในจิตใจ ในความคิดความนึก. ต้องไม่ทำความชั่วเมื่อได้โอกาส คือคนไม่เห็น, ฉะนั้น จะต้องอบรมให้เขามีความละเอียด แม้อยู่คนเดียว ก็ไม่กล้ากระทำการสิ่งที่ไม่น่ายุ; นี่มีรายละเอียดมาก ไปศึกษาเอาเอง :-

ตั้งแต่กินอาหาร ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ อาบน้ำ อาบท่า อะไร ขอให้ทำด้วยสติสัมปชัญญะ ที่ส่งเสริมศีลธรรม. อย่าไปทำตามอะไรก็ไม่รู้; ไม่รู้จะเรียกว่าอะไรก็เรียกว่า วัฒนธรรมใหม่ ๆ, วัฒนธรรมสมัยใหม่ซึ่งปราศจากหิริและโอตตปะ. ในการพูดในการจา การนุ่งการห่ม การอะไรต่าง ๆ ที่ไม่มีหิริและโอตตปะนั้น อย่างให้มันมีเข้ามา. และขอให้สังเกตดู จนถึงกับไม่ดูถูกดูหมิ่นวัฒนธรรมโบราณ โดยเฉพาะของคนไทยเรา มีที่หิริและโอตตปะมาก; เช่นว่าข้างนอกนุ่งห่มอย่างไร

เข้าไปในห้องน้ำ ห้องส้วมที่มืดซิด ก็ยังมีวัฒนธรรมที่ระมัดระวังอย่างนั้น
อย่างนี้เป็นต้น. นี่เรียกว่าในชีวิตที่เป็นอยู่ประจำวันก็มีศีลธรรม.

ทีนี้ อันสุดท้าย ก็หน้าที่การงาน เรามีชีวิตอยู่นั้นส่วนหนึ่ง และ
เราต้องทำการทํางาน โดยเฉพาะก็คืออาชีพ ซึ่งมีการขยายวงออกไป ถึง
การเกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรืองานสังคม เรามีหน้าที่การงานจนตาย; ทีนี้
ก็เราก็ระมัดระวังการงานนั้น ให้มีศีลธรรมอยู่ในตัวการงาน.

สรุปความข้อนี้กันเสียที่ว่า ค่านิยมในรูปแบบต่างๆ กัน ของ
ศีลธรรมสำหรับมนุษย์ และที่เกี่ยวกับมนุษย์นั้น ให้ดูค่านิยมของมัน
นับตั้งต้นมาตั้งแต่กรรมพันธุ์ ที่ถ่ายทอดมาจากบิดามารดาทางสายโลหิต;
แล้วก็มาดูตอนที่คลอดออกมาแล้ว ได้รับการแวดล้อมอย่างมีศีลธรรม;
แล้วก็ดูให้ละเอียดไม่มีช่องว่างแม้แต่นิดเดียวว่า จะต้องประกอบอยู่ด้วย
ศีลธรรมนี้ทุก ๆ อิริยาบถ นับตั้งแต่เกิดออกมา นับตั้งแต่การกินการอยู่
เพื่อมีชีวิตอยู่ กระทั่งถึงการมีการศึกษา ทำการ ทํางาน ตามที่มนุษย์
ควรจะทำ อย่างมนุษย์ที่จะต้องทำ ทำด้วยความมีมนุษยธรรม; ไม่ใช่ว่า
จำเป็นจะต้องหาเลี้ยงชีพเพียงอย่างเดียว หรือว่าเพื่อความสนุกสนาน
ทางเนื้อทางหนัง ทางอายตนะอย่างเดียว. นี่คือศีลธรรมที่มีคุณค่าใน
รูปแบบต่างๆ กัน ที่เกี่ยวกับมนุษย์คนหนึ่ง ๆ.

ความรู้สึกที่จะเกิดขึ้นมาว่า “สัตว์ทั้งหลายเป็นชีวิตเดียวกัน” นั้นค่อนข้างจะยาก. ถ้าเรารู้สัตว์เดรัจฉานดูจะมีไม่ได้ ที่จะเกณฑ์ให้สัตว์เดรัจฉานมีความรู้สึกที่สัตว์ทั้งหลายคือชีวิตทั้งหลายทุกตัวนี้ เป็นชีวิตเดียวกันกับเรา; นี่คงเป็นไปได้ไม่ได้ เพราะมันคิดไม่เป็น มันไม่ใช่มนุษย์. ฉะนั้น อันนี้เป็นจุดแบ่งแยกระหว่างมนุษย์กับสัตว์เดรัจฉานเพราะมนุษย์คิดได้ มันอาจจะคิดได้, มันอาจจะมองเห็นด้วยว่า ในแง่หนึ่ง เราเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันจริงๆ เพราะมนุษย์มันมีปัญญา.

เพราะฉะนั้น ถือว่า ธรรมชาตินี้เป็นเครื่องแบ่งแยกมนุษย์ให้แตกต่างจากสัตว์เดรัจฉาน ควรจะถือเอาเป็นรากฐานอันแรกที่สุด; เหมือนกับว่าแผ่นดินอันหนาแน่นมั่นคง เป็นที่ตั้งอาศัยแห่งสิ่งทั้งหลายทั้งปวง. ถ้าใครไม่มีความรู้สึกอย่างนี้ คือไม่มีความรู้สึกที่ “สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่ เจ็บตาย” แล้ว คนนั้นเรียกว่ายังไม่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดีกว่า ควรจะถือว่าเขายังไม่เป็นมนุษย์ก็ได้ ยังเหมือนกับสัตว์เดรัจฉานทั่วๆ ไป ที่มันไม่มีความคิดว่า “สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น”.

นี่เป็นการประเสริฐที่สุด ที่คนแต่ก่อนเขาสอนกันอย่างนี้ เขาท่องกันอยู่อย่างนี้, บิดามารดา สอนลูกสอนหลานให้ท่องบทนี้. นี่เป็นวัฒนธรรม เป็นธรรมเนียมในสมัยโบราณ. เดียวนี้มันหายไป มันน่าเสียดาย. ฉะนั้น ขอให้บิดามารดาทั้งหลาย ช่วยสอนมนต์บทนี้ให้ลูกหลานที่เพิ่งคลอดออกมาตาต้า ๆ รู้จักท่องมนต์บทนี้กันเสียบ้างว่า “สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น.

มันจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจ ไม่สำคัญ ไม่เป็นประมาณหรอก เราให้รากฐานอันสำคัญไว้แล้วกัน มันค่อย ๆ รู้เองทีหลังได้; สอนนกแก้วนกขุนทอง ให้อ่านอย่างนี้กันบ้างก็ยิ่งดี. ถ้านกแก้วนกขุนทองมันร้องอย่างนี้ได้มันก็เข้าหูคน คนก็จะเกิดความคิดความนึกขึ้นได้. ให้ถือว่านี่เป็นเส้นเขต, เป็นเขตแดน และเป็นเครื่องแบ่งแยกให้คนต่างจากสัตว์ เพราะว่าสัตว์คิดอย่างนี้ไม่เป็น คนคิดเป็น¹.

“เมื่อบิดามารดาไม่มีศีลธรรมแล้ว มันจะมีสายเลือดไหนที่จะมีศีลธรรมติดมา?”

ป้อมปราการทางศีลธรรม

ขอให้ผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลายจงเป็นเหมือนกันกับป้อมปราการทางศีลธรรมของมนุษย์. ให้ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลาย จงเป็นคุณพ่อ คุณแม่ คุณปู่ คุณตา คุณย่า คุณยาย อะไรตามชั้น; ผู้เฒ่าสูงอายุนี้จึงตั้งตัว

¹ การกลับมาแห่งศีลธรรม, เรื่องที่ ๔ รากฐานของศีลธรรมอันดับหนึ่ง [ความรู้สึกเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมด : แผ่นดิน] ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙, หน้า ๑๔๔-๑๔๖.

² การกลับมาแห่งศีลธรรม, เรื่องที่ ๑๐ ใบ ดอก ผล แห่งศีลธรรม (มรรค ผล นิพพาน) ๓ เมษายน ๒๕๑๙, หน้า ๔๑๓

เป็นบ่อมปรากฏ, คือมีความหมายเป็นที่มั่นที่จะล้มละลายไม่ได้, จะยึด
หน่วงความมีศีลธรรม ในโลกนี้ไว้.

คนแก่นี้จะต้องเป็นผู้ยืนอยู่เป็นตัวอย่างที่ดี; ไม่ต้องพูดถึงว่าจะไป
เป็นผู้ชักจูงให้ทำลายศีลธรรมเสียเอง, คือจะไม่ยอมเป็นเด็ดขาดที่จะให้
ลูกหลานไปทำลายศีลธรรม. ตัวเองก็ตั้งอยู่อย่างมีศีลธรรม เป็นแบบฉบับ
ที่ดี แสดงความอดกลั้นอดทน, ให้เป็นตัวอย่างที่ดี ที่จะมีศีลธรรม; แล้ว
ก็จะพร่ำสอนไม่ขาดปาก, ขอร้องไม่ขาดปาก ให้ลูกหลานตั้งมั่นอยู่ในทาง
ศีลธรรม. นี่แหละบิดามารดาในชั้นสูงอายุ เป็นปู่ เป็นตา เป็นย่า เป็น
ยายนี้ ก็จะกลาย พระเจ้าผู้โปรดสัตว์ทั้งหลาย ขึ้นมาทีเดียว.

ถ้าใครดำเนินชีวิตลุล่วงปลอดภัยไปรุ่งขึ้นมาถึงขั้นนี้ ก็นับว่าเป็นชีวิต
ที่ประเสริฐ ได้เป็นคนแก่ที่เป็นพระอรหันต์ประจำบ้านเรือนโดยแท้จริง;
ตามพระพุทธภาษิตที่ได้ตรัสไว้ว่า บิดามารดาเป็นพระอรหันต์ใน
บ้านเรือน, คือเป็นบุคคลสูงสุด ประเสริฐเหมือนกับเป็นพระอรหันต์
(อาहुเนยบุคคล).

เรามองดูถึงข้อนี้ที่จะเป็นอย่างไร ก็พบว่า เพราะบิดามารดา,
ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลาย ตั้งตนอยู่ในลักษณะอย่างนี้; เพราะว่าตัวเองเคย
ผิดพลาด, หรือว่าเคยถูกต้อง, หรือว่าเคยมากมายทั้งผิดทั้งถูก เคย
กระทำความที่เขารายกว่าไซกไซน จนรู้อะไรดี จนละสิ่งที่ควรละไปได้,
แล้วทำสิ่งที่ควรกระทำมาตลอด ก็เลยทำให้เป็นตัวอย่างด้วย, แล้วก็
ผู้ควบคุมลูกเด็ก ๆ ให้เป็นไปตามตัวอย่างนั้นด้วย, และก็มีศรัทธาที่จะตาย
กับสิ่งนี้โดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลง โดยไม่ยอมพ่ายแพ้ คือว่ายอมตายกัน
กับความถูกต้องให้เด็ก ๆ ดู. เด็ก ๆ ก็จะเกิดนิสัยบูชาความถูกต้อง แม้
จะต้องเสียชีวิต ก็จะต้องเอาความถูกต้องไว้เป็นหลัก.

นี่ ศีลธรรม ก็จะมี จนถึงกับว่าเราจะปลุกฝังความรู้สึกที่สำคัญที่สุด คือ “สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น” ลงไปในจิตใจของกุลบุตร กุลธิดาทั้งหลายได้; เรียกว่าประสบความสำเร็จในการที่จะมีแผ่นดินสำหรับต้นไม้งามแห่งศีลธรรม. นี่เราต้องช่วยกันกระทำให้มีขึ้นมาในลักษณะอย่างนี้; นี่เรียกว่ามีอุดมคติข้อแรกว่าอย่างนี้; แล้วต้องช่วยกันทำให้เป็นไปตามอุดมคตินั้น¹.

---

¹ การกลับมาแห่งศีลธรรม, เรื่องที่ ๑๑ การทำความเจริญงอกงามของศีลธรรม (ปลุกฝัง - รักษา - ดอกผล - แพร่พันธุ์)
๑๐ เมษายน ๒๕๑๙, หน้า ๔๗๒-๔๗๓.

แม่ที่แท้จริง..

ไม่ได้เสียลูก ออกมาด้วย ทนร้อนนี้;
แต่ด้วย :-

๑. ด้วยความรัก ที่จะเป็นลูก ประคับประคอง
๒. ด้วยเสียสละ เพื่อให้ลูกมีความสุข
๓. ด้วยความอดทนของพ่อแม่ (เพราะรัก)

สรรณิพนธ์พุทธทาส : สตรี ในฐานะมารดาของโลก

:- ภาคผนวก

หนังสืออ้างอิง

ธรรมโฆษณของพุทธทาส เรื่อง :

- การกลับมาแห่งศีลธรรม ลำดับที่ ๑๘.ก บนแถบพื้นสีแดง
- ไกวัลยธรรม ลำดับที่ ๑๒.ก บนแถบพื้นสีแดง
- ค่ายธรรมบุตร ลำดับที่ ๓๗ บนแถบพื้นสีน้ำเงิน
- ขรรษาธรรม ลำดับที่ ๑๗.ก บนแถบพื้นสีแดง
- ใจความแห่งคริสต์ธรรมเท่าที่พุทธบริษัทควรทราบ ลำดับที่ ๔๔.ก บนแถบพื้น สีม่วง
- ตูลากาภิธรรม เล่ม ๑ ลำดับที่ ๑๖ บนแถบพื้นสีแดง
- ธรรมบรรยาย ระดับมหาวิทยาลัย เล่ม ๑ ลำดับที่ ๓๖ บนแถบพื้นสีน้ำเงิน
- ธรรมศาสตร์ ลำดับที่ ๔๐ .ก บนแถบพื้นสีน้ำเงิน
- นวกานูศาสน์ ลำดับที่ ๓๙ บนแถบพื้นสีน้ำเงิน
- บรมธรรมภาคต้น ลำดับที่ ๑๙ บนแถบพื้นสีแดง
- พุทธจริยา ลำดับที่ ๑๑ บนแถบพื้นสีแดง
- มหิดลธรรม ลำดับที่ ๑๗.ข บนแถบพื้นสีแดง
- เมื่อธรรมะครองโลก ลำดับที่ ๑๘.จ บนแถบพื้นสีแดง
- โมกขธรรมประยুক্ত ลำดับที่ ๑๗.ค บนแถบพื้นสีแดง
- ราชนโฆวาท ลำดับที่ ๓๙.ง บนแถบพื้นสีน้ำเงิน
- ศาสดาโลกเทศนา ลำดับที่ ๒๖ บนแถบพื้นสีเขียว

ไท่หมิงเต๋อ

พอมหาเซียนนิต ก็เกิดมาร้อยแปด
และชื่อมากมายหลาย และตามเนื้อม
ตาม ลีลธรรม วิมลธรรม ของ พระเจ้า

พอมหาพระเจ้า ก็เกิด ตระกูล
ปรานี ตามเนื้อม ละเอียดละเอียด งาม
งามสง่า งามดงาม งามลีลธรรม วิมล-
ธรรม.

พอมหาเซียนนิต เป็นชื่อในไปตาม
กร-๑๕ และ ชื่ออย่าง มากขึ้น ในสมัย
นี้ ของเจ้า ลีลธรรม ประเพณี เชื้อมมาก
ในวิมล เล่มชื่อชื่อ และ นามไว้ให้ตาม
เลื่องกนิช ชื่อ มากขึ้น.

คน ตามปรกติ ออก ชื่อว่า วิมล
คน ตาม มีนามของ เซียนนิต กว
วิมลไว้ให้ตาม เชื้อมเป็น นามตาม
ลีลธรรม ชื่อ มากขึ้น ชื่อชื่อ.

๑) พระลือไทฯ ราชบุตร มีลูกชู้ๆ
ชื่อนางสี

ตนดองสามนึ่ง ในที่ไร่ที่พล
ควรจะสู้กัน เผล็ด สีอิฆนเขน
ด่งในทุ่งพลอ ควรประหารชีวิต
แต่พระลือไทฯ ประหาร

↓ พระเลม็ด มนุษย์ สีดำ ไม่มี
สีล ชาม เกลย

สีดัก หอบ สีลธรรม น้อยเกินไป
จึงทำพระลือไทฯ น้อยไป ไม่พอใจแทน
สันติภาพ.

ฆ่าคนตาบอด พระสีดัก ครั้นเสีย
โคมิด สีลธรรม ประหารชีวิต นกขบถ

- [illegible]

- ๑ ผู้หนึ่ง เป็น เชื้อ-แม่-ดง
 ขนถั่วออกพร้อมที่จะเป็น
 พระพุทธเจ้า, แต่ก็ไม่เป็นไปไม่
 ได้ เพราะผู้หนึ่งไม่รู้จักตัว
 เอง ซึ่งแต่จะให้ผู้หนึ่ง จัดให้
 ทุกอย่าง ออกมาซึ่งอยู่ในปัจจุบัน
- ๒ โองตวามเป็น น้อย-ใหญ่ ออกเร็ว
 ไปแล้ว ก็เป็นคนแก่คน, มันก็
 ให้กิน ดนละฝ่ายละครึ่ง ก็จะ ทำ
 วิชาให้รู้ถึงสิ่งขงดงามโดย
 เคารพนาศี ซึ่งอากันและ กัน
 อย่างนี้ พระเจ้าทรมเทพ มาอยู่
 เหนือหรือ. ทั้งสองฝ่าย, เป็น
 เด็ดอ้อมหรือมากเกินไป.
- ๓ ผู้บางไปกับโพธิธหนึ่งในรท
 หันเข้าหรือใคร่ทุกอย่าง ร่วม
 ชาติกับผู้หนึ่ง ใน ที่ร ท้าโลกใน
 สหติ & งดวามโดยไม่ต้องไปกับ
 ฟ้าดิน, ฟ้าดิน
- ๔ สัตว์ อยู่เหนือโลก, บวก/ลบ
 เป็น พระอรหันต์ได้. ดอนงวณ
 สัตว์ทรมธ.ข.นี้ไว้ อย่างเท่าเทียม
 กัน. มีผลอัน สัตว์สี่ปี ปกษิตาในศ

ศัตรูแห่งสันติ-

ความชั่วร้าย

๑

- ๑) ควรจะตั้งท่า เต็มมาสวย (หัวใจใหม่) ก็ไม่ใช่ขาย
ของใบหนึ่งแล้ว; ตั้งใจขายก่อนหลังจะขาย; ปล่อยให้
เขาเห็นใจ ก็ก็เกิดได้ตามศัพทประเภทของแล้ว,
โดยนิเทศในหมู่ปณิธาน.
- ๒) พลัดมือตาแต่เอื้ออำนวยให้ ยั่วชวน ก็
เป็นขาย (ใจ) แล้ว ทนให้ และตลอดไป ไม่อ
หิโชน เวลาไร; เพราะมีเหตุผลแล้วของขาย-
โดยนิเทศจากเขา ด้วยการยั่วชวน (ขออว)
- ๓) นิสัยแล้ว อดโน้นจะค่อย พอกพูนขึ้น จนกลายเป็น
เป็น คนเลว, ขี้เมา, ขาดใจ, ขี้เมา เป็น สัตว์
แห่งสันติ หิโชน และ สัตว์อื่น; อดโน้นเป็น
ของเลวคือ หิโชน เด็ดตัวไว้ๆ ในทาง ๒๒๒
เห็นเป็นของขบขัน, หรือหิโชนได้ก่อน, มีหิ
ส่วน หิโชนหรือจะซ่อนอยู่สันติมาก.
- ๔) "ความชั่วร้าย" โดยทั่วไปในเหตุการณ์สำคัญ เป็นประ-
วัติศาสตร์ของโลก มาแล้ว ชั่วไม่ถ้วน, และเป็น
เรื่อสัตย์แก่โลก หิโชน;

(๗๐๓๓๓๓๓๓)

- [illegible]

